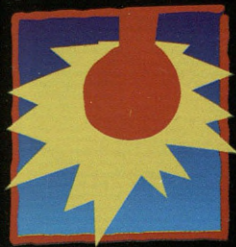

Neguriko familiek BBVAren gaineako kontrola galdu dute

E u s k a l

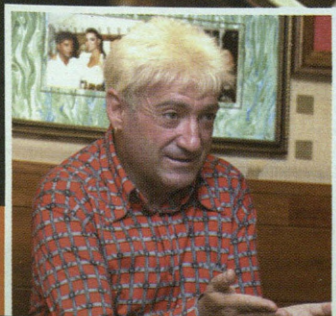
ARGIA

H e r r i k o A s t e k a r i a

Entsegu orduak, Lehiakortasuna, Lan harremanak

GURE ORKESTRETAKO MUSIKARIAK

Jose Antonio Nielfa:

“Jose Antonio eta La Otxoa, biak dira elkarren osagarri”

BEHAR DUZUN INFORMAZIOA

Elkarrizketak, denbora-pasak, ibilaldiak, umorea, erreportajeak, eta beste mila kontu, euskaraz eta astero zure etxean.

Urte beteko harpidetza

HEGO EUSKAL HERRIAN
104 €

- Urtean 46 ale
- Larrun pentsamendu aldizkaria hilero
- Euskal Kulturaren Urtekaria
- Dossier bereziak, mapak, gidak...
- Eskaintza bereziak

IPAR EUSKAL HERRIAN
126 €

● %25eko beherapena

- Ikasleei
 - Euskaltegietakako ikasleei (lehen urtean)
- *Beherapenez baliatzeko, matrikula agiriaren kopira bidali behar da.

HARPIDETZA EGINEZ GERO,
OPARI HAUETAKO BAT AUKERA DEZAKEZU
(x batez markatu)

ARGIA ASTEKARIA HILABETEZ DOAN
EZAGUTZEKO AUKERA ERE ESKAINTZEN DIZUGU

HARPIDETZA ORRIA

- ☐ Bai, ARGIA hilabetez doan jaso nahi dut
- ☐ Bai, harpidedun izan nahi dut

Izen deiturak:

Helbidea:

Posta kodea: Herria:

Tel./Faxa: e-posta:

N.A./I.F.K.: Jaioteguna:

Ordainketa mota (markatu x batez):
(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Bankuz ☐

Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA) ☐

Banku edo aurrezki kutxa:

Titularra: N.A./I.F.K.

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitateak ☐☐☐ Sukurtsala ☐☐☐☐ K.D. ☐☐ Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

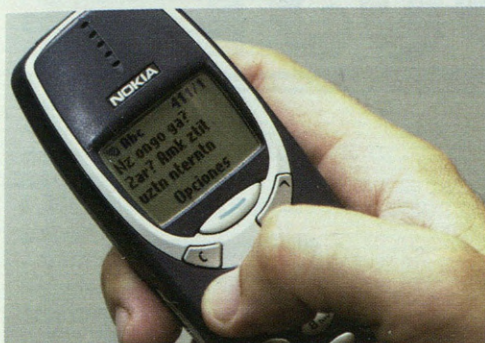
SINADURA:

Harpidetza-orri hau bete, tolestu, zelaia jarri eta bidali (ez du seilorik behar) edo internetez www.argia.com orrian eskaera eg

ARGIA Harpidetza Saila • Tel: 943371545 • Fax: 943361048 • www.argia.com • e-posta: harnide@argia.com

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

ALBERTO ELOSEGI

■ Mugikorretan eta txatetan nola idatzi? 16

MIKEL SAIZ

■ Jon Alonso:
"Literatura arkeologia izateko bidean egon daiteke" 38

INIGO AZKONA

■ Bideoklipak egitea luxua denean 41

COVENTION BUREAU

■ Gorbatadun turistak Donostian 18

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	5
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Claude Perrotin.	9
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Negurikoez boterea galtzea ekarri du liskarrak.	12
Daniel Udalaiz	12

EUSKARA

Zmz, 2ar nn geatz ga? Kike Amonarritz	16
---------------------------------------	----

GIZARTEA

Gorbatadun turistak Donostian.	18
Andrea Ruiz	18
Elkarrizketa: Jose Antonio Nielfa, "La Otxoa".	22
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	22

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	28
Gure orkestretako artista langileak.	31
L. Agirrezabal / G. Landa / I. Jauregi	31
Elkarrizketa: Jon Alonso.	38
Mikel Asurmendi	38
Bideoklipak egitea luxua denean.	41
Jon Gurrutxaga	41
Orain dela 30 urte.	44
Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Xabier Aierdi	8
Kultura: Arantxa Iturbe	30
Azkena: Iñaki Murua	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioeko laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

LE PEN HOUSE

Agiraketa Kike

CHIRAC:
«MERCI,
JEAN MARIE»

JOSPIN:
«GSPHJHHH»

ASNAR:
«JE SUIS LE CENTRE»

SISTEMAREN LOTSARIAK &

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari ordea: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria.....	104 euro
Ipar Euskal Herria.....	126 euro
Espainia.....	104 euro
Beste atzerriak.....	133 euro
Airez.....	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Hizkera kolokiala hankamotz

Oso artikulua interesgarria iruditu zait. Egia da bai, gaur egungo euskara ez dela kalitate onekoa (kalean erabiltzen dena noski). Nik D ereduak ikasi dut eta nire ama hizkuntza euskara da. Nire lagun artean euskaraz egiten dugu eta inguruko jendea harritu egiten da inoiz ez dugulako erdaraz gure artean egiten. Hala ere, gehien kezkatzen nauena, beste gauza bat da: euskararen alde oihukatzen dutenek, lagun artean erdarara jotzen dutela. Tamalgarria da. Gure lehen lana, euskararen erabilera sustatzea da eta horretarako lanean dabiltzala jakiteak lasaitasun txiki bat sortzen du nigan.

Eskerrik asko euskararen egoerataz arduratzeagatik eta zorte on lanean. Ni, behintzat, kalean nagoenean, saiatuko naiz nire ingurukoak sustatzen.

USUE ORTEGA

1849 zenbakiko "Bahea"

Irakurtzen dut, "Bahea" sailean, Amaia Rearte-k esan omen duen frasa, EA, AB, Zutik, Batzarre eta Aralar taldeek sinatutako manifestuari buruz. Hauxe, hain zuzen: "Bakearen eta askatasunaren alde daudenek gauza bakarra dute egiteko: estatuei su-eten eskatu". Hitz horiek, noski, delako manifestu horren islada mediatikoarekin zer ikusi zuzena dute, zeren gehien zabaldu den

inpresioa, aipatu talde horiek ETari su-eten eskatzen diotela baita. Aldiz, manifestua irakurri duen edonork, jakin bada-ki hori ez dela horrela, eta ez bakarrik ETari, baizik eta espreski estatuei, gure hitza eta eskubideak errespetatzeko deia egiten dela era irmo batean.

Beraz, irakurle xume eta manifestu horren aldeko pertsona bat sentitzen nai-zen aldetik, Amaia Rearteri, begirune osoz, manifestu hori irakurri dezala eska-tuko nioke, era horretako esaera injus-tuak esan baino lehenago.

JON ELORZA

Hiruko Txikian

KOSTA

Ahala kosta, merkeena. Gerra galdutakoengandik jasoak indarrean dirau. Andaluziako Aljiciraseko itsas portuan Espainiako aduaneroek atzeman omen dituzte hamarna mila txandal Barça-Nike eta Real Madrid-Adidas. Beren denbora merke saltzen dutenen herrialdeetatik omen zekarten kargamentua kontaine-rretan, eta nahiz garestiago kobratzen dūgunon kontsumorako propio ekoiz-tua izan, dena lurperatu egin omen dute. Ez dute inportatzailearen berri eman. Le Pentarrak harrotzen ari zaiz-kigun garaioan, sosak dira, etengabe isilean azpiz airetik bidaiatzen dute-

nak, aduaneroen gainetik eta agintari politiko asegaizten konplizitatez. Eta noizbehinka eskandaluren batek lasai-tzen dizkigu barrenak, demokrazian bizi garenera bizieratzat baino sines-mentzat behar baitugu. Eta erlijio honen salbatzailea egun Frantzia Chirac dugu, politiko usteletan ustelarena izaten zaila baldin badu ere, ustela bera. Hala ere haizea bere alde Fran-tzia Handia baita jokoan dagoena, ezker eskuin goiti beti bilduko ditu bozak, paraje hauetan frantses nazio-nalista baita airea ere. Le pain de la patrie ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

MAIATZAREN BATA

1890etik, aste honetan maiatzaren lehena ospatzen da mundu osoan, 1886an AEBetan 8 orduko laneguna aldarrikatzen ari zirela, erailak izan zireneko bederatzi langileen omezez. Gaur, 112 urte geroago, euskal langileriak, munduko gainontzeko guztiek bezala, nahiz eta zatituta egon, baditu ere betetzeke dauden eskakizunak. Gaur ere laneguna aldarrikapena da, hau murrizteko eta dagoen lana hobeto antolatzeke, langabeziaren eta egitear dauden birmoldaketan aurka (Iparaldekoa kasu). Lanaren egonkortasunaren alde eta eskasiaren aurka. Langabezian daudenentzako gizarte sariak, lan erreforma berriaren aurka. Emakume eta gizonezkoen arteko berdintasuna, diskriminazioaren aurka. Lan baldintzen hobetzea, eta segurtasuna, ezbeharren aurka. Lanbide Heziketa jarraia, Hobetuzen itomenaren aurka. Lan harremanen euskal esparru bat egituratzea, Madrilgo eta Pariseko politika zentralista eta inposatzailearen aurka. Horiek eta egiteke dauden beste aldarrikapen batzuk lortzeko, sindikatu eta langile batasun sendoagoa behar da. Zatiketa sindikala da horiek lurperatzeko biderik eraginkorrena ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ALDERDIEN BANAKETA

OTSAILAREN 22an bildu ziren Ajuria Enean garai bateko izen bereko itunaren sinatzaileak, baina bilera hartako espiritua gero eta desitxuratuago ageri da. PPK eta PSOEek Batasuna legez kanpo jartzeko egiten ari diren lanean islatzen da batetik aipatu bi alderdiak eta Jaurilaritza sostengatzen dutenen arteko banaketa; bestetik, Eudelen haritik egin nahi den deklarazioak ere ika-mika ugari sortu du. 1998ko su-etena eta 2001eko maiatzaren 13ko hauteskunde ondoan, euskal politika Ajuria Eneko Itunaren garai-ko giroa eramatearen zailtasunak gero eta agerriagoak dira.

SEGURTASUN EZA, OPAROTASUNA ETA DESBERDINTASUNAK

LE PEN lurrikarak goitik behera astindu du Frantziako panorama politikoa, baina hausnarketa eta eztabaida giroa Europa osora zabaldu da. Segurtasun ezaren gainean zentratu zuen FNko buruzagi ultraeskuindarrak bere hauteskunde kanpaina, eta gaiak mendebaldeko gizarteetan hari ugari dituela erakusten du. Oparotasunak gora egin du herrialde garatuetan, sektore ugariaren bizi maila handituz, baina oparotasun hori ez da ongi banatua eta desberdintasunak ere gero eta handiagoak dira, gizarte sektore ugari marginaltasun eremuetara gero eta gehiago bultzatuz. Garapen maila handia izan duten hirugarren munduko herrialdeetan, desberdintasunak bereziki biderkatzeko dira. Segurtasun ezaren inguruan sektore aurrerakoienetatik egiten ari den erreflexioetakoa da.

■ J. M. Le Pen.

BATASUNA LEGEZ KANPO? KLASA POLITIKOA HAUSNARREAN

GIZARTE eta politikako eragileen artean gero eta gehiago dira Batasuna legez kanpo jartzeak euskal gizarteko giro politikoan erabateko eragina ekarriko duela pentsatzen dutenak. Ondorioak? Horra hor koxka, eta hipotesi ugari sorlekua. Mendi joera nagusituko al da Batasunak? Batasunaren espirituak topatu ahalko luke adierazpen politikorako sigla eta zirrikiturik hauteskunde batzuetan? Zer egingo lukete Aralar, Zutik, Batzarre eta ABk hauteskunde aurrean? Eta Jaurilaritza sostengatzen duten alderdiek? Batasuna gabe hautesontzietan -eta agian ezker abertzalerik gabe-, PPK eta PSE-EEK iazko maiatzean lortu ez zuten gehiengo osatu ahalko lukete zenbait leku eta instituziotan?

B A H E A

- Eduardo Madina, ETAk atentatuan zauritutako PSE-EEko gaztea Batasuna isolatzearen aldekoa da baina ez ilegalizazioarena: "Hankasartzea da Batasuna legez kanpo uztea, gizarteak isolatu behar duelako".
- Jon Idigoras HBko bozeramaile ohi eta Batasunako kideak "Egunkaria"n: "Orain ez dago beste Lizarra-Garazi baterako baldintzarik".
- Xabier Olano, Gipuzkoako Batzar Nagusietako Batasunako bozeramaileak batzarrean

FERNANDO SEBASTIAN GOTZAI-NA GERO ETA LERRATUAGO

UPN-REN ikuspegi politikoarekin gero eta lerratuago agertzen ari da Fernando Sebastian Iruñeko artzapezpikua bere adierazpenetan. UPNko gazteek antolatutako ekitaldi batean esan berri duenez, “autodeterminazio eskubidea ez da oinarritzko eskubide bat” baizik eta aukera politiko bat. Bere ustez ez dago argi “herri bat izanagatik Euskadik independentziarako eskubidea duenik”, autodeterminazioarako eskubidea herri okupatupei dagokielako. Bere ustez, Euskal Herriak inoiz ez du jasan beste herri baten okupaziorik. Hau guztia, “ikuspegi erlijioso eta morala” erabilia. Halaber, bere esanetan, ezin da esan euskara hizkuntza jazartua denik.

esana: “Gure taldea ez dago desberdin pentsatzen duena hiltzearen estrategiarekin ados, gure taldeak giza eskubide guztiak defenditzen dituelako: bizitza eskubidea, ideologia, segurtasun fisikoa, adierazpen eta manifestazio eskubidea, eta demokrazian partehartzeko politiko askea”.

• Jean Espilondo PSko diputatua Le Pen lurrikarak eragin dituen kale agerraldiei buruz: “PS ezin da elkartu kalean Batasuna eta Segiko faxistekin, faxismoaren aurkako nire jarrerak ez baitu mugarik. Le Penek ez du inor hiltzen”.

NAFARROA, EUSKARA ETA POLIZIA

170 ikasle, langile eta irakasle Nafarroako Unibertsitate Publikotik basatiki kanporatuak izan ziren euskararen alde itxialdi baketsua egiten ari zirenean. Horietatik ehun ikasle atxilotu zituen Polizia Nazionalak, Iruñean ohikoa den bere jarrera bortitzarekin. Guztia Javier Perez Prados NUPeko errektorearen baimenarekin eta, azken finean, UPNk Nafarroan euskal usaina darion edozeren aurka indarrean jarri duen eraso giroaren estalpean. Alderdi eta gizarte eragile askoren salaketa izan du errektorearen eta poliziaren jarrerak, UPN eta PSNrena ezik, gainerako guztiena.

“IKURRIÑA ETA EAE-KO BANDERA” 2001EKO SAN FERMINETAN

SAN Ferminetako uztailaren 6ko txupinazioan sarri izaten dira tira-birak Iruñeko udaltxeko balkoian, nagusiki ikurriña dela eta. 2001. urtean tira-bira horietan partehartutako bi pertsonen aurka urtebeteko espetxe zigorra eskatu du fiskalak, besteak beste, liskarren ondorioz “udaltzain bati eragindako zauriengatik”. Tira-biran parte hartutako udaltzainetako batek deklarazio judizialean zionez, “dena oso azkar gertatu zen, baina oso argi ikusi nuen nola akusatuak bi bandera zeramatzan, bata ikurriña eta bestea EAEkoa”. Udaltzain honen esanetan, banderak zeramatzan akusatu honek bultzatu zuen udaltzaina eta horren ondorioz zauriak eragin.

■ P. Nicholson.

IZPIAK

Paul Nicholson EHNEko sindikalista Euskal Herrian da jada palestinarrek egun bizi duten gerra eta zapalkuntza egoeraren berri ematen. 23 egun eman ditu Ramalan Jasser Arafat palestinar buruzagiaren ondoan, oraindik han jarraitzen duen nazioarteko ordezkaritza batekin. Beren babesarekin, Arafaten heriotza saihestu dute seguruenik.

Jose Antonio Pastor, Ortuellako alkatea izango bide da Bizkaiko PSE-EEko hurrengo idazkari nagusia. Hautaketarako kongresua hilabete barru egingo da eta oraingoz bera da hautagai bakarra.

Joaquin Pascal PSNko parlamentari forala eta Iruñeko zinegotzi izandakoa zendu zen apirilaren 24an bihotzekoak jota.

Fermin Irigarai auriztarra izango da aurrerantzean Nafarroako EHNE nekazal sindikatuko idazkari nagusia. Irigarai, azken lau urteetan karguan izan den Mikel Petrirena ordezkaturko du.

■ Fermin Irigarai.

Estrategia zentripetoak eta zentrifugoak

Aspaldiko partez, Euskal Herriko politikagintzan bi logika ezberdin ikus ditzakegu. Bata, PPrena. Bestea, euskal alderdi abertzaleena. Lehenak norabide zehatza eta gidoi argia ditu, eta geldiunerik gabe martxan dago. Gizarte kostuak ere handiak ditu, bitartekoak berorren arabera. Logika zentripetoa du PPK. Maiatzeko emaitzak onartu gabe, zerutik zein lurretik, gobernua lortu arte jo eta ke ariko da, besteak beste, PSOEn *pressing* ikaragarria eginez. Horretarako, propioagoak dituen sektore batzuk (BBVA adibidez) erre behar baditu ere, prest dagoela agertu du. Euren babes pertsonala bermatu beharko lukeen Barne Sailburuko Batzorde Teknikotik alde egin behar badu ere, prest. Bere estrategian kortozir-kuiturik ez, beraz. Gainera, estatuko iritzi publikoa ere alde du, eta, Batasunaz gain, PSOE bera ilegalizatzeakotan dabilela dirudi. Ez dakit nork eta nola markatzen duen PPren estrategia, baina hala Espainiari nola Euskal Herriari neurria hartua die. Eta luzerako dagoz.

Bestalde, euskal nazionalismoa logika zentrifugorekin indeterminazio egoeran dago, Penelope sindromeak guztiz jota: gauez josten duena egunez desegiten.

NAZIONALISMO instituzionala, garaile hauteskundeetan, hor dabil erabaki barik ia hurrengoetara elkarrekin joango diren. EAJk estrategia instituzionalera itzuli nahian eta EA subiranotasunaren prozesua azkartu guran. EAJk PSeri kontratu bat luzatuko liokeen neurri berean, EAK Aralar, Zutik, Batzarre, eta besteengan sareak botata, gobernua bera ahultzen? Nazionalismo honek epe ertaineko estrategia argitu beharko luke, zeren edozein abentura subirano zaleak bakarrik du etorkizunik nazionalismo instituzionala indartsua den neurrian. Bestela, nahikunde eta borondate hutsa da, akabo. Gainera, ez da ahaztu behar BBVAko kontua eta Batasunaren ilegalizatzeko nahiak baduela EAJren posizioa ahultzeko mehatxu inplizitua ere bai: ekonomikoa eta elektoral. PPK EAJrekiko darabilen estrategia honelakoa da: ETA berez desprestigiaturiko den moduan, euskal nazionalismoa

garaitua izan dadin bere erreferentzia menperatzailea ahuldu behar da. Sharon, Arafat eta Hamas-en triangelu bera.

Gainontzeko nazionalismoa hor dabil ere mugarrak markatu nahian, bakoitzaren esparrua zein den zehazten. Aralar, ezkerretik, aukera birtual interesgarria da. Bere arrakastarako gutxienez bi baldintza bete behar dira, ordea: militanteek eta hautesleek Batasunetik deslerrotzeko ahalmen sentimentala edukitzea, eta horregatik, ez direla *horror vacui*an erortzen sentitzea. Aralarrek hasia du intsumisio prozesua, ETaren

komunikatuak aditzera eman moduan, beraz, hortik aurrera, gizartea eta herria bereizten baditu, etorkizun oparoa du, hauxe baita ezker eta abertzale (ezker abertzalekoak izan ez arren) direnen bide bakarra: zibila, noski.

Aralar diodanean, Aralar, erakunde izatetik aparte, eremu sozio-sinboliko bat da ere, metafora bat, zeren ahalgo balu, lan hau Batasunari legokioke, berak, agian, oraindik ere, legitimitate pixka bat mantentzen duelako. Batasunaren lehen arazoa ahalmena da, bigarrena: nahia. Artikulua amaitzen ari naizenean, Arnaldo Otegi ostira-lean aurkeztuko duen proposamenari buruzko berria irakurri dut, baina osakinak eta baldintzak zaharkituak iruditzen zaizkit, Jon Salaberriaren hitzak bezalaxe.

ETAk zer egingo du? Auskalo...

JOERA zentrifugoa gobernuan, ezker abertzalean, entzun dudaren arabera Zutik-en bertan

ere, gobernuen eta sindikatuen artean, sindikatuen artean... Panorama eskasa aurkariaren jokabide zentripetoa ikusita. Nolanahi ere, ezta urrunetik ere, ez naiz fronte nazionalarik eskatzen ari, eta "biolentzia" "ez biolentzia" binomioak eskatzen duen zentrifugotasun kopurua bidezkoa iruditzen zait.

Amaitzeko, Ionesco-ren antzerki lanean bezala, umezurtz ugari dabil kaleetan autore baten bila, baina zibila behar du izan, anitza gure gizarte konplexua ikusita eta ez nahikunde eta borondate hutsean oinarrituta. Nire adiskide batek aspaldi esan zidan: "Nireak datozela eta, ez dakit guretarikoa naizen". Euskal nazionalismoaren etorkizuna jokoan dago ●

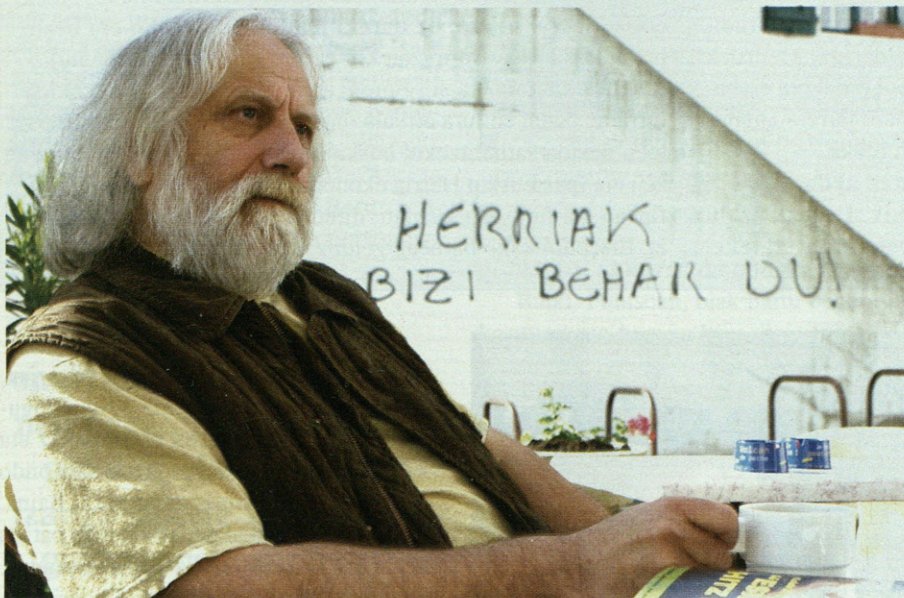
Xabier Aierdi
EHUko soziologia irakaslea

"EAJk PSeri kontratu bat luzatuko liokeen neurri berean, EAK Aralar, Zutik, Batzarre, eta besteengan sareak botata, gobernua bera ahultzen? Nazionalismo honek epe ertaineko estrategia argitu beharko luke"

C L A U D E P E R R O T I N

“Pays Basque un département?” (Atlantica) liburuaren egilea da. Hogei urte daramatza Pirinio Atlantikoak departamenduan bizitzen, Biarnon lehenik eta Ipar Euskal Herrian orain. Gaia aztertu eta ezagutzen duenaren iritzi interesgarriak bildu ditugulakoan gaude.

“DEPARTAMENDUA AUKERA IZAN LITEKE EUSKAL IDENTITATEA EZ HILTZEKO”

DANI BLANCO

■ “Gutxiengo batek desjabetze historiko bat agertzen du, argi eta garbi. Euskararekikoa da sentimentu edo kezka agerikoena”.

Frantziako nahiz Ipar Euskal Herriko prentsa eta informazioa segitzen ditu idazle eta editore honek.

Departamenduaren gaiari buruzko libururik -edo ikusmolde guztien bildumarik- ez zegoela ohartuta ekin zion lan honi: “Talde edo alderdi bakoitzaren testuak zeuden bakarrik, bereiz, baina liburu dendetan ez zegoen ezer”. Ez du gaiari buruzko iritzirik agertu, aldiz, gizarte eragile guztiei hitza eman die: “Hautesiak, gizartearen eta ekonomiaren eragileak, alderdi eta sindikatuetako kideak galdatu ditut. Gehienek erantzun dute, garrantzikoek”, adierazi digu Claude Perrotinek.

■ Gaia hobeto ezagutzeko liburu bat idatzi duzu. Zer-nolako ezagutza aurkitu duzu galdatu dituzunen artean?

Galdatuak izan diren pertsonen gaiari buruzko gogoeta eginga zutenengoitik. Alta, erantzun duten pertsona batzuek -bai departamenduaren ideia errefusatzeko dutenek bai desiratzen dutenek- ez zekiten oso ongi departamendu baten lehentasunak zeintzuk diren. Zenbaitek ez dituzte

□ **“Biltzarrak egun ez du historian izan zuen garrantzia, jende askok ez daki zer den ere”**

departamenduaren eskuduntzak ongi ezagutzen. Batzuek, ez daukan bertuterik aitortzen diote departamenduari, edota ez daukan eskubiderik ere eman.

■ Adibidez?

Hainbatek pentsatzen du departamendu baten sortzeak jardura osoko unibertsitate bat ekarriko duela, eta ez da horrela.

Frantziar unibertsitateak ez daude departamenduen arabera egituratuak; batzuek, irudiz, horrela uste dute. Hots, badago departamendua sentimenduz eskatzen duen jende multzo bat, departamendutek zer egin dezakeen eta zer ez, ontsa ezagutu gabe.

■ Ba al dago Ipar Euskal Herriaren historiarekiko sentimendurik azaldu duenik?

Denetarik dago. Gutxiengo batek desjabetze historiko bat agertzen du argi eta garbi. Euskararekikoa da sentimendu edo kezka agerikoena. Historiaren zenbait alditan, beren hizkuntzaz desjabetu izanaren sentimendu bat agertzen da pertsona hauen artean eta, menturaz, gaur egun, ez dela aski egiten beren hizkuntza berreskuratua izan dadin. Nolanahi ere, jatorriz euskaldun diren askok ez du bere baitan herrimin sakonik gordetzen. Hori da populazioaren parte handienaren sentimendua. Izan ere, Ipar Euskal Herriko biztanleen erdia baino ez da jatorriz euskalduna.

■ Hautetsien Biltzarraren historia aipatzen duzu liburuan. Egungo Biltzarrari garrantzia ematen al diote herritarrek?

Nik neronek biltzarrik badagoen dudan jartzen dut. Alegia, ez dut uste garrantzia erabakigarria duenik, eta bertako populazioaren artean ez da Biltzarraren kontzientziarik; jende askok

ez daki zer den ere. Biltzarrak egun ez du historian izan zuen garrantzia. Biltzarra ez ezik Biltzarrak ziren antzina; gainera, egungo Biltzarra ez da handia. Ez dugu gutxietsi behar, baina erakunde honetan ez dira erabakiak hartzen, ez du botererik ez bitartekorik.

■ Bere iritzia eta jarrera

“Madrilek bere jarrera aldatuko balu, Euskal Herria departamendua egin liteke”

Euskal Herria departamendu bat galderari erantzuten dioen liburua egindakoan, eta gaia hurbilagotik ezagutu ondoren, egingarria ikusten al duzu departamendua epe laburrean?

Eremu politiko hertsitik begiratuta zaila ikusten dut departamendu honen sorrera gaur egun, presidentziarako azken bozak lekuko. Chirac eta Jospin, kasu, kontra azaldu dira. Nekazaritza Ganbera sortzearen alde agertu dira biak, aldiz. Beren adierazpenak, alabaina, oso erlatiboak dira. Politikan, jarrerak interesen arabera aldatzen dira, eta Frantziako Gobernuaren jarrera alda liteke. Alta, bada, niri zailago iruditzen zait Madrileko Gobernuaren jarrera aldatzea, Madrilek pisu izugarria du gai honetan, Frantziako Gobernuaren erabakiaren gainean dago nire ustez. Madrilek bere jarrera aldatuko balu, Euskal Herria departamendua egin liteke.

■ Erreferendum bat egitea posible ikusten al duzu?

Ez dut uste erreferenduma egingen denik. Legeak ez du baimentzen, horretarako legea aldatu beharko litzateke.

Eguno presidentegaiek ez dute erreferendumaren ideia gogoko. Gobernuaren aldetik ez da egingen arrazoi juridikoen-gatik, inork ez ditu hori egiteko arrazoi eta interes garbirik. Baliteke kontsultazioren bat egitea arazoa hobekiago ezagutzeko, balore juridikorik gabekoa betiere. Baina, inork ez du ere halakorik galdetzen, funtsean inork ez du hori egin nahi.

■ Zein da zure jarrera, aldekoa, aurkakoa edo...?

Ni ez naiz euskalduna, ez naiz ere beti hemen bizi izaten, baina gustura sentitzen naiz bertan, lurralde hau maite dut. Lurralde honentzat berarentzat egitura bat nahi nuke, baina edozein izanik ere, ez dadila jendea banatzeko eta beste lurraldekiko haustura izateko; ez nuke Euskal Herria aurkarien arteko gatazka sorgune izatea. Ordea, berari dagokion lurralde baten egitura erreala ontsa ikusiko nuke, bere biztanleen desioa satisfatzeko, euskaldunak ezagutuak izan daitezkeen eta Ipar Euskal Herria ekonomikoki indartu dadin. Baina, finean eta funtsean, galdatu ditudan pertsona gehienak bezala, Errepublikako barnean gelditzeko ●

■ Historian zerbait gaizki egin izanaren eta konpondu beharraren sentimendua antzeman al duzu?

Badago, baina neurri apal batean, gutxi batzuren artean.

■ Eric Kerrouche ikerlariak zure liburuan departamenduaz hitz egitean “mito lokala” aipatzen du.

Departamenduaren eskaera mito bat bihurtu da hemen, nolabait esatearren. Bi mendeko historia luzean, aldian aldian agertzen da eskaera hau, zenbait alditan azkarki eskatu da, eta beste alditan inork ez du aipatu ere egin. Eskaera mitikoa eta errepikaria bilakatu da eskaerak irauten duelako eta egundo ez delako onartua izan, eta hori da, menturaz, identitate gisa ez hiltzeko aukera bakarra. Haatik, sektore batzuetan eskaera inportanteago bilakatu da onespena bera baino, nolabait. Eskaera, beste gisa batez, sinbolikoa da.

Zernahi gisaz, Ipar Euskal Herriko jende multzo handi batek departamendu bat eskatzen duenean, Euskal Herriaren identitatearen ezagutza nahi du. Hiritar hauek ez dute itzalean bizi nahi, hau da, ez dute Pirinio Atlantikoak departamenduak lausotuak bizi nahi. Pirinio Atlantikoak izenaren adierak ez du euskaldunetz deusik esaten. Ordea, departamendua onartua balitz, euskaldunek beren identitatearen nolabaiteko ezagutza izango lukete Frantziako gizartearen aurrean.

DANI BLANCO

■ “Departamenduaren eskaera bilakatu da, eskaerak irauten duelako eta egundo ez delako onartua izan”.

■ Eragile guztiek gauza berberaz hitz egiten ote dute? Hau da, euskal departamenduaz edo Euskal Herria departamenduaz ari dira?

Hau funtsezko galdera da. Nire irudirako, Frantziar -Parisen nahiz Alsazian, kasu-, Euskal Herriaz hitz egiten duguenean, hemen bizi diren bizilagunez eta Euskal Herria toki geografikoki ondo zedarritu batez mintzatzen gara. Baina, gauza bat da euskal departamendu bat eta beste bat Euskal Herria departamendua. Bigarren hau egitura geografikoari atxikia dago. Lehena, berriz, euskaldunen gordeleku gisara ikusten da. Honen definizioa kontrajarria da oraingo departamenduaren ideiarekikoan. Zentzu honetan, departamenduaren kokapen eta zedarripen geografikoa ez da berbera hemengo jende guztiarentzat.

■ CAPEko (Aturri eta Pirinioetako hiritarrak) Jacques Betbeder kideak dienez, hiritartasuna eta identitatearen artean ezin da nahasmendurik izan.

Jacques Betbeder gaskoia da eta departamenduaren aurkako talde bateko kidea. Gaskoiak zapuztuak sentitzen dira euskal arazoak hartu duen garrantziarengatik. Baiona, esaterako, gaskoia izan da historian, eta honek erakusten du bi kulturen arteko harreman historikoa. Baina horrek ez du ukatzen Baionak euskal identitatearik izatea, ez naiz identitate etniko batez ari, bertan bizi diren hiritarren identitateaz baizik. Nire ustez, bertako bizilagun gehienak euskaldunak sentitzen dira, baina ez zentzu etniko batez, hiritar zentzuan baizik.

Ipar Euskal Herrian, oro har, euskal identitate etnikorik bada izan, bistan da, euskal kultura izanaren sentimendu oso azkarra baitago. Frantziako beste erregioetan -Bretainian salbu- ez da hemen bezala sentitzen bertako nortasunarekiko maitasuna. Hala ere, jendearen artean sentimendu hauekiko tolerantzia zabala dago eta kanpoko jendearekiko ere bai.

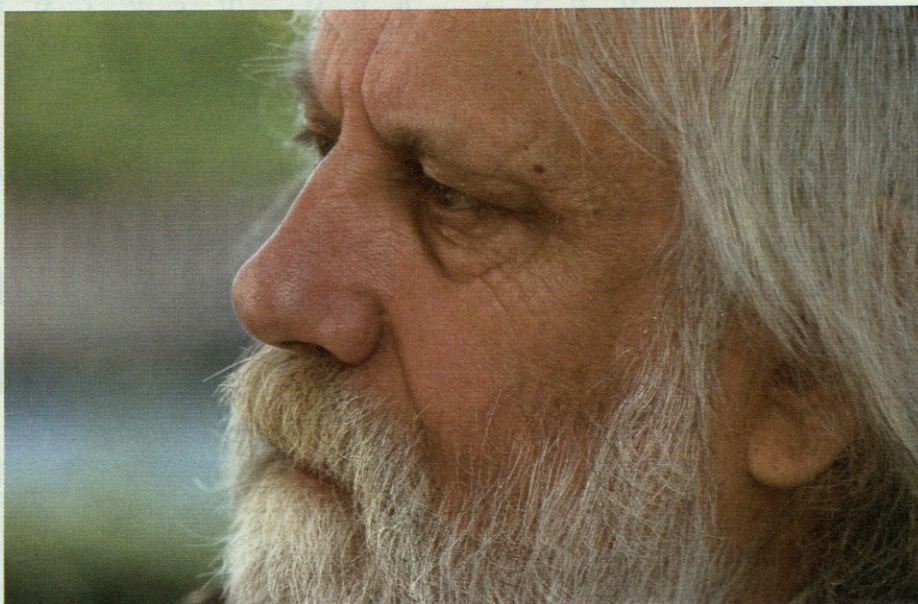
■ **Biarnorekin batera izanda, naturala ez izatearen sentimendurik al dago gizarteko eragile hauen artean?**

Ez dut halakorik sentitu. Nire ustez, eguneroko bizitzan kontzientzia hartze gisako bat ematen ari da. Paue eta Baionaren artean bizi den jendea ohartzen da garapen ardatzak ez direla berberak. Ipar Euskal Herriaren garapena Hegoaldeari begira egiten ari da, Baionako itsas portuaren bidez eta Eurohiriaren barne, batez ere. Paue eta bere ingurua, berriz, Tarbes eta Aragoi aldera garatzen ari da. Beraz, jendea ohartzen da oraingo departamendua-

□ **“Departamendua onartua balitz, euskaldunek beren identitatearen nolabaiteko ezagutza izango lukete Frantziako gizartearen aurrean”**

ren dirua gehiago erabiltzen dela Biarno aldeko garapenerako. Konturatu da, halaber, egitura multzo bikoitza bat dagoela: bi Merkataritza Ganbera -bestetan ez dago halakorik- eta bi Gizarte Segurantzak daude. Kontseilu Nagusia Pauen dago, baina, Baionan adar oso sendo bat dago, bereziki eraikuntzaz arduratzen dena. Egiturak bitara zabalduz joan dira, eta honek jendea kitzikatzen du bi departamenduetan bizi ote den pentsatzera. Gainera, Baionako Merkataritza Ganbera Biarnokoa baino antzinakoagoa da. Alta, ez dut sentitu ez mesfidantza ez gorrotorik biarnesen eta euskaldunen artean. Ez da zatiketa eta haustura desiorik, aitzitik, bakoitzak bere nortasuna gordez, harreman sozialak, ekonomikoak eta kulturalak atxikitzearen aldeko sentimendua dago.

■ **Arrazionalizazio administratiboa eta nortasunaren konpontze**

DANI BLANCO

■ **“Ez dut sentitu euskal nazionalistekiko beldurrik zentzu fisikoan. Abertzaletasunarekiko izua, zentzu hertsian, ez dago”.**

gisako bat aipatzen da liburuan.

Baiki. Funtsean, biak hartu behar dira kontuan eta hemen bizi diren pertsona guztien nortasunaren araberrako egitura bat xerkatu. Lan arrazoiak direla-eta, hemen bizi diren pertsonak kontuan hartu beharko dira, halaber. Hartara, administrazioaren berrantolatze berrantolatze borondatea behar da, baina, maleruski, ez da nahikariarik ikusten. Galdera hau da: Izan al da historian barrena egungo egiturek dutena baino eskuduntza handiagorik? Ez. Beraz, finean, egitura modernoago bat aurkitu behar da hemengo herritarren bizi-tza eraginkorragoa izan dadin.

■ **Hego Euskal Herriko biolentzia egoera eta euskal nazionalistekiko “beldurra” ere aipatzen dira liburuan. Ipar Euskal Herriko abertzaleak arrisksuak bezala ikusiak al dira?**

Zaila da erantzuten, arazo honekiko jarrera ezberdinak daude-eta. Ez dut sentitu euskal nazionalistekiko aurkariak eta hauekiko beldur direnak, zentzu fisikoan alegia. Abertzaletasunarekiko izua, zentzu hertsian, ez dago. Hala ere, badaude Euskal Herrira bizitzera etorritako pertsonak, gutxiengo bat, abertzaleak potentzialki arrisksuak kontsideratzen dituztenak eta euskal identitatea azkarregi garatuko ote den beldur direnak.

Nire ustez, abertzaleak lan bikaina egiten ari dira, herria eta bertako arazoekin oso lan hurbila, proiektu askotan daude engaiatuak, eta ez dute honezkero beldurra eragiten, mamu hori uxatu da nolabait, edo hori da nire inpresioa behintzat. Abertzaleen mundua, emeki-emeki bada ere, goiti ari da, abertzaleen bozak hauteskundetik hauteskundera amiñi bat gora doaz, eta horrek, beren proiektua hemengo gizartean onetsia dela adierazten du. Horregatik, gutxiengo baten aldetik nazionalismoaren balizko “mehatxu” hori handitzeko joera dago. Badakizu, bakoitzak bere amarruak erabiltzen ditu ●

◆ MIKEL ASURMENDI

EDITORE INDEPENDENTEA

II. Mundu Gerra garaian sortu zen Frantzia erdialdean. Filosofia eta psikologia ikasia Sorbonan. Bidaiaria, independentea eta editorea. Parisen eta Euskal Herrian bizi da. Herritarren hitza biltzen duten liburuak egiten ditu. Sindikalismoaren gaia lantzen ari da eta Euskal Eurohiria gaia landu nahi luke. Norabide horretan ikusten ditu Europa eta bere herrialdeen etorkizuna. Alain Lamassoure jotzen du pertsona errealista eta argitsuena Ipar Euskal Herriko politikarien artean.

Neguriko familien barne borroka Banco Bilbao eta Banco Vizcayak 1990ean bat egin zutenetik isil-gordean bazegoen ere, BBVk paradisu fiskaletan zeuzkan kontu sekretuen eskandalua ekarri zuen lehenik, eta oraingo BBVA bankuan kontrola eta pribilegioak galtzea gero.

NEGURIKOEK BOTTEREA GALTZEA EKARRI DU LISKARRAK

■ Neguriko oligarkia finantzarioko kideek inoiz ez zuten onartu BBk eta BVk BBVn bat egitea.

Banco Bilbao (BB) eta Banco Vizcaya (BV) bankuak, ehun urtetik gorako historia izan eta gero, BBV bankuan elkartu ziren lehenik, eta Argentariarekin azkenik, BBVA bankuan bat eginda. Neguriko oligarkia finantzarioko familien arteko borroka fratizidak, ordea, beren bankuaren gaineko kontrola eta orain arte zeuzkaten pribilegioak kolpe batez suntsitzea lortu du. Neguriko oligarkiako familia haiek (Ybarra, Churruca, Zubiria, Ampuero, Lezama Leguizamon, Mugu-ruza, Aresti, Liperheide, Vilariño, Icaza Zabalburu, Aguirre Alonso, Collar, Urrutia eta abar), asko eta asko BB edo BV bankuak betidanik kontrolatu izan zituzten guraso eta aiton-amonen ondorengo-

ak, eta gero BBV eta azkenik BBVA kontrolatu zutenak, barne borroka askotako protagonista izan dira, halako punturaino non gaur egun ia erabat galdu baitituzte kontrola eta pribilegioak beti-

■ **Azken hamar urteotan, BBVAko kontseilariak milioika euro jaso dituzte bankuko eta beste enpresa partizipatu batzuetako administrazio-ko kontseilueta parte hartzeagatik**

danik haiena izan zen bankuaren gainean: Neguriko oligarkia finantzarioaren bankua edo bankuak. BBVA, gaur egun, Ratoren eta Aznarren adiskideek eta BB, BV edo BBV izandakoen sustraiekin batere zerikusirik ez duten enpresaburu-ruen talde batek kontrolatzen dute.

BBVAk paradisu fiskaletan zeuzkan kontu sekretuen eskandalua plazaratu eta gero, Neguriko familia horietako gehienek utzi egin diote administrazio-ko kontseiluko kide izateari. Eta, hain zuzen ere, eskandalo hori iritzi publikora azaldu bada, Neguriko BBko eta BVko familien arteko gatazka fratizida horrengatik izan da, lehenbizikoz BBVn bat egin zutenetik datorren zauria baita, inoiz ondo osatua gelditu ez zena. Ybarrak, Uriartek,

Gonzálezek eta Espainiako Bankuak beren artean zeukaten isiltasunezko ituna beretakoren batek hautsi zuen, Neguriko horietakoren batek. Ondoren, Neguritik lehen filtrazioa gertatu eta gero, beste batzuk atera ziren botere politiko eta ekonomikoaren orbitatik, Espainiako Bankutik bertatik eta Francisco González BBVAko egungo presidente bakarraren inguruntik bertatik. Eta, orain, eskandalu hori dela medio, Audientzia Nazionalan desfilatu beharko dute, Garzón epailearen aurrean, Neguriko familia handi horietako askok. Ustez bidegabeki bere-tzeaz, iruzur egiteaz eta dokumentuak faltsutzeaz akusa ditzakete, bai eta ustezko delitu fiskalaz ere.

Ez hori bakarrik. Gainera, beren bankuaren gaineko kontrola eta pribilegioak galduko dituzte, BBVAko administrazio-ko kontseiluko kide izateari uzten ari baitzaie. Aski da aditzera ematea, azken hamar urte hauetan, dieta eta soldata hutsean, bankuko eta haren enpresetakoren bateko kontseilari izateagatik, litekeena dela Neguriko kontseilari bakoitzak sei milioi euro inguru kobratu izana.

■ Francisco Gonzálezek deklaratu ostean, Uriarte eta Ybarra dira hurrenak.

Luxuzko pentsio planez eta bestelako prebendez gozatzeaz gain! Eta hori hilean behin bankuko eta haren enpresa partizipatuetako bakoitzeko administrazio-ko kontseilura joate hutsagatik.

643.000 EUROTIK GORA BAKOITZAK. BBVAk paradisu fiskaletan zeuzkan kontu sekretuak ezagutzera emandakoan sortu den eskandaluak jakitako bidea eman du, besteak beste, zen-

■ Luxuzko pentsioak paradisu fiskalean

Haiei ordainsariak eta dietak gutxi ez direla, 20,25 milioi eurokoa da, guztira, BBVAk lehengo BBVko kontseiluko 22 kiderentzat esleitutako pentsio fondoa, Jersey uharterko paradisu fiskalaren bitartez Alico aseguru-etxean sortua. Fondo horren bidez, bankuen bat-egitearen ondoren BBVko kontseilariak Argentariakoan aldean zuten ordainsariko diferentzia konpentsatu nahi zen. Bat-egitearen une horretan, urteko 450.759 euroko kopuru batez bestekoa finkatu zuten, BBVko kontseilariak jasotzen zutena baino txikiagoa. 2001. urtean batez besteko ordainsaria handiagoa izan bazen, mozkinen gehitzeagatik izan zen.

Fondo opaku horien onuradunak (dolarretan kuantifikatuak eta hemen eurotan bihurtuak), Espainiako Bankuko ikuskatzaileen txostenaren arabera, BBVko Administrazio-ko Kontseiluko kide hauek izan ziren (horietatik zortzik, apirilean, BBVAko kontseiluaren barruan segitzen zuten, baina, egun hauetan, karguak utziz joango ziren): Emilio Ybarra, presidentekide ohia (3,13 milioi euro); German Collar, presidenteorde ohia (2,26 milioi euro); José Domingo Ampuero, presidenteorde ohia (2,16 milioi euro); Eduardo Aguirre, kontseilari ohia (1,57 milioi euro); Pedro Luis Uriarte, kontseilari delegatu ohia (1,40 milioi euro); Juan Urrutia, kontseilari ohia (1,27 milioi euro); Luis Lezama Leguizamón, kontseilari ohia (905.124 euro); Luis María de Ybarra y Zubiría, BBVAko kontseilaria (825.190 euro); Andrés Vila-

riño, kontseilari ohia (776.508 euro); José Angel Sánchez Asiain, presidente ohia (770.498).

Luxuzko pentsio fondo horien onuradun izan ziren, halaber, kontseilari hauek: Ricardo Muguruza, kontseilari ohia (721.214 euro); Ramón de Icaza, BBVAko kontseilaria (71.520 euro); Oscar Fanjul, BBVAko kontseilaria (611.229 euro); José María Concejo, kontseiluko idazkari ohia (489.223 euro); Juan Entrecanales, BBVAko kontseilaria (452.562 euro); Javier Aresti, BBVAko kontseilaria (433.931 euro); Fernando de Ybarra, kontseilari ohia, zendua (421.911 euro); Alfonso Cortina, BBVAko kontseilaria (360.607 euro); Jose Lladó, kontseilari ohia (360.607 euro); Juan Manuel de Zubiría, kontseilari ohia (311.324 euro); Federico Liperheide, kontseilari ohia, zendua (238.001 euro); eta Plácido Arango, kontseilari ohia (122.005 euro).

Ybarrak Espainiako Bankuari adierazitakoaren arabera, fondo horiek zer gerta ere sortu zituzten, Mexikoko Banco-mer bankuaren aurrean posizionamenduren bat hartu beharko balitz ere, gerora BBVAk bereganatzekoa baitzuen. Nola azkenean ez baitzen zertzelada hori gertatu, kopuru horiek eta haien interesak bankura bihurtu omen ziren eta haien egoera fiskala 2001eko urtarrilaren 23an erregularizatu omen zuten. Bertsio horrek, ordea, ez bide ditu gogobete agintariak, ez monetarioak, ez judizialak, eta horregatik dira, halaber, ikerketa judizial baten xede ●

MONIKA DEL VALLE

■ Bankuko 32 kontseilariak iaz 20,66 milioi euroko ordainsaria jaso zuten.

batekoak ziren BBVko nahiz BBVAko kontseilarien ordainsari galantak eta haien pentsio fondoetara eta asegurueta esleitutako dirutzak, bai eta zenbatekoak ziren ere lehengo BBVko kontseilarien pentsio-fondoak, Jersey uharterako paradisu fiskalaren bitartez kontu sekretu batean ezarriak. Orain arte bankua kontrolatzen zutenen pribilegioen parte bat dira. Dieta eta soldata moduan, 643.000 eurotik gora kobratu zituen

2001. urtean BBVAko 32 kontseilarietako bakoitzak. Haien lana: bankuko administrazioko kontseilura joatea hilean behin, edo, orobat dena, urtean hamabitan. Gainera, urte horretan bertan, BBVAk beste 8,73 milioi euro esleitu zituen kontseilari horien berorien pentsio fondo eta aseguruetarako. Hori da, behin-

tzat, orain bat egindako bi banku horien memorietatik ondorioztatzen dena.

1998an, Argentariako 13 kontseilariak, dieta eta soldata moduan, 2,86 milioi euroko ordainsari globala jasotzen zuen; hortaz, kontseilari bakoitzaren

■ BBVAko eskandalua Neguriko oligarkia finantzarioko familien arteko borroka fratizidagatik azaleratu zen

urteko batez besteko ordainsaria 220.271 eurokoa zen. Haien pentsio fondo eta aseguruetarako, beste 1,32 milioi euro esleitu zituzten. BBVko 20 kontseilariak, 1998. urte horretan berean, soldaten eta estatutuetako atentzioen kontzeptuan, 9,87 milioi euro jaso zituzten guztira. Hortaz, kontseilari bakoitzaren batez

besteko ordainsaria 493.431 eurokoa izan zen. Haien pentsio fondo eta aseguruetarako, beste 9,18 milioi euro esleitu zituzten.

1999. urtean, Argentariako 13 kontseilariak 3,50 milioi euro jaso zituzten guztira. Hortaz, urteko ordainsari batez bestekoa 270.455 eurokoa izan zen. Haien pentsio fondo eta aseguruetarako, beste 2 milioi euro esleitu zituzten. BBVko 20 kontseilariak 10,12 milioi euroko ordainsari globala jaso zuten. Hortaz, urteko ordainsari batez bestekoa 505.451 eurokoa izan zen. Haien pentsio fondo eta aseguruetarako, beste 11,92 milioi euro esleitu zituzten.

2000. urtean, BBVAko 33 kontseilariak, dieta eta soldata moduan, 15,47 milioi euro jaso zituzten guztira. Hortaz, kontseilari bakoitzaren urteko ordainsari batez bestekoa 468.789 eurokoa izan zen. Haien pentsio fondo eta aseguruetarako, beste 19,20 milioi euro esleitu zituzten.

Azkenik, 2001. urtean, BBVAko 32 kontseilariak 20,66 milioi euroko ordainsaria jaso zuten orotara. Hortaz, kontseilari bakoitzaren urteko ordainsari batez bestekoa 643.083 eurokoa izan zen. Pentsio fondo eta aseguruengatik, beste 8,73 milioi euro jaso zituzten guztira.

BBVAko kontseilari horietako asko, orain beste exekutibo batzuekin batera espedientatu dituztenak, gainera, BBVAk partizipatutako beste enpresa garrantzitsu batzuetako administrazioko kontseilueta-kide izan dira. Beraz, hortik ere milioi askoko ordainsariak jaso dituzte. Kasu batzuetan, litekeena da urtean 180.304-300.506 euroko batez bestekoa iritsi izana postu horietako bakoitzeko. Horrela, Emilio Ybarra orobat zen administrazioko kontseiluetako kidea beste enpresa hauetan: Repsol -orain dimititu du-, Corporación Financiera, Tubos Reunidos eta Grupo Correo-Prensa Española. Juan Urrutia, gainera, Corporación Financiera-ko kidea da. Luis Lezama Leguizamón halaber

Metrovacesa eta Recoletos enpresetako kidea da. Juan Entrecanales kontseilaria berebat da Corporación Financiera, Acciona eta Grupo Correo-Prensa Española enpresetako kidea. Ramón de Icaza halaber da Participación Industrial 2000 enpresako presidenteordea.

Era berean, José Angel Sánchez Asiáin

■ Prentsaren portaera

B BVAk paradisu fiskaletan zeuzkan kontu ezkutuen eskandaluak orobat balio izan du prentsaren portaera erretratatzeko ere. Gauza jakina da talde mediatiko handiek oso interes ekonomiko eta politiko jakin batzuei bakarrik erantzuten dietela. Gauza jakina da, halaber, komunikabide handi horietako administrazioeko kontseiluak oso ideologia jakineko enpresa taldeek kontrolatzen dituztela. Horrela, Espainiako Estatuan, prentsaren espektro orokorren barruan, hiru talde dira funtsean: Grupo Prisa, ontzi insignia moduan "El País", Cadena Ser eta Canal Plus dituen eta joeraz PSOEtik hurbilekoa; Grupo Correo Español-Prensa Española, "El Correo Español", "ABC" eta Telecinco dauzkana eta, gainera, bere ontzi insignia moduan, prentsa erregionalaren parte handi bat kontrolatzen duena; Grupo El Mundo, oso interes bariatuak dituen eta, kasu batzuetan, PPko gobernuaren tesietatik hurbil dabilena. Horietaz gain, hor daude TVE eta Antena 3, gaur egun PPren Gobernuaren interesei erantzuten dietenak.

Grupo El Mundo eta TVE eta Antena 3 telebistak, batik bat, PPren Gobernuaren interesei ari zaie erantzuten, eta, ondorioz, Espainiako Bankuaren filtrazio ofizialak ari dira jasotzen, bai eta BBVAko kupularenak ere, orain Francisco González en eta haren Argentariako ekipoaren esku bakarre-

tan baitago. Haien informazioetatik ondoriozta litekeenez, BBVAn paraxutatu zen Argentariako kupulak batere zerikusirik ez bide du eskandalu horrekin, eta lehengo BBVko kontseilariak izan zirenak bakarrik ukitzen bide ditu. Horrela, saiatzen ari dira eskandaluak Francisco González ez zipriztintzen, ez eta, ondorioz, PPren Gobernuare ere, hark aupatu baitzuen Argentariako presidentetzara lehenik eta BBVAkora gero.

Grupo Prisa, bestalde, PSOEn tesietatik hurbilago bide dago, eskandalu hori ikertzeko batzorde bat eratzearen aldekoa baita. Izan ere, eskandalu ekonomiko eta finantzarioa ez ezik, politikoa ere bada -beste bat, Gescarterakoren ondotik-, zeren, haiek diotenez, eskandalu berri honek Rato eta Aznar ere zipriztintzen omen ditu: PPren Gobernuare, alegia.

Grupo Correo-Prensa Españolak ezin du ahaztu Emilio Ybarra talde horretako akziodun handienetakoa dela, hango administrazioeko kontseiluko kidea dela eta, gainera, haren anaia dela hango presidentea. Taldearen informazioa, funtsean, Ybarraren eta haren jirako enbertsio ofiziala eta instituzioekin kolaboratzeko duten borondate ona ikusaraztera zuzendu dute. Mementoren batean, ordea, haren informazioak tirabirak sorrarazi zituen kontseilarien artean ●

orobat da Instituto Valenciano de Investigaciones Económicas erakundeko kidea. Eduardo Aguirre berebat da BBVA-Privanza, Axa Aurora Ibérica eta Berge y Cia entitateetako presidentea. Luis Maria Ybarra halaber da Corporación Financiera eta Grupo Correo-Prensa Española korporazioetako kidea. José Luis Segimon orobat da Corporación Financiera eta Financiera Gran Vía korporazioetako ahaldua. Javier Aresti berebat da Iberdrolako kidea. José María Concejo, kontseiluko idazkari

□ **BBVAko oraingo presidentek ere gauza asko esplikatuko beharko ditu eskandalu honetaz, bera ez ezik, PPren Gobernuare ere zipriztindu egin baitu**

ohia, NH Hoteles kateko kidea ere bada. Plácido Arango halaber da Corporación Financiera entitateko kidea. José Lladó berebat da Técnicas Reunidas enpresako presidentea, bai eta Sevillana de Electricidad eta Acerinox enpresetako kidea ere. Oscar Fanjul berebat da Acerinox, Técnicas Reunidas eta Gas Natural enpresetako kidea. José Domingo Ampuero orobat zen Iberdrolako presidenteordea (orain dimittitu du) ●

◆ DANIEL UDALAITZ

www.kaiixo.com

Teknologia berriek, Internetek, digitalizazioak hizkuntzen erabileran eragiten ari diren aldaketan artean, agian nabarmenena, harreman informaletako erabilera idatzian sumatu da. Ziber-euskara sortzen ari da eta gero eta indar handiagoa ari da hartzen, batez ere gazteen artean.

ZMZ, 2AR NN GEATK GA?

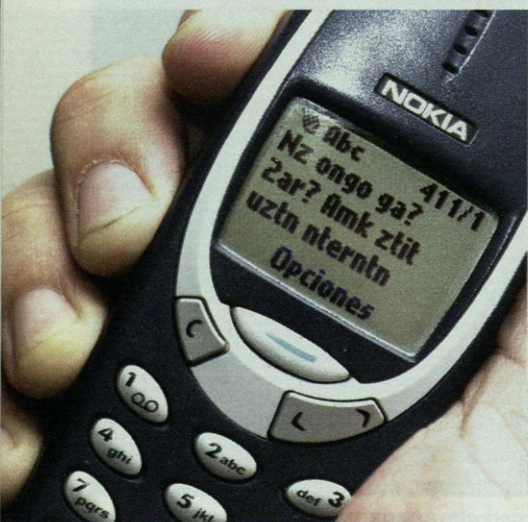
Idazteko moduak eta idazteko tresnak erabat aldatu dira mende hone-tan. Garai batean eskuineko eskua-rekin idatzi ohi zen: lumaz, boligrafoz... Ondoren idazmakina-asmatu ziren eta bi eskuez idazten hasi zen. Ordenagailuek, informazioa tratatzeko

Ziberhizkera ahozko eta idatzizko komunikazio moldeen artean kokatzen da. Zalantzarik gabe, komunikazio modu berria da. Euskal Herriko gazteak duela bizpahiru urte hasi ziren beraien arteko harremanetan ziber-euskara izenda geneza-keena erabiltzen.

Internet eta teknologia berrien barruan, bi dira nabarmen komunikazio bide berri honi ateak zabaltzen eta idazteko modu berria ezarri duten alorrak: foroak edo txatak eta patrikakoen bidezko mezuek. Neurri apalagoan, baina erabiltzaile eta erabilera motaren arabera, posta elektronikoa ere presentzia nabarmena

esparru berri hauek ari dira suertatzen gazteen arteko komunikazio hizkuntza berria eraikitzen tresnarik eraginkorre-nak. Berauen nortasun ezaugarri bilaka-tzen ari den hizkera mota berezi bat ari da sortzen eta erabiltzen. Gazte hiritarren soziolektoaren sorreraren hastapenetan egon gaitezke, gainera, aukera honetaz behar bezala baliatuz gero.

Interneten, hitz egiten den bezala idaz-ten da, eta harremana ahozkoa balitz beza-la irakurtzen da. Ahozko kodera asko ger-turatzen den kode idatziaren erabilpena izugarri zabaltzen da azken urte hauetan Euskal Herrian. Azken bolada honetan,

ALBERTO ELOSEGI

moduan eragin zuten iraultza, ez ordea idazteko moduan. Izan ere, idazmakine-tan eta ordenagailuetan, ia modu berbe-rean idazten da. Patrikako telefonoekin ordea erabateko aldaketa gauzatu da: behatz bakarrarekin idatzi ohi dugu.

Teknologia berriek, hizkera berri bat sortu dute: ziberhizkera. David Crystalek iaz argitaraturiko "Language and the Internet" liburuan aipatzen duen bezala, "Internet iraultza baldin bada, segurue-nik iraultza linguistikoa izango da".

du ziber-euskarak.

Egin kontu, gazteak direla batez ere teknologia berriek eskaintzen dituzten komunikaziorako aukera berri horiek darabiltzatenak, eta Euskal Herrian,

zonalde euskaldunetako gazteen arteko harreman ez formal idatziak ia erabat kode honetan gertatzen dira.

**ZIBEREUSKARAREN ITURBU-
RUAK.** Jaso ditugun mezu idatzietan, txatetako elkarrizketetan edo ikasleek elkarri pasatako ohar idatzietan, 3 iturburu nagusi azaltzen dira: euskara batua, euskalkiak eta erdarakadak. Ziber-euskararen barnean euskalkiak biziberritu egin dira. Euskal-kien erabilera ordea, nahasia da, euskal-kien arteko hibridazio fenomenoak gertatu dira, baita euskalkien eta euskara batuaren

MEZUETAN ERABILITAKO LABURDURAK ETA GURE PROPOSAMENAK

Orokorrean

zmz	=	zer moduz zaude?
ziz	=	zelan zagoz?
t	=	eta
sk	=	asko
lh	=	lehen
2ar	=	bihar
mesdz	=	mesedez
eskrriksk	=	eskerrik asko
jun	=	joan
emtn	=	erantzun
lengon	=	lehengoan
oin	=	orain
gart	=	gero arte
estn	=	esaten
j2c, j2je	=	heaviya (Bizkaieraz)

Galderak

nn?	=	non?
nl, zi?	=	nola, zelan?
nr?	=	nor?, nora?
nz?	=	noiz?
zr?	=	zer?
zn?	=	zein?

Aditzak

dao	=	dago
gea	=	gara
in za	=	egin zara
zun	=	duzun
iazun	=	didazun
beat, beazu	=	behar dut, duzu...
beaitut, beaituzu	=	behar ditut, behar dituzu...

Euskara sailaren babeslea:

Bizkaiko Foru Aldundiak ere

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

bai euskarari

artekoak ere: herriko euskalkia, beste euskalkiak eta batura hurbiltzen diren forma berriak nahasten dituzte. Horrek esplikatzeko du gipuzkera mintzo den zonaldeetako gazteen artean bizkaierazko forma bakan batzuk azaltzea (telebistaren eraginez batez ere) edo Bizkaikoetan gipuzkerazko formak.

Joera hau, are nabarmenagoa da, herri edo eskualdeetako euskarazko komunikabideetako foroetan. Eztabaida gune horietan, gero eta ugariagoak dira herriko euskalkian oinarrituriko idazkerak. Besteak beste, www.uztarria.com, edo eibartarra posta zerrenda (www.eibar.org) aipa daitezke.

PULTSAZIOEN EKONOMIA.

Internetek eta komunikazio bide berri hauek, hizkuntza guztietan eragin duten beste ondoriorik ikusgarriena laburdurak dira. Mezuak erdaraz bidaltzean "q" eta "k" besterik ez ikustera ohitu gara, baina zer ari da gertatzen euskararekin? Gurean ere, gero eta gehiago idazten da laburduren bidez, terminologia hau finkatzeko badago ere. Ikus dezagun Tolosan jasotako adibide bat:

"Apa! Zmz? Ze in ber dezu gaur atsalden? Jung al gea Donsti aldea? Bestla zar jutn gea. Muxux! Erntzn!" (Aupa! Zer moduz? Zer egin behar duzu arratsaldean? Joango al gara Donostia aldera? Bestela Zarara joaten gara. Muxux! Erantzun!)

Gipuzkoa eta Bizkaiko hainbat ikastetxetan bildutako materialen arabera, gazteen erabileran honako joera nagusi hauek antzeman ditugu: ahalik eta bokal gutxien erabiltzea, hitzetan "bat", "bi", "sei" silabak egokitzen direnean zenbakiak erabiltzea, edo erabateko laburdurak erabiltzea. Idazkera normalean minuskulaz egiten da (pultsazio bat gutxiago) eta maiuskulak hitza nabarmentzeko erabiltzen dira. Ahozkotasuna islatzen duen ortografia ageri da: "uiiii! Iepa!" Puntuaziorik berriz, apenas.

Jasotako materialekin, Antton Olariagak "Zakilixut"en bidez aurkeztutakoekin eta guk geuk landutako proposamen batzuekin, erabilgarria eta orientagarria gerta daitekeen taula bat osatu dugu. Hizkera mota hau denon artean sortuko dugula jakinik bestalde, zuen ekarpenak eta proposamenak "Mantxut" forora bidal ditzazuen animatu nahi zaituztegu (www.argia.com/mantxut)

◆ KIKE AMONARRIZ

Arturoren kaiera

HERRI URRATS MAIATZAREN 12AN

"Hizkuntza herriaren hatsa" lelopean, XIX. Herri Urrats egingo da Senperen. Aurten bilduko duten dirua Hazparnen eta Donibane Garazin bi ikastola berri eraikitzeke erabiliko du Seaska Iparraldeko Ikastolen Elkarteak. Urtero bezala, haur, gazte eta helduentzako ekitaldi andana izango da Senpereko aintziraren inguruan.

LANBIDE HEZIKETA EUSKALDUNTZEN

Euskararen egoera kaskarra da lanbide heziketan. Hori dela eta Hetelek (EAEko Lanbide Heziketako itundutako 20 ikastetxeren elkarte) eta Ikaslanek (56 ikastetxe publikoren elkarte) "Lanbide ekimena" hitzarmena sinatu dute Jaurilaritza, BBK eta EAEko hiru diputazioekin. Hala, bi elkarteek Lanbide Heziketako 80-90 testu euskaratu dituzte datozen hiru urteetan. Irailetik aurrera lau lanbide arloetako hamabost zikloetan euskaraz ikasi ahal izango da hainbat ikasgai.

NUP-EKO ITXIALDIA ETEN ZUEN POLIZIAK

Joan den astean euskararen aldeko kanpaldia egin zen Nafarroako Unibertsitate Publikoan, Euskal Adarra taldeak deituta. Ia berrehun lagun zeuden baimenik gabeko kanpaldian eta polizia bitan izan zen hura desagiteko. Bigarren aldiz joan zenean, dendak kendu zituen. Asteazkenean bildutako ikasle eta gurasoek itxialdiari ekin zioten eta segurtasun goardiek joateko esan arren, bertan geratzeko erabaki zuten. Gaur egun polizia itxialdian zeuden 124 pertsona joanarazi zituen eta 97 lagun atxilotu. Ondoren, aske utzi zituen.

HELDUEN EUSKALDUNTZEAREN JARDUNALDIAK

UEUko Glotodidaktika sailak, HABErekin lankidetzan, Helduen Euskalduntzearen V. Jardunaldiak antolatu ditu "motibazioa ikas-prozesuaren eragile" gai hartuta. Maiatzaren 10ean komunikazio ugari aurkeztuko dituzte egun osoan zehar Bilboko Euskalduna jauregian. Matrikulatzeko epea maiatzaren 3an bukatzen da.

U r r e a

■ Lan munduan eta lanbide heziketan euskarak duen presentzia eskasa gairatzeko asmoz, "Lanbide Heziketa eta lan mundua euskaraz" jardunaldiak egin ziren apirilaren 27an Eibarren, LABen ekimenez. Besteak beste, Elhuyar, Euslab eta Jaurilaritzako ordezkariak parte hartu zuten.

■ Ez da arraroa El Corte Inglés merkataritza gunean euskararen falta nabaritzea. Horren adibide dugu eskuinean ikus dezakezuen argazkia. Orduetgia gaztelania hutsean dago eta beste hainbeste gertatu ohi da etiketa eta bestelako karteletan. www.elcorteingles.es web gunea ere gaztelaniaz dago.

I k a t z a

Maleta eskuan eta traje dotorea jantzita, detektibe despistatuak balira bezala paseatzen dute Donostiatik. Baina ez dira zelatari misteriotsuak, Donostian antolatzen diren biltzar anitzetako partaideak baizik.

GORBATADUN TURISTAK DONOSTIAN

DONOSTIA CONVENTION

BUREAU. Duela hiru urte Kursaal Jauregia Zurriola hondartzaren zaindari leial bihurtu zenetik, biltzarrek eratutako turismoa hazten joan da Donostian. Turismo mota berezi honetaz Donostia-San Sebastián Convention Bureau entitatea arduratzen da, 1988an Donostiako Udala, Gipuzkoako Foru Aldundia eta Gipuzkoako Merkataritza, Industria eta Itsasgintzako Ganberaren ekimenez sortua. Egun, zerbitzuen sektoreko 150 enpresa pribatu aritzen dira lankidetzan Convention Bureauarekin eta hiriaren eta lurraldearen irudia hedatzea eta topagune gisa sustatzea da bere helburua. Lan horren baitan, kongresuek eratzen duten turismo berezia bultzatzeak garrantzia handia hartu du azken urteetan, biltzarkideak baitira Donostiak izan ditzakeen turistik onenak. Zergatik? Biltzarrek eratzen duten turismoa, erdi-go mailako turismoa, oso interesgarria delako.

TURISTA DOTOREAK...

Hau da, denbora gutxian diru asko gastatzen duten turistak dira, euren lanbideek behartuta edota euren ibilbide profesionala hobetzeko helburuz, biltzar batera etortzen diren turistak, alegia. Angel Alvarez Convention Bureauko gerenteak adierazi digunez, Donostiara gerturatzen diren biltzarkide gehienek lanbide liberalak dituzte, orokorrean adin ertainekoak dira eta ez dituzte gau asko hirian pasatzen. Oso atzean geratu dira Hondarribian egiten ziren 15 eguneko egonaldiak, hori egun ez da ohikoa. Aisiaren gizar-tean murgildurik bizi gara gaur egun eta bizimodu azkar eta mugikor horrek ez die turista dotore hauei toki batean denbora asko pasatzen uzten. Esan beharra dago, ordea, biltzarretara gerturatzen den jendea ez dela beti berdina, kongresuetan

■ Biltzarkideak denbora gutxian diru asko gastatzen duten turistak dira.

Donostia munduko herririk ederrenetakoa dela benetan da egia eta hau ez dugu guk esaten, kanpotik datozen milaka eta milaka turistek baizik. Gero eta gehiago dira, itsasoa, mendi dotorea eta lasaitasun paregabea ezagutzera gerturatzen direnak, Euskal Herriko "perlak" gordetzen dituen sekretu guztiak ezagutzeko irrikaz.

Turistek beraz, Donostiak eskaintzen dituen gozamenen zerrenda amaigabea ezagutzen dute eta euren begiekin ikusteko aukera ez dute inolaz ere galdu nahi. Baina badira ere, "Easo Ederra" eskaintzen dituen aukerak euren lana egin ostean gozatzen dituzten turistak. Biltzarkideetaz ari gara, azkenaldian Donostia eta bere inguruko herriak betetzen dituzten gorbatahun turista berezietaz.

CONVENTION BUREAU

ere ikasle gazte askok hartzen baitu parte eta hauek ez dute erosteko ahalmen handirik. Biltzarkidetzat eurek zer hartzen duten argitu digu Angel Alvarezek: "Biltzarkide batek, bi gau baino gehiago igarotzen ditu hirian, zerbitzu mota jakin batzuk erabiltzen ditu eta 270 euro inguru gastatzen ditu egunean. Hori da biltzarkide baten perfila".

Lehen aipatu dugun gure egungo aisiaren gizarte honi loturik, bai lan kontuengatik eta bai plazerragatik egiten diren bidaiak mugikortasun eta azkartasun ideiei loturik egon ohi dira. Hau da, ahalik eta denbora gutxienean zenbat eta toki eta gauza gehiago ikusten diren hobe: egun bat hemen, hurrengoan han, bihar toki batean lo egin, etzi ondoko herrian... horrelako bidaiak dira egun indarrean daudenak, toki askotara heltzea gure bidaia aprobetxatzeko modu bakarra izango balitz bezala. Convention Bureau entitateak hau alda dadin lortu nahi du, hau da, Donostiara etortzen diren turistek bost edo sei gau igaro ditzatela hirian. Izan ere, Donostiak zehazki eta Gipuzkoak orokorki, egonaldi luze bat egiteko moduko hamaika aukera eskaintzen du, puntu geografiko konkretu batean lo egin, inguruko paraje polit ugariak bisitatu. Gainera, Donostiaren edertasun ikusgarriena itsasoa eta bere hondartzak badira ere, Angel Alvarezek barrualdea gero eta gehiago baloratzen dela argitu digu, mendiak, zelai berdeak eta herrixka txiki maitagarriak, hiriburu handi eta grisetan bizi direnentzako amets bat dira eta.

...ETA PRESTATUAK. Aipatutako edertasun eta lasaitasun hori oso garrantzitsua da biltzar bat egiteko tokia aukeratzeko mementoan. Izan ere, biltzarrean parte hartzera datorren turista, turista prestatuagoa da, batezbestekoak baino

BILTZARREK ERAKARRITAKO TURISTA "GORBATADUNAK" DONOSTIAN

Biltzarrak Donostian

Antolatzailea (EAE)	17
EAEko biltzarkideak	5.042
Antolatzailea (Espainia)	22
Espainiako biltzarkideak	14.002
Antolatzailea (Nazioartekoak)	4
Nazioarteko biltzarkideak	398
2001eko biltzarrak	43
2001eko biltzarkideak	19.442

Ostatua non

Hotelak	% 95
Gainerakoak	% 5

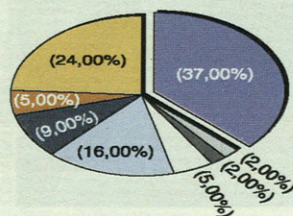
Hotelak	
*****	% 20
****	% 70
***	% 9
Besteak	% 1

Biltzarrak egiten diren tokiak

Biltzar Jauregiak	% 49
Unibertsitateak	% 7
Hoteletako aretoak	% 7
Gainerakoak (kultur guneak, erakunde pribatuak, azokak, elkarteak)	% 37

Biltzar motak

Medikuntza/osasuna	Teknologia
Zientzia	Sektore Publikoa
Kultura	Ekonomia/Merkataritza
Unibertsitatea	Besteak

Aisialdian gustukoak dituzten ekintzak

- Kultur ekitaldiak (museoak, kontzertuak, erakusketak...)
- Erosketak
- Gastronomía
- Turismoa egitea (txangoak)
- Kirolak: golf, tenisa, squasha, paddlea, igeriketa eta ur kirolak (bela, urpekaritza)

Iturria: Convention Bureau. 2001eko datuak.

konformatzen eta gehiago-ikasi nahi dute. Jakingura eta kuriositate hori, biltzako beste alor guztietara hedatzen da, euren aisialdia aprobetxatzea atsegin duten pertsonak izanik. Horra hor Convention Bureauaren eginkizuna: lanari eskaintzen dioten egun zatia bukatutakoan, euren garun urduri eta geldiezinak asetuko dituzten eginkizun eta zerbitzuak eskaintzea. Baina turista moderno honen perfilari beste adjektibo bat ere gehitu behar zaio: exigenteak dira. Eta exigentzia maila horri hiriak ematen dion erantzuna oso ona dela esan digu Angel Alvarezek.

Biarritzera bisita, Guggenheim museora bisita, barrualdeko herrixketara bisita,

hezkuntza maila altuagoa duena eta baita erosahalten handiagoa ere. Gainera, orokorrean, jakingura handia dute, daukatenarekin edo dakitenarekin ez dira

Oñatiko museora bisita, kirolak, antzezlanak, kontzertuak, arte erakusketak eta abar. Hamaika aukera daukate turista dotore hauek euren garun azkarrak ase-

■ Kursaal Jauregia Zurriola hondartzaren zaindari leial bihurtu zenetik, biltzarrek eratutako turismoa hazten joan da.

CONVENTION BUREAU

■ Batezbeste 270 euro gastatzen dute egunean.

tzeko. Baina Angel Alvarezek oso argi esan digu, egun Donostiak eskaintzen duen zerbitzurik garrantzitsuena kultura dela, hau da, batik-bat mundu kulturalarekin erlazionatu nahi dela hiriburu gipuzkoarraren eskaintza. Hala ere, memento honetan kultur eskaintza hori ona bada ere, Convention Bureauko gerenteak probintzia osoko eremu ezberdinen arteko koordinazio handiagoa egon beharko lukeela uste du, "Gipuzkoa Kultural" horren ideia oraindik gehiago bultzatzeko helburuz.

HIRI TXIKIA, AZPIEGITURA UGARI. Kongresuek eratutako turismo dotore honek, duela urte gutxi eman zuen gorakada Donostian. Izan ere, Kursaal Jauregiaren eraikuntzarekin batera hasi zen turismo mota hau ugaritzen, duela hiru bat urte. Arrazoi nagusia Kongresu Jauregiaren edukiera izan zen, Miramar Jauregia edota Miramongo Parke Teknologikoak ez baitute Kursaalak duen edukiera fisikoa. Beraz, Kursaalak izan zen Donostia biltzarrek egiteko hiri egokietan egokiena ikusten hasteko falta zen pieza. Egun, hiriak dituen azpiegiturak onak dira. Baina, hala ere, Donostiak hazten jarraitzen du: "Egun ez dago berritzen ari ez den hiririk. Hor ditugu, Valentzia, Iruñea edo Tarragonaren kasuak, denak daude euren lurraldea eraberritzen, eraikin modernoak altxa-

tzen eta proiektu berriak prestatzen. Donostiak ere hala jarraitzen du, baina nire ustez, Donostia aurretik doa, beste askok orain egiten ari direna egina du dagoneko Donostiak. Nire iritziz gainera, puntu bate-taraino bakarrik berritu behar da, ezin da etengabe hazi", adierazi digu Angel Alvarezek.

Hotelak ere ondo prestatuak egon behar dira biltzarkideak jasotzeko. Telefono mugikorra, ordenagailu pertsonala eta lan egiteko beste hainbat maleta eta karpetaz beterik, turista hauek lantoki txiki bat antolatzen baitute hoteleko gelan. Hotelak horretarako prestatuak ote daude? Convention Bureauko gerenteak azaltzen digunez Donostiak hotel eskaintza oso ona dauka, batzuetan plaza gehiago beharko liratekeen arren. Hirian dauden lau izarretako hotel guztiak guztiz prestatuak daude biltzarkide eta lan bidaietara etortzen diren pertsonen beharrak asetzeko. Baina Angel Alvarezek esaten digu ez direla hasieratik hotelik garestienak betetzen: "Hasiera batean erdi mailako hotelak betetzen dira, gero garestienak eta azkenik merkeenak. Plaza batzuk gehiago edukitzea ez litzateke gaizki egongo, batzuetan probintziara desplazatu behar baitugu jendea".

CONVENTION BUREAU

■ Donostian egiten diren biltzar gehienak medikuntzaren alorrekoak dira.

IKASTEN ALA LANEAN ZABIL-TZA? Donostian egiten diren biltzar gehienak medikuntzaren alorreko gaiei buruzkoak izan ohi dira. Adibidez, 2000 urteko datuei begira, urte osoan egindako biltzarren % 65 medikuntza alorrekoak izan ziren eta 2001 urtean, berriz, % 37. Medikuntzaren atzetik sektore publikoari dagozkion kongresuak daude, 2001 urtean kongresu guztien %16 sektore horretakoak izan baitziren. Bi sektore hauen pare enpresaritzatza sektoreko biltzar-rrak daude, unibertsitate sektore eta sektore teknologikoarekin batera. Aipatutako biltzar hauetan guk orain arte aipatu ditugun biltzarkide dotoreek parte hartzen badute ere, ikasleak ere etortzen dira kongresuetara, euren ikasketak osatzeko helburuz.

Guztira 32 biltzar egin ziren Donostian 2001 urtean eta biltzar hauek 17.372 ordezkari ekarri zituzten hirira. 2000 urtearekin alderatuz, Donostiara gerturatu diren pertsona kopuruaren hazkuntza bat eman dela ikus dezakegu: urte hartan 38 kongresu burutu baziren ere, 12.507 ordezkari bisitatu zuten hiria. Biltzar hauek onuragarriak dira Gipuzkoarentzat. Zergatik? Angel Alvarezek argitzen digun bezala, turista mota onena direlako. Diru gehien gastatzen duten turistak dira eta era berean, gutxien "hondatzen" dutenak. Hau da, herri turistiko batek milaka eta milaka pertsona jasotzen dituenean, diru asko ateratzen du turista horietatik, baina era berean, ingurumen, lasaitasun eta lurralde galera handia ematen da. Gorbatahun turista dotore hauek, 2010 urteko turistak kontsidera daitez-

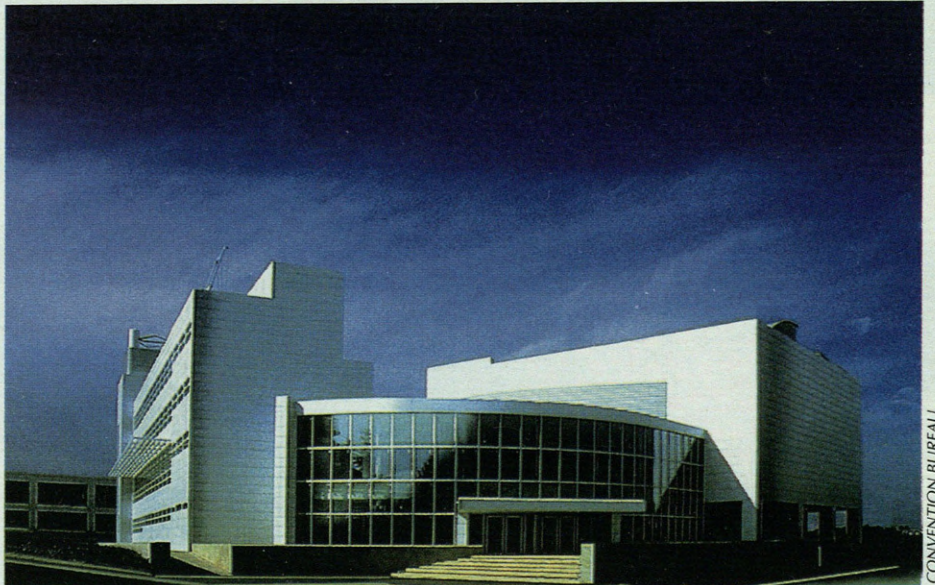
keenak, herri guztiek nahi lituzketenak dira, hirian diru asko utzi eta ingurumena oso gutxi hondatzen baitute.

Munduan dagoen pobrezia ikaragarriaren erdian, gizarte europarraren egoera oso bestelakoa da. Eta gizarte europar horretako biztanleriaren %40 oso baldintza onetan bizi da, maila ekonomiko eta kultural handiko pertsonak izanik. Egun, gizartearen %40 hori erakartzeko izugarrizko esfortzua egiten ari dira herri eta hiriak, modako turismo dotore honek eskaintzen dituen onura anitzen bila.

PADDLE PARTIDA ETA ANTZERKIA.

Turista berezi hauei gustuko dituzten kultur ekintza, kirol ekintza eta eska ditzaketen gurari guztiak eskura ipini behar zaizkie. Honela, lanera datozen arren, aisialdirako amua botatzen zaie biltzarkideei, euren eginbeharrak egin eta gero, euren aisialdia Donostian ongi aprobetxatzeko. Eta noski, beste bi egun gera daitezela lortuko balitz askoz ere hobeto, Euskal Herria ezagutzeko aukerak bikoiztu egingo lirarteke eta, eta hori oso ona izango litzateke Donostiaren irudi eta edukiak bultzatzeko.

Ekintza kulturalak dira biltzarkideek euren jakingura asetzeko gehien kontsumitzen dituzten produktuak. Museoetara bisitak, kontzertuak, erakusketak eta beste hainbat ekintza, orokorrean gehien hautatzen direnak dira. Ekintza turistikoak ere asko eskatzen dituzte, hala nola, ibilaldiak, herrixketara bisitaldiak eta abar. Maila berean dago eskaintza gastronomikoa, Euskal Herriko edozein txokora heltzen den edonork goraiatu eta miresten duen gure sukaldaritza. Bigarren mailan daude kirol ekintzak. Hauen

CONVENTION BUREAU

■ Miramongo Parke Teknologikoak ere biltzarkide anitz biltzen du.

arteak, golfa, tenisa, squasha, paddlea, igeriketa eta ur-kirolak dira eskatuenak.

Convention Bureauko gerenteak behin eta berriz errepikatu digu kulturak

■ **2001. urtean 32 biltzar egin ziren eta guztira 17.372 ordezkari bildu ziren.**

2000. urtean aldiz 38 biltzarretan, 12.507 ordezkari bildu ziren

indar handia duela, gero eta gehiago. Turistak Donostian bertan aurkitu du bere mahuka. Lehen, turistek eguzkia eta eguraldi ona bilatzen zuten euren bidaetan. Egun, hori baino askoz ere gehiago

eskaten dute, eta are gehiago, gure erreportajearen protagonistak diren gorbata-dun turistek.

MUNDU OSOTIK, DONOSTIA-RA.

Orain Donostian egiten diren biltzar gehien antolatzaileak Aragoi, Katalunia eta Madrilgo erkidegoetakoak dira eta Espainia kanpotik etortzen diren partehartzaile kopurua %2 besterik ez da. Beraz, Alvarezen ustez, European promozio gehiago egin beharko litzaiok Donostiari, European barne merkatua irabazten hasteko. Gainera, modak aldatzen doaz, eskaintza eta eskaera moldatzen joaten da eta jendea betiko tokietaz nekatzen ari da. Horregatik jatorri anizteta bisitariak edukitzea komeni da, merkatu ugari eta ezberdinen artean hautatzeko aukera edukiz ●

◆ ANDREA RUIZ

Bizkaiko Foru Aldundia

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

Gure artean euskaraz!

Jose Antonio Nielfa, “La Otxoa”

“Jose Antonio eta La Otxoa, biak dira elkarren osagarri”

P E R F I L A

Jose Antoniok berak dionez, kasualitate hutsez utzi zituen futboleko botak, takoizko zapatak janzteko. Horrela jaio zen “La Otxoa” pertsonaia, gonadun umorista. Ordutik hamaika antzoki eta herriko jaietan barrena dabil, ikusleak probokatzen, bere abesti eta umorearen pikardiaz. Lentejuelak eta lumak debildade, bere trajeak Bilboko Otxoa tabernako eskaparatean ditu erakusgai. Jose Antonio barra atzean bada, astegun buruzurian ere manbo galanta dago.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Alberto Elozegi

Kantua eta umorea tartekatuta eskaintzen dituzu ikuskizunak, emakumez jantzi-ta. Ikuskizun mota horretan, “Madame Arthurrek” asko markatu omen zintuen.

Bartzelonan ezagutu nuen Madame Arthur, 1967an. Estimatu handia nion.

Diktadura garaian transformismoaren oinarria izan zen. Garai hartan, zerbait ezberdina egin nahi zuten guztiak sorgin ehizean sartzen zituzten. Miguel Molinak, esaterako, erbestera joan behar izan zuen, torturatu egiten zutelako. Mehatxupeko egoera hartan, Madame Arthurrek kasaka handiak janzten zituen, ilea tinda-

tzen zuen, galtza estuak janzten zituen... Nik, Bartzelonara heldu nintzenean 16 urte baino ez nituen, eta hango gauek txundituta utzi ninduten.

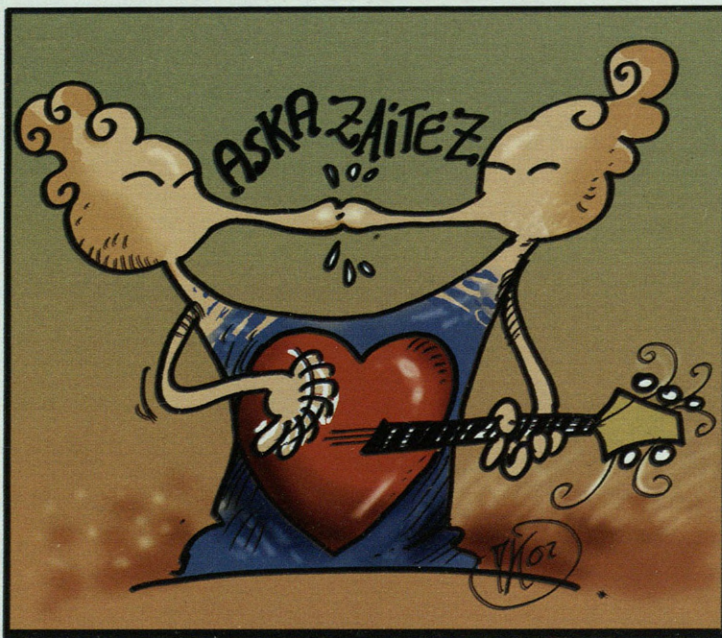
Banekien kantura dedikatu nahi nuela; artista izan nahi nuen, kantatu, arrakasta lortu... nire mundua zen. Horrekin jaio egiten da. Eta denborak

umoregile izaera eman zidan. Ez nuen garaiko abeslariak bezalakoa izan nahi (ez nuen Adamo edo Rafael izan nahi). Ez nuen eszenatokira traje eta gorbatarekin irteten den abeslari bat izan nahi, oso aspergarrira iruditzen zitzaidan hori. Abesteaz gain ikuskizuna eman behar zela pentsatzen nuen.

Bartzelonan aurkitu nuenak ideiak eman zizkidan, ikuskizun haiekin identifikatua sentitzen nintzen. Eta horrela, "La Otxoa" abeslariaraz gain Otxoa ikuskizuna jaio zen. Eta gero Otxoa eskandalua: bizi genituen injustizia haiek, odol beroa naizenez, ezin nituen ametitu.

■ Nola sortu zen "La Otxoa" pertsonaia?

Nik uste, zure alorra edozein dela ere, debekupean zaudenean buruak hobeto funtzionatzen dizula, gauzak sortzeko. Madame Arthurretik abiatuta, pixkanaka "La Otxoa"ren pertsonaia garatzen joan nintzen. Futbolaria izan nintzen, eta baldar hutsa nintzen, pentsatu nuen hobe nuela ez inortaz mozarrotzea, estropezu-

ka ibiliko nintzen-eta. Andreek beti esaten zidaten hanka politak nituela (harritzekoa, futbolariak oker askoak izan ohi dituzte-eta!), eta pertsonaiari minigona jarri nion. Pertsonaiak jada baditu 30 urte, eta denboran zehar beti jarraitu du garaiko moda, arropa eta musika. Oso abangoardista da.

■ Beraz "La Otxoa", ikuskizunerako sortu duzun pertsonaia da, edo zuretik ere zerbait badu?

egin ezin duenik?

Ikuskizunean asko sartzen naiz entzuleekin, hain justu zuzenekoarekin gozatzeko dudalako gehien. Ikusleak probokatzeko ditut, euren partehartzea eskatzen dut, pasadizoak kontatzen ditut, istorioak... Antzerki eta musika ikuskizuna denez, "La Otxoa" oso jenio bizikoa da, indar handia eskatzen dio. Neroni seguru asko ez nintzateke gai izango hori egiteko, eta aldiz "La Otxoa"rekin lotsagabe hutsa bihurtzen naiz, neurria galtzen dut.

Bixkiena bezala da gertatzen zaidana: bata alde zintzoa eta besteak alde gaiztoa duen bixki horiena bezalakoxea da nire kasua ere. Jose Antonio eta "La Otxoa", biak dira elkarren osagarri.

■ Emakumez janzteak, zer gehitzen dio ikuskizunari?

Mota honetako ikuskizunak niretzat fantasia bezala dira, magia da. Pertsonaia batez janzteak lotsagabetzeko balio dit; baina gainera ikusleei aldaketa hori asko gustatzen zaie. Beraz, ikuskizunari salterako unean fantasia eta magia handia ematen dio, ikusleari iritsi egiten zaio.

Gizon bat emakumez jantzita ikus-

"Aldagelan sartu eta makillatzen hasi orduko, erabat eraldatzen zait nortasuna. Lotsa galtzen dut"

- **Jaio:** Bilbon, 1947. urtean.
- **Bizi:** Sopela herriko Larrabasterra auzoan.
- **Abeslari eta umoregile transformista.** Bilboko Otxoa tabernako nagusia.
- **Ibilbidea:** 60ko hamarkada bukaeran hasi zen emankizunak eskaintzen Bartzelona, Madril eta Torremolinosen. 1981. urteko Bilboko Aste Nagusian, "Liberate" kantuak ezagun egin zuen. Bere ikuskizunetan "La Otxoa" pertsonaiak hitz egiten du, luma, lentejuela, kantu eta umorez gainezka.
- **Diskoak:** "Libérate" (1981); "Todas al futbol" (1983); "Bilbao-Bilbao" (1984); "Genio y figura" (1990); "Quiero ser de la Jet Set" (1992); "Vivir de noche" (1995); "Sexual y autoritaria" (1996); "Glamour" (1997); "Porque me lo pide el cuerpo" (2001).
- **Telebista programak:** beste askoren artean, programa hauetan parte hartu du: "Vivir cada día", "Y sin embargo te quiero", "Gatos en el tejado"; "Plasti-Plasti"; "Vips"; "Hablando se entiende la gente"; "Pero esto qué es" eta abar luze bat.
- **Zinea:** Imanol Uriberen "La muerte de Mikel" filman aritu zen.
- **Antzerkia:** Besteak beste, antzezlanotan parte hartu du: Karraka taldearekin "Bilbao-Bilbao" antzezlanean, "Santa Otxoa que estás en los cielos" monologoan, eta "Maravillas de Madrid" (Paco Clavel, Las Virtudes eta Pedro Reyes-ekin batera).

“Debekupean zaudenean buruak hobeto funtzionatzen dizu, gauzak sortzeko”

teak, ikusleari ezbaia sortzen dio. Mundu honekiko ezjakintasun handia dago gainera. Transformistak ikusi, eta transexualen nahastean gaituzte askotan, eta "emakume gorputza" dugula esango dute Concha Velascoren programan. Bestalde, badaude ikuskizunetan Massiel edo Rocio Juradoz moztortuta play-back egiten duten gizonak ere, eta ni horiekin konparatzen nautenean sutan jartzen naiz. Nik ez dut play-backik egiten, ez beste inor imitatzen; nik neronek sortutako kantuak abesten ditut. Alegia, emakumez jantzen garen guztiok zaku berean sartzen gaituztela, horixe da askotan sumatu dudana ezjakintasuna.

■ **Jantziak berak zer garrantzia du?**

Jantziak artistikoki onak izatea bilatzen dut, jantziek ere hitz egin dezatela, alegia. Diseinatzaile ezagunek egiten dizkirate eta lumak, lentejuelak eta kanutilloa atsegin ditut gehien. Ikuskizuna dena da azkenean, baita jantziak, makillajea eta ileordeak ere. Hori dena kontu handiz zaindu behar da.

■ **Abestietako hitzak irakurrita, bigarren zentzua oso garatua duzula nabari da...**

Tira. Diktadura garaitan hitzak ondo hautatu behar ziren, zentsurari adarra jotzeko. Nik uste andreei horregatik gustatzen zaizkiela hainbeste nire kantueta-ko hitzak, garai batekin identifikatuak sentitzen direlako. Injustizia politikoak, sozialak, hipokrisia eta gezurra salatzea gustatzen zait, humore puntu batekin beti.

■ **Tabernatan oso ohikoak ez diren musika estiloak dira zure bizio...**

Zorutzen naute boleroek, rantxerek, pasodobleek... azken batean, horixe da nik bizi izan dudana. Mota guztietako

musika gustatzen zait. Entzuteko nahiago dut musika lasaia. Eszenatoki gainerako, berriz, nahiago dut martxa duena, jenio bizikoa naizelako eta indarra behar dudalako, mugitzeko espazioa eskaini behar didalako.

■ **Horregatik sartu duzu musika diskoa?**

Ez da horregatik izan. Garaiarekin bat egiten duelako da, eta jakina, abangoardista izan eta eguneratu egin behar duzu. Jendeak oso gustuko zuenean "lanbada", abesti bat egin nuen "lanbada"ren erritmora; berdin salsak indarra hartu zuenean. Une horretan jendea gustatzen

**“Zerbaitegatik lortzen
baduzu arrakasta,
formula horretan segi,
ez aldatu. Jendeak
lehengoa eskatuko
dizu-eta”**

BIZITZAREN PASARTEA

Tiffany's-en ari nintzen ikuskizuna eskaintzen, orain 25-30 urte. Andre bat etorri, eta esan zidan: "Zu bezalakoxe seme bat dut". Eta nik: "Artista?", eta berak "ez, marikita".

zaiona bilatu behar duzu, baina beti hitzetan zure zigilua mantenduta.

■ **Horrek ez al dakar "komertzialkerian" erortzeko arriskua? Non dago jendeak eskatzen duenaren eta zuk egin nahi duzunaren arteko muga?**

Ikuskizuna lana da azkenean. Ilusio handia ematen dizu ideia berri batekin zoazenean; semea erditzea bezalakoa da. Gero arrakasta izatea edo inork ez kontuan hartzea, ikuslearen gustuen arabera-koa da. Baina nahiz eta entzuleek baztertua izan, zuk berdin maite duzu zure ikuskizun edo zure kantu hori, zuk jarri duzulako ilusioa eta zuk erditu duzulako. Eta batzutan ez duzu ulertzen. Badira gauzak zuri zoragarriak iruditzen zaizkizunak eta jendeari gustatzen ez zaizkionak, eta badira pitokeriak, kasualitatez egiten dituzunak eta arrakasta dutenak. Ikuskizunaren munduan inoiz ez da jaki-

ten zein den arrakastarako formula zehatza. Ziur daki-dana da, zuk zerbaitegatik lortzen baduzu arrakasta, horretan segi egin behar duzula. Ez duzu aldatu behar. Folklorikoa bazara eta jendea zirikatzea gus-tatzen bazaizu, ez zaitez "Mari Trini y Los Panchos"ez mozturrotu, jendeak hori ez baitizu onartuko, eta kito. Zuk zeure bidean jarraitu behar duzu, horixe da eta jendeak zugandik nahi duena.

■ **Eta zer da zure ikuskizunean arrakasta izan duena? Alegia, zer da aldatuko ez duzuna?**

Argi dut "La Otxoa" pertsonaiak jarraitu egingo duela. Uste dut beti ahal duen neurrian hobetuko duela bai jantzie-tan, bitxietan... abangoardista izaten jarraitu dezala, baita musikan ere: estu-dio hobeak daude, disko azaletarako maketatzaile hobeak ere bai, eta gauza horietan puntako jendearekin lan egiten saiatu behar duzu. Baina funtsean lehen-go bera izango da, horixe da-eta jendeak nigandik nahi duena.

■ **Jarrera irekia duzu, beraz. Hala ere, aldagaketen bat onartzea kostatzen zaizu?**

Betiereko gaztea naiz, oso gazte sen-titzen naiz. Abangoardista izateko kalean egon behar duzu, ikuskizun berrietara joan eta jantzietan modan zer dagoen jakin. Jarreraz ere oso pertsona tolerantea naiz; garrantzitsua da sinestea denek era-kutsi diezazuketela zerbaite, izatez halaxe da-eta.

Baina benetan onartzen ez ditudan gauzak ez ditut aldatzen. Nik gauzekiko nire kontzeptua dut, eta kontzeptu horren gainean noa aldaketak integratzen. Baina berritasunen bat niri gustatzen ez bazait, nahiz eta jendeak hori eskatu, nik ez dut egingo. Ez zait gustatzen ikusleekin erasoko-rra izatea, ez asta-kirtena izatea; eta horrek funtziona-tzen du, badirudi jendeari morboa ematen diola zabar-keriak aurpegira

"Jantziak artistikoki onak izatea bilatzen dut, jantziak ere hitz egin dezala, alegia"

esateak. Baina hori ez dator nire izaerarekin bat. Gustatzen zait denetik ederrena hartzea, alegia nik edertzat ulertzen dudana hori

hartzea.

■ **Zure ikuskizunak eskaintzen hasi zinenean, zer erreakzio izan zuen jendeak?**

1981eko Bilboko Aste Nagusian, "Libérate" (edo "aska zaitez") kantua atera nuenean, iraultza bat ekarri nuen. Euskadi osoak pegatina bat jantzi zuen, "por fin libérate" ("bazen garaia, aska zaitez") zioena. Hori behar baten adierazgarri zen, zapalduta zegoen jende guztiak "armairutik irtengo naiz" (gaur esaten zaion bezala) esateko zuen beharraren adierazgarria zen. Eta ez dut ulertzen zergatik esaten den gaur "armairutik irten" delakoa: gaur apaizak, militarrek eta dantzariak "armairutik irteten" badira, ni nondik irten nintzen, Etxebarriako tximiniatik ala? Ez dut ulertzen zergatik ematen zaion halako garrantzia oraindik ere homosexual izateari; asko aurreratu duzula uste, eta gero jabetzen zara oraindik ere notizia direla halako kontuak, eta sekulako depresioa sartzen zait, nagikeria ematen dit. Egia da aurreratu ere asko egin dela. Garai batean bi aldiz sartu ninduten kartzelan, behin Bartzelonan eta hurrena Bilbon, eta ez inongo ekintzatan harrapatu gintuztelako, besterik gabe, kopatxo bat hartzen ari ginela baizik. Sozialki, gauzarik txarrenea homosexuala izatea zen. Eta oraindik orain, paperetan idatzia daramat kartzelako egonalditxo hura, eta edonora bidaian noala ere, mugalariei beti eman behar izaten diet

BERTSOA

Doinua: Bogart eta Bilintx

La Otxoaren ikuskizuna emanez han eta hemen, hainbat jende ta hainbat jarrera topatuko zenituen. Tiffany's-eko andreak seme "marikita" omen zuen, baina garaiak eta jarrerak nola aldatu ohi diren gaur egun harro kontatuko du zein ondo onartu zuen.

Aitor Mendiluze

EGONALDIAK FAMILIA EUSKALDUNETAN 2002

Praktikatu nahi al duzu udan euskara familia euskaldun batean?

— Tel.: 943 02 26 21 / E-posta: a-maiz@habe.org —

HADE

Erakunde Autonomiadrara
Organismo Autónomo del
EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

“Ezjakintasun handia dago. Emakumez janzten garen denok zaku berean sartzen gaituzte”

kartzelan sartu izanari buruzko azalpenen bat!

Ikuskizunaren munduan, bere buruari homosexuala dela onartu dion lehenengotakoa izan naiz; begira Rafael, Igeldo mendia baino luma handiagoa zuen, eta aldiz erregimenaren abeslaria zen.

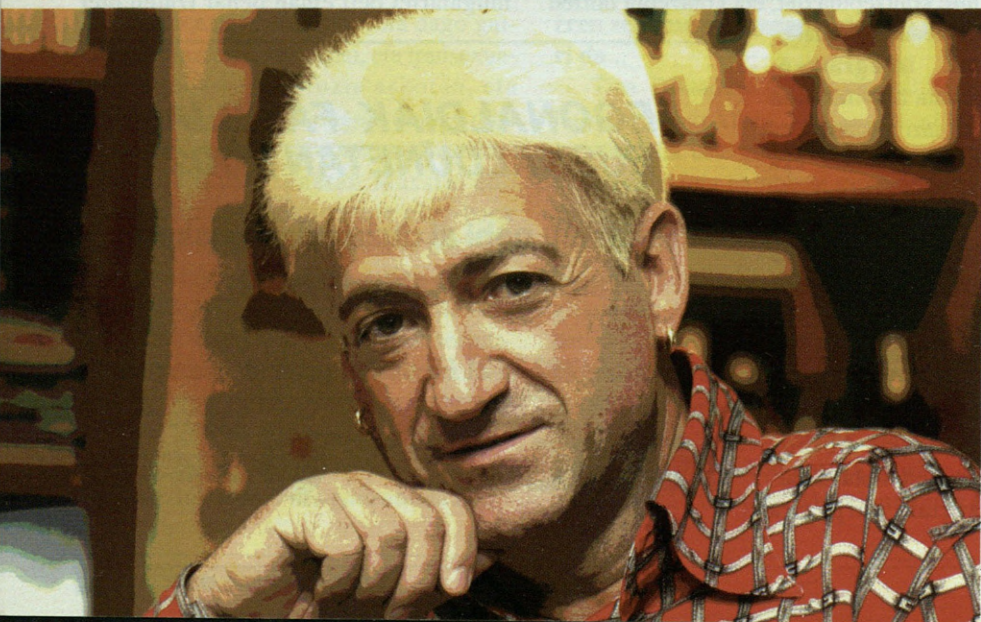
■ **Denek bezala, gizarteko eskemak barneratuak izango zenituen, noski; mutilek erakartzen zintuztela zeure buruari onartzea kosta egin zitzaizun?**

Niri ez zitzaidan batere kostatu. Garai hartan ez nuen inolako informaziorik, gaur bezala ez zen gaiari buruz hitz egiten, eta beraz uste nuen ni nintzela mutilek erakargarri zitzaizkion mutil bakarra. Baina Bilbon barrena paseatuz homosexual bikoteak ikusita, eta gaiaz hitz eginda gauza normala zela jabetu nintzen, ni ez nintzela bakarra. Orduan 16 urte nituen, halaxe jaio nintzen eta nire egiarekin joaten nintzen edonora, naizen bezalakoa naiz eta ez nuen zer ezkutaturik. Beraz neure buruarekin ez, jendearekin nituen arazoak. Gaur jende askok txalotzen du, baina orduan debekatu egiten zuten, badakizu zer aldakorra den jendea. Etapa sozialak dira azkenean.

Gaur jendeak maite nau, ez dut arazorik. Baina era berean, zure umorearen araberakoa da jendeak ematen dizun tratua. Edukazio oneko pertsona bazara eta jendea errespetatzen baduzu, inork ez dizu ezer esaten. Gainera nik uste Bilbo hiri irekia dela, mende hasieratik ere denari irekia egon delako: portua izan du, baita auzo txinoa ere (Bartzelonakoarekin batera Europako gune garrantzitsuenetakoa zen) eta beraz, jendeak jarrera irekiagoa izan du edozeren aurrean. Nire karreratik atera dudana ondorioa da Euskadi oso tolerantia dela, eta bere jendea asko maite duela.

■ **Madril ere ezagutzen duzu. Nolakoa da Madrileko "movidilla"?**

Oso hipokrita da. Gaur jan egiten zaituen eta bihar zutaz akordatzeko ez den jendea dago. Oihan bat da. Jendea hara bere postua lortzera doa, eta lehena iris-

ten denak atzekoari ostikada eman eta Manzanaresera botatzen du. Eta gero amatxo eta aitatxoan seme titikume horien belaunaldia dago, harramazka dabilzanak beti; telebistara zoaz, eta zure aurretik 17 entxufatu dituzu. Oso zaila da Madril lanerako. Jakina, bada jende zoragarria ere. Nik uste, Bilbok duen berotasuna zaila dela beste inon topatzea. Madrilek ere badu berotasun hori, Bartzelonak baino gehiago behintzat. Bartzelonan oso bereak dira. Baina Madrilan toki guztietako jendea dagoenez, beroa du, niri gustatzen zait.

■ Musika munduan, ikuskizunak behera egin du edo indarra hartu du?

Ikuskizunak behera egin du. Gazte jendeak gutxiago exijitzen du egun. Multinazional eta kaxa tontoan sortzen dira "izarrak", eta jendeak dena irentsi egiten du. 60-70eko hamarkadatan ikuskizun zoragarriak zeuden, arropa txundigarriekin, dantzariak ere bere garrantzia zuten... dena asko zaintzen zen. Gaur hori dena galtzen ari da. Lehen Madril, Bartzelona, Torremolinos eta baita Bilbo bera ere plazer bat ziren. Egun Bilbon badira ikuskizunetarako tabernak, baina dantzaarena arreta deitzeko erabiltzen da gehiago, jendearentzat amu gisa, eta nire ustez funtsean ez du ezer berririk ekartzen.

■ Bistan denez, "Operación Triunfo" ez duzu gehiegi maiteko...

Ezta batere! Askok sufriztearen poderioz egiten da bat artista. Grazia egiten dit "Operación Triunfo"renak: mikroak jartzen dizkiete, musika bera ere bai, ikuslegoa ekartzen diete... ikusiko dute herriko festetan udalak antolatutako plaza gogor horietara joan behar dutenean!

"Operación Triunfo"rena sormenaren aurkako atentatu bat da, ez baitute inolako ekarpenik egiten. Azkenean pentsatuko dugu edonor egin daitekeela ezagun, ezer eskaini gabe. Serraten "Lucía" kantua abesten entzuten ditudanean, alegia Serratek berak sortu eta kantatzen duen perla hori, lotsa ematen dit. Hori al da herri eta gaztedi honek duen kriterioa? ●

"Operación Triunfo"rena sormenaren aurkako atentatua da"

ARGIA

ren eskutik

OSKORRI

VIZCAYATIK ... BIZKAIARA

Azkoitiako Bastartxo Udal Antzokian - Maiatzaren 11an - 22:00etan

Laguntzaile:

euskadirrati
 euskadigaztea
 radioeuskadi
 radiovitoria

E Z P A

PRINTZA

SORMEN
LITERARIO LIBREA

Juan Luis Zabalak hona-koa zioen "Euskaldunon Egunkaria"n Joseba Sarri-
nandiak jasotako Kritika
Sariaren inguruan:

"Madrilen min egin du, itxu-
raz behintzat, Joseba Sarri-
nandiak, 'Lagun izoztua'
nobela dela bide, Espainia-
ko Literatur Kritikarien
Elkartearen *eskutik* euska-
razko narratibaren alorreko
Kritikaren saria *jaso* izanak.
Etzanarazi egin ditut *jaso*
eta *eskutik* hitzak, berez sari
hori irabazten duten idaz-
leek ez baitute inoren esku-
tik deus ere jasotzen; libu-
ruak hartzen duen bultzada
mediatikoa da, berez, saria-
ren funts bakarra, nik daki-
dala behintzat. Beharrik! Ez
dut pentsatu ere egin nahi
zer izenburu idatziko zituz-
keten bestela.

Ez zekitela Sarri-
nandia *etarra* zenik esan behar izan
dute, kazetari-
k larritasune-
raino estututa, Espainiako
Literatur Kritikarien Elkar-
teko arduradunek, obra bat
saritu dutela, 'inondik ere ez
idazlearen ibilbide politi-
koa'. Pilar del Castillo
Espainiako Kultura minis-
troa, berriz, 'harrituta' ager-
tu da, eta 'zuritzen zaila' iri-
tzi dio saridun Sarri-
nandia izendatzeari. Ez zaio, itxu-
raz, burutik pasatu ere egin
erabakiaren egokitasuna
epaitu aurretik 'Lagun izoz-
tua' gaztelaniaratu irakurri
beharko lukeela esatea.
Errespetua eta lotsa, auzoan.
Ez dago zirrikiturik, ezta
komeni denean ahoa bete-
bete eginda goratu ohi duten
sormen literario librearen-
tzat ere (...)"

OTEIZA FUNDAZIOA BERRIRO

OTEIZA Fundazioarena ohiko gaia bihur-
tzen ari da orriotan. Gai korapilatsu honen
azken atalak Nafarroako Hezkuntza eta Kultura
kontseilari Jesus Laguna eta Jorge Oteizaren
ordezkari Carlos Catalan ditu protagonista.
Lagunak Catalani eta Fundazioko patronatuko
beste hainbat kideri Oteizaren lanen salmenta
euren etekinerako erabili izana leporatu zien.
Catalanek kontseilariaren esanak gezurtzat jo
eta salmenten etekinak Fundazioaren ekimen-
tarako erabiltzen direla adierazi du. Eta bide
batez Fundazioaren geldialdia kritikatzeko era-
bili zuen agerraldia. "Ez dugu Oteizaren esku-
turentzat mausoleo bat nahi, museo bizi bat bai-
zik" esan zuen.

BERTSOLARI TXAPELKETA BI

BIZKAIAN Eskualdeetako Txapelketa jarri
du abian Bizkaiko Bertsolari Elkartek. Sei bai-
laratoko 63 bertsolarik hartuko du parte sailka-

pen saioetan eta eskualdeko txapelke-
tan. Irabazleak zuzenean pasako dira
Bizkaiko Txapelketa Nagusira.

Gipuzkoan berriz, Eskolarteko 22.
Bertsolari Txapelketa antolatu du
Ikastolen Elkartek eta bat-bateko
finala ekainaren 7an egingo da Zuma-
rragan.

DANTZA, BATETIK BESTERA

ESCENA 2002 dantza jaialdia
abian da Nafarroan. Maiatzaren 26a
bitarte dantza ikuskizun ugari ikusi
ahal izango da Nafarroako hainbat
herritan. Dagoeneko bi dantza ema-
naldi izan dira Iruñean. Maiatzaren
10ean jaialdiak Zizur Nagusiko kultur
etxera egingo du jauzi, bertan "Piezas
mentirosas" eskainiko baitu Angels
Margaritek. Halaber, System Balleten
"Aragón" eta Nats Nutsa Danzaren
"Siete" haurrentzako ikuskaria izango
dira eszenatoki gainean. Bestalde edi-
zio honetan hainbat estilo biltzen
dituen Artinex dantza gala ekoitzi
dute eta Lizarran, Zangozan, Los
Arcosen, Valtierra eta Ablitasen
ikusi ahal izango da taula gainean.

LIBURU EGUNAREN
ONDORENA

IRAKURKETA bultzatu asmoz experien-
tzia pilotua jarri zuen abian Eusko Jaurlaritzako
Kultura Sailak Liburuaren Nazioarteko Egu-
nean. Mariasun Landaren "Elefante txori-biho-
tza" liburua eta Mikel Valverde ilustratzaileak
eginiko kartela ardatz hartuta, 280 liburutegi
publikotan eta 20 liburu azoketan haur eta gaz-
teak erakartzen ahaleginduko dira. Kanpainaren
emaitzak onak badira, Euskadi Literatura saria
irabazitako liburu eta egileen laguntzaz antzeko
kanpainak egiteko asmoa agertu dute.

■ Gipuzkoako Eskolarteko Lehiaren kartela.

H I T Z B I T A N

- Jean Haritxelhar euskaltzainburuaren hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"k jasotako: "Ez naiz bide seinaleak belztearen alde, baina bere garaian egin ez balitz, ez zen euskara agertuko bide seinaleetan".
- Victor Villanueva, Circuito Coliseoko gerenteak zera zioen "El Mundo"n euskal zinema-
ri buruz: "Euskal filmeek zirkuitu mugatuetan bukatzen dute, eta, gainera, denbora oso
laburrez egoten dira hauetan".

L A K

DANI BLANCO

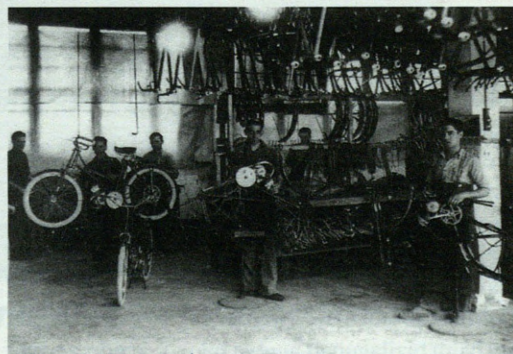
DESAGERTUTAKO LANBIDEAK

"LANBIDE zaharrak" izena du Gipuzkoako Foru Aldundiak argitaratu berri duen liburuak. Izenburua ezaguna da, duela ez hainbeste Euskal Herrian desagertu diren lanbideak hizpide dituen seriearen seigarren alea baita hau. Aurrekoek bezala, egileak Carmelo Urdangarin eta Jose Maria Izaga dira eta baserri eraikitzaileak, aterki konpontzaileak, pirotekniako langileak, bizikleta konpontzaileak, zigarro egileak... gogorarazi dizkigute.

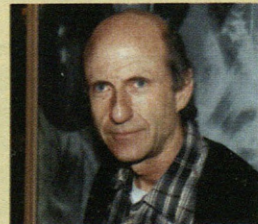
- Jorge Jimenezek eginiko adierazpenak dira hauek "Deia"-n: "Argitaletxe txiki eta ertain asko sortu dira beraien merkatu zatia hartu nahian. Eta sorkuntza demokratizatu egin da, hau da, gero eta gehiago pasatzen dira irakurle izatetik idazle izatera".
- Santi Ugalde, Trapu Zaharrak antzerki taldeko zuzendariak "Gara"-n: "Euskal antzerkian arriskuaren eta abenturaren espirituaren falta somatzen dut".
- Angel Garraza eskultorearen aburuz, "arkitekturak protagonismoa galdu duen eskultura publikoa ordezkatu du". Hitzok "El Pais"-n esan zituen.

ETXEEN GARRANTZIA

Eraikinek artearekin, bizimoduarekin eta lanbidearekin zerikusi handia dutela ari dira frogatzen egunotan Bilboko Udal Artxiboan. Bertan, Bizkaian zehar dauden etxebizitza moten errepasoa egin dute "Etxea" erakusketarekin. Guztira bederatzi multzotan sailkatu dituzte: baserria, dorretxea, jauregia, eliza, udaletxea, hilerria, arrantzaleen etxea, langileena eta burgesen etxebizitzak. Eraikin mota bakoitzari buruzko argazkiak, maketak, planoak, infografiak, museotako objektuak eta norbanakoek utzitako beste batzuk jarri dituzte ikusgai. Gainera, maiatzean zehar hainbat hitzaldi burutuko da eraikin bakoitzari buruzko ezaugarriak eta historia jorratuz. José Angel Barrio Loza, Juan Manuel Gonzalez Cembellín, Alberto Santana eta Gorka Pérez de la Peña mintzatuko dira gai hauetaz.

■ Ziklomotor egileak Eibarren.

MARISOL RAMIREZ

■ J. Angel Irigarai.

IZENAK

Jose Angel Irigaraik "Joan-jinaren labirintoan" izeneko poesia liburua plazaratu du Pamiela argitaletxearen eskutik. Honakoa bere bosgarren poesia liburua da.

Jose Maria Satrustegi euskaltzain eta idazlea izan da Euskalerria Irratia Elkartek eman ohi duen Larreko Sariaren irabazlea. Saria euskararen alde eginiko lanagatik jasoko du Satrustegik maiatzaren 24an.

Andres Nagel artista donostiarrak azken hiru urtetan eginiko lanak bildu ditu erakusketa batean Bilboko Galería Colón XVIak.

Piarres Laffiteren jaiotza-aren mendeurrena ospatzen dela-eta Elkarlaneanek bere hainbat lan bildu du "Kazetari-lan hautatuak" liburuan. Horrez gain, Donostiako Koldo Mitxelena lehengo asteen hainbat mahainguru burutu zen.

Montxo Armendarizen "Silencio roto" filma Euskal Zinemaren El Mundo Sarietako lau ataletan suertatu da garaile. Besteak beste, zuzendari onenaren atalean.

EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ M. Armendariz.

Umorea behar da gero (Euskal) idazlea izateko!

Umorea, kolesterola bezala, bi eratakioa izan liteke: ona edo txarra. Umore ona, kolesterola bezala, beharrezkoa da bizitzeko; umore txarrak, kolesterolak bezala, bihotza -eta ondorioz bizitzahondatzen du. Ez dakit zeren zain dauden zientzialariak kolesterol beltza sortzeko. Umorea aspaldi sailkatu zuten koloretan horretaz dakitenek eta umore txarrari aurre egiteko, umore txarra umore onez hartzeko, ez dago umore beltza baino irtenbide hoberik. Berez umore txarra duenak bere buruari barre egiteko umore beltza bezalakorik ez dauka. Azken batean, bi umoreen arteko oreka gordetzeko ezinbestekoa den umore mota da umore beltza. Nik dezente erabiltzen dut. Bai bizitzan eta baita idazteko orduan ere... eta eskerrak, ze umore behar da euskal idazlea izateko!

Umorea behar da ia inori axola ez zaion eginkizun batean denbora galtzen ari zarela jakinda, eginkizun horretan jarraitzeko gogoia izateko eta zure bizitzako ardatz nagusietako bat ia inori ez zaiola axola onartzeko.

NIRI IDAZTEA izugarri gustatzen zait. Umore onez nagoenean egiten dut batipat, nekez idatziko bainuke lerro bat umore txarrez. Disfrutatu egiten dut idazten; ez hainbeste, ordea, idazle izaten. Idazle izateak esan nahi baitu auzoko administradorea, jakinaren gainean badago, atejoka etorriko zai-

zula gaur edo bihar eskaratzean jarri behar den oharra idazteko eskatzera. Idazle izateak esan nahi baitu bizilagunari amona hil bazaio eskela berezia zuk idatzi beharko duzula, herritar batzuk, estolderia hondatu dela-eta, udalean keja egin nahi badute zuregana joko dutela eta munduan gertatzen den edozertaz zure iritzia eskatuko dizutela, zuk iritzia garbi daukazun ala ez, edo iritzia emateko gogorik badaukazun edo ez galdetu gabe. (Inork ez du irakurtzen baina oraindik garrantzia gehiago ematen zaio idazle baten iritziaz tornero batenari baino. Eta nik dakidala inork ez du frogatu torneroek pentsatzen ez dutenik...). Horretarako behar da umore. Batez ere, zure idazle izate horrekin idazle izateko ezinbestekoa dena egiteko betarik

geratzen ez bazaizu: zuk nahi duzuna idaztekoa, alegia...

Euskal idazlea bazara, gainera, umore asko eta ona behar da honelako gauzak entzuteko: "Ez zenuke aditzaren forma hori erabili behar, ez dago onetsia". Eta umore behar da "Zergatik jaten dituzu aditz laguntzaileak?" galdetzen dizunari "gosea neukalako" ez erantzuteko. Hizkuntza-gaiekin erantzuten dizutenak ez dira oraindik jabetu ni ez naizela hizkuntzalari, eta argitaratu dudana ez dela ez gramatika bat, ezta ariketa

liburua ere. Eta oso umore onez hartzen dut nire lana euskara ikasteko tresna bezala erabiltzea. Gauden tokian gaude, daukagun hizkuntza daukagu eta daukagun hizkuntzak dauzkan anormalitate arazoak dauzka. Nire helburua ez da, ordea, inoiz, hori izan. Besteak beste, ez nagoelako horretarako prestatua. Nirea beste zerbait da. Umore onez hartu beharreko zerbait. Ze, ez da hobe norbait inguratu eta esaten dizunean "hilabete honetan zure liburua irakurri behar dugu eskolant!". A!!!! Izutu egiten naiz. Zeharo. Saiatzen naiz umore onez laburpena egiteko neure burua eskaintzen.

DANI BLANCO

Arantxa Iturbe
Idazlea

"Umorea behar da Euskal Herritik kanpo euskal idazlea zarela esan, eta ahalik eta gozoen esplikatze gatazkak irtenbiderik izango duen ala ez, ez dakizula, euskal eta idazle izan arren"

UMOREZ HARTU beharra dago idazlearen lanaren barruan sartzen dela idatzi duena saltzea ere. Idaztearekin ez dela zure lana amaitu. Eta umore ezinbestekoa da irakurle potentziala inguratu eta "oso guapa atera zinen atzo telebistan, kamixeta hori oso ondo geratzen zaizu" edo "zer? orain ere...

egin duzula beste ipuin bat edo... edo sariren bat eman dizutela edo zerbait, ezta?" galdetzen badizu erantzun egokiren bat mementoan asmatzeko (irakurleak irabaztea ez da erraza baina, gutxienez, daukazunak ez galtzea garrantzitsua da).

Umorea behar da Euskal Herritik kanpo euskal idazlea zarela esan, eta ahalik eta gozoen esplikatze gatazkak irtenbiderik izango duen ala ez, ez dakizula, euskal eta idazle izan arren. Eta gehiago oraindik euskara zergatik aukeratu duzun adierazteko (ez dela Japonian jaio nintzelako, alegia).

Eta idazle izaten agortu ez bazaizu, umore behar da idazten dizunean ere, irribarrearekin irakurleak errazago konkistatuko dituzun ustetan ●

ALBERTO ELOSEGI

GURE ORKESTRETAKO ARTISTA LANGILEAK

Bilboko Orkestra Sinfonikoa eta Euskadiko Orkestra Sinfonikoa ospakizunetan murgildu dira aurten. Batak laurogei urte egin ditu. Hogei bete ditu besteak. Zein da bietan errepikatzen den eta Iruñeko Pablo Sarasate Orkestran, Baionako Kostaldekoan eta Euskal Herriko Gazte Orkestran ere ematen den ezaugarria? Musika eta musikariak. Azken hauek gabe ez legoke musikarik, eta musikaririk gabe zail da orkestrarik irudikatzea. Hain zuzen azken horiei erreparatu diegu hurrengo lerroetan. Entsegu orduak, zuzendariekiko harremanak, euren arteko gorabeherak eta sentipenak jorratu ditugu, musika notarik gabe ordea.

Testuak: Lore Agirrezabal/ Gontzal Landa/ Izaskun Jauregi

Bilboko Orkestra Sinfonikoak 1922ko martxoaren 8an eskaini zuen lehenengo kontzertua. Aurten, duela 80 urte bezala, Arriaga antzokian bildu dira urtemuga ospatzeko. Orkestrako zuzendari izan zen Aranbarriren doinuek, Bernaolarenek eta Dvorakenek hartu zuten Bilboko antzokia joan den martxoaren 8an. Adinekoa

izan arren, espirtu gaztea eta nekaezina erakusten du BOSeK. Horren adierazgarri dira urtemugaren egunean bertan inauguratu zuten webgunea (www.bilbaorkestra.com), eta datorren hilean Orkestraren historiari buruz argitaratuko duten lana.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoak, berriz, urteurren eguna Bartzelonan igaroduo, apirilaren 20an Moneoren auditorio

berrian kontzertu bikaina eskainiz. Hala ere, ospakizunak ez dira egun horietara mugatu, izan ere, denboraldi oparoa presatatu dute. Madrilén izan dira dagoeneko, eta udan Alemaniako musika jaialdirik garrantzitsuenara gonbidatu dituzte, Schleswig-Holstein jaialdira, hain zuzen. Nazioartean egingo duten zortzigarren bira izango da hori. Baina horrez gain,

euskal konpositoreen lanekin disko bilduma bat ari da osatzen EOS, eta aurren, Francisco Escuderoren doinuekin disko bikoitza atera dute.

Urteen poderioz, 80 urteko aitona 20 urteko biloba bezain gazte sentitzen da, eta biloba aitona bezain heldu. Egun EOSen zuzendari den German Ormazabalaren hitzetan, Euskadiko Orkestra Sin-

zharrenetarioak atzera begiratu eta oso bestelako garaia gogoratzen ditu. Hasiera batean musikari izateak beste lan batzuk egitea ere eskatzen zien Orkestrako kideei, hilaren bukaerara iritsi nahi bazuten. Musikari askok lan sinfonikoez gain, klubetan eta beste hainbat lekutan jo behar izaten zuten. Patronatoa sortzean hasi ziren gauzak aldatzen, eta gaur

1985ean, etorri zen Errumaniatik Bilboko Orkestra Sinfonikora. *"Hogeita zortzi urte nituela etorri nintzen. Errumanian kontserbatorio nagusiko ikasketak amaitu eta hango orkestra sinfonikoan bost bat urte eman nituen, baina pixkanaka hura beheara zihoala ohartu nintzen eta handik irteera erabaki nuen"*, adierazi digu. Bilboko Orkestra Sinfonikoak bizi

ALBERTO ELOSEGI

■ EOSen zenbakigrafia

Hogeia urteko historian, 2.000 kontzertu baino gehiago eskaini ditu Euskadiko Orkestra Sinfonikoak. Emanaldi horietara, 1.752.000 ikusle inguru hurbildu dira. Euren jarraitzaileetatik, egun, 6.000 dira abonatuak.

Orkestraren gidaritzak badu meritua, baina horrez gain, kopuru horiek musikarien lanari zor zaizkie. Baina nolakoak dira musikari hauek? EOSekoei dagokienez, batez beste 41 urte dituzte, zaharrenak 60 ditu eta gazteenak 26. %65 atzerritarra da eta euskal herritarra berriz, %35. %25 da emakumezkoa eta %75 gizonezkoa. Ezaugarri hauek dituzten musikariek osatutako orkestrak 20 disko inguru plazaratu ditu ●

egun, beste edozein langilek dituen abantailak dituzte musikariek. BOSeko prentsa ardura-dun Iñigo Zubizarretak adierazi digunez, aldake-

izan dituen gorabeherak gertutik ezagutu ditu eta egoerak hobera egin duela dio: *"Garai batean maila oso ona izan zuen, baina gero dezente jaitsi zen, eta orain berriz hobetzen ari gara. Musikari gazteak sartzeak ere lagundu du"*.

■ Mundu guztiko Bilboko orkestra

Euskal Herrian dauden orkestren mestizajearen lekuko, laurogei urte dituen Bilboko Orkestra Sinfonikoa dugu. Bertan, 15 errumaniar, 19 poloniar, 8 britainiar, 3 italiar, 38 euskaldun eta espainiar, 2 argentinarrak eta Uruguaiako, Estatu Batuetako, Txileko, Peruko, Kolonbiako, Boliviako, Islandiako, Eslovakiako, Alemaniako eta Frantziako musikari bana dago. Bitxia da gainera, errumaniar eta poloniar gehienak biolin joleak direla.

Adinez zaharrenetarikoa den orkestrak, 65 urte egiteke duen musikaria du denetatik helduena. Gazteenak berriz, 24 ditu ●

fonikoa gaztea baina ondo finkatutakoa da: *"Hogeia urte ez dira asko orkestra batentzat, baina nahikoa bai izaera propioa izan dezan eta Estatu mailan erreferente sinfonikoa dela ziurtatzeko"*.

Laurogei urte ere ez dira alferrik igaro BOSentzat. Espainiako Orkestrarik

tarik handiena profesionalizazioan eta musikarien jatorrian eman da: *"Hasiera batean guztiak hemengoak ziren, baina 80ko hamarkadan Europa Ekialdeko musikariak mundu guztiko orkestratara gerturatu hasi ziren, eta Bilbokora ere ugari etorri ziren"*.

Ara Cividian hamarkada hartan,

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa 80ko hamarkadan (1982an) sortu zen eta nabarmena da bereziki garai hartan sartu ziren musikari atzerritarren presentzia. Ara Cividian bezala, Karl Francis Pipkin ere 1985ean etorri zen Euskal Herrira eta bera da EOSeko ipar amerikar bakarra. Bere iritziak, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa ere asko aldatu da: *"Orain gaztea-*

■ Bertako konpositoreak kutunenak

Moda kontuek ez dute leku handirik orkestra sinfonikoetan. Boladak izaten dira konpositoreen urtemugek eraginda, baina gehiagorik ez.

Orkestra bakoitzak bere obrak aukeratzen ditu urteko programa osatzeko, eta, oro har, konpositore berrien eta klasikoen arteko oreka bilatzen saiatzen dira. Horrez gain, bakoitzak bere herrialdeko konpositoreen lanak interpretatzen ditu. Bilboko Orkestra Sinfonikoa, adibidez, euskal musikariei eta konpositoreei eman dien tratamenduak nabarmendu du beti.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa ere estreinaldietan euskal konpositoreen lanak jo ohi ditu, eta bi urtetik behin, euskal konpositoreen bati obra bat enkargatzen dio. Gero, horrekin diskoa grabatu ohi dute dokumentu gisa gordetzeko. 1997an hasi zuen EOSe euskal konpositoreen bilduma, eta dagoeneko, Jesus Guridi, Jose Mari Usandizaga, Jesus Aranbarri (BOSeko zuzendari izandakoa), Andres Isasi eta Francisco Eskuderoen lanekin disko bana argitaratu dute.

EOSe urtean, batez beste, 175 obra interpretatu ohi ditu, eta 50 bat programa osatzen ditu. Programak hainbat

obraz osatutako emanaldiak izaten dira. Normalean, aste-betean lantzen dituzte hiriburuz hiriburu kontzertuak eskainiz.

Hogei urte hauetan hamaikatzko konpositore eta obra landu dituzte, baina badira batzuk Orkestraren konpositore kutunak bihurtzen ari direnak, besteak beste, Guridi, Arriaga, Beethoven, Mozart, Ravel, Schubert, Schumann, Strauss, Usandizaga...

Obra klasikoak dira gehien lantzen dituztenak bi orkestratan, baina gauza berriak sartzen ere saiatzen direla esan digute. Euskadiko Orkestra Sinfonikoa larunbatetan egiten dituen Miramongo Eguerdien zikloan gauza berriak egiten saiatzen direla esan digu Miren Elosegik: *"Aurten, adibidez, bi estreinaldi egin dituzte: Anton Garcia Abrili enkargatutakoa eta Gonzalo Tejadaren 'Fiesta de Luna'".* Horrez gain, Javier Perez Azpeitiak sarri kolaboratzen du EOSe, eta, besteak beste, zine-mutua eta musika uztartzen dituen obra bat prestatu du aurten. *"Eguerdietan gauza politak egiten dira hemen, esperimentatzeko aukera izaten da, eta alde horretatik gure musikariak asko mugitzen dira"*, azaldu digu ●

goa da, kontzertuetan eta afinazioan kalitate hobea lortu du, eta horretan zuzendariak zerikusi handia du".

Gilbert Varga eta Christian Mandeal dira EOSeko zuzendari artistikoak, eta Juanjo Mena BOSekoa. Orokorrean musikariek haiekin duten harremana nahiko hotza dela diote, baina miresten dituzte. *"Gilbert Varga oso zuzendari ona da, hotza eta gogorra, baina lanera etorri da hona, ez lagunak egitera"*, esan digu Pipkinek. Ortzi Oihartzabal EOSeko kidea ere bat dator berarekin: *"Izugarri*

■ Karl Francis Pipkin.

guetara lasaigarriak hartuta joan behar izaten zuen. Jose Miguel Martinez klarnete joleak eta EOSeko batzordeko presidente ohiak esan digunez, Orkestraren zuzendaritza instituzionaletik eta zuzendaritza artistikotik hainbat presio jasan behar izan dute. *"Hobekuntza artistiko bat lortu nahi izan dute musikariak presionatuz. Eta horrela, epe motzera emaitza onak lortzen dira, baina luzera, musikarien bajak etorri dira"*. Hain zuzen ere, Martinezek esan digunez, arrazoi psikologikoak eta fisikoak direla medio, musi-

■ Ortzi Oihartzabal.

■ Ara Cividian.

■ Alberto Urretxo.

eskatzen digu eta biziki serioa da, baina zuzendari batek errespetuz mintzatu behar du musikariek eta profesionalki zerbait interesgarria eman behar digu".

Iritzi kontrajarriak daude ordea. Izan

ere, azken hilabeteetan Euskadiko Orkestrako hainbat kidek komunikabideetara jo zuen jasaten zuten "jazarpen psikologikoa" salatzen. Orduan agerian utzi zenez, EOSeko musikari ugari entse-

kari askok hartu behar izan dute baja. Jazarpen horren adibide da, hogeita hamar urtetan lehenengo biolina izan den eta hamazazpi urtetan EOSe jardun duen musikaria. Kontzertu batean bakar-

■ Gure orkestren historia luzeak

EUSKADIKO ORKESTRA SINFONIKOA

EUSKADIKO ORKESTRA SINFONIKOA

■ Goian, EOS "Bajo truenos y relámpagos" eskaintzen. Behean, Buenos Aireseko kontzertua, 2000n.

BILBOKO ORKESTRA SINFONIKOA

■ Bilboko Orkestraren kontzertu bat 1922. urtean.

EUSKADIKO ORKESTRA SINFONIKOA: AGENDA GAINEZKA

Lehenbiziko entsegua 1982ko apirilean burutu zuten musikariek. Jaurlaritzaren magaleko orkestraren aurkezpen ofiziala, ordea, urte bereko San Joan egunean egin zen Irunen. Hurrengo urtean uholdeek kaltetutakoei laguntza emateko asmoz Euskadiko Orkestra Sinfonikoak Bartzelonan kontzertu bat eskaini zuen, eta baita Espainiako hiri nagusienetan ere. Estraineko bira honek, orkestra jaioberria ezagutzera emateko balio izan zuen. Halaber, musika klasikoak berebiziko indarra duen Alemania eta Austria bertatik bertara ezagutzeko aukera izan zuten musikari, zuzendari eta enparauek.

1986an europarlamentariek ere Euskadiko Orkestra Sinfonikoaz gozatzeko aukera izan zuten, jaioberria zen Europako Parlamentuko irekiera ekitaldian musikari euskalheritarrek kontzertua eskaini baitzuten.

Agian orain arteko emanaldirik garrantzitsuen 2000n Buenos Aireseko Teatro Colónen eskainitakoa izan zen. Adituek diotenez, zortzi pisuko eta 110 palkoko antzerki zahar hau da musikaren "katedrala". EOSeko musikariek argi zuten gau hartan froga zail bat gainditu beharko zutela. Biharamunean Argentinako egunkari nagusienek kontzertua goraiatu zuten ●

ARRIAGA ANTZOKITIK EUSKALDUNA JAUREGIRA

1922ko martxoan Bilboko Orkestra Sinfonikoak aurkezpen ofiziala egin zuen Arriagan. Hasieratik diru kontuek buruhauste franko eragin zuten, erakunde publikoek jarritako dirua eta abonatu bakoitzak ordaindu 3,50 pezetak nahikoak ez zirelako, eta beraz aberatsen borondatearen esku egon zen.

Jesús Arámbarrik hogeita hamar urte baino ez zituen orkestra zuzentzeari ekiterakoan, eta orduan bizi izan ziren garairik goxoenak, kontzertu berezietan Rubinstein estatubatuarra eta Maurice Ravel lapurtarra batuta hartu eta musikari bizkaitarrak zuzentzeraino. Baina joan den mendeko 30eko hamarkadako egoera sozio-politikoak gaiztotutakoan BOSek berak ere igarri egin zuen. Apirilaren laugarrenean, BOSek azken kontzertua eskaini zuen faxistak Bizkaiko hiriburuan sartu aurretik.

Gerra osteko Bilboko lehen alkate José María Careagak BOS udal orkestra bihurtzea agindu zuen, eta 1939ko apirilaren 25ean aldi berriko estraineko kontzertua eskaini zuten Euskal Herritik alde egin behar izan ez zuten musikariek.

Joan zen gizaldiko 70eko hamarkada ez zen batere gozoa izan, diru sarrerak inoiz baino murriztagoak zirelako eta soldatak ordaintzeko arazo larriak zituztenez, hogeita bost musikaririk orkestra utzi zuten. Areago, urteak ziren orkestrarako musikariak prestatzeaz arduratzen zen Bizkaiko Musika Eskolak ez zuela fruiturik ematen.

Behin egoera baretuta, 1985.ean gaztetxoei zuzendutako kontzertu didaktikoei ekin zion BOSek, Euskal Herrian eta Espainian aitzindariak alor honetan. Halaber, zenbait disko grabatu zituen. Udalak eta Foru Aldundiak osatzen duten Patronatoari esker, egun Juanjo Menak zuzentzen duen orkestrak profesionalizazioaren bideari ekin dio ●

ka jotzen aritu ondoren, kamerinora deituta, "Zure solo horrek negar gura sortu dir", esan zion Gilbert Vargak. Hitz horien guztien ondoren, berriz ere eszenategira bueltatu behar izan zuen.

Komunikabideetan sortutako zalapartaren ondoren, Vargak berak barkamena eskatu omen zien musikariei, "eta literal-ki esan zigun batzuetan burua galtzen zuela, eta tratamendu baten pean zegoela", aitortu digu Martinezek.

Musikarien eta zuzendarien arteko

harremana zaila izan da beti, Euskadiko Orkestran behintzat. Baina arazoak larritu egin ziren German Ormazabal eta Gilbert Vargasen zuzendaritzapean. Egun, Kulturako Sailburuarekin hitz egin eta gero, harremanak baretu egin omen dira.

BELAUNALDI BERRIEK ALDAKETA DAKARTE. Miren Elozegi EOSeko prentsa arduradunaren ustez, Orkestra sortu zenean Euskal Herrian musika hezkuntzaren maila ez zen Euro-

pako beste hainbat herrialdetakoa bezain ona. Orain izugarri hobetu dela dio, eta horren lekuko dira Ortzi Oihartzabal edota Oihana Kontxeso, iazko abuztuan postua lortu zuten bi gazte euskaldun. "Baina hasieran bestelakoa zen egoera eta atzeritar dezentek ateratu zuten plaza; poloniar eta frantses asko sartu ziren garai hartan", adierazi digu. Bere ustez, musika hezkuntzak urrats handiak eman ditu baina Europa Ekialdeko herrialdeekin alderatuz gero, alde handi samarra

PABLO SARASATE, ZAHARREN ETAN ZAHARRENA

1879an sortua, egun Euskal Herriko eta Espainiako orkestrarik zaharrena da. Hasieran Santa Zezilia Orkestra deitzen zioten, baina gero sortzaileen artean izandako Pablo Sarasate biolin jolearen omenez izena aldatu zuten. Hasieratik irakasle eta musikari bikainez osatutakoa. Musikariek Joaquín Maya izan zuten zuzendari musikala, eta batez ere sanferminetan eskaini zituzten emanaldiak.

1997an Pablo Sarasate Fundazioa sortu zuten orkestraren kudeaketaz arduratzeko, eta bertan Nafarroako Gobernuak, Iruñeko udaleko eta Santa Zezilia Kontzertu Elkarte-ko ordezkariak aritzen dira. Pablo Sarasate Orkestrak denboraldi bakoitzeko laurogei bat kontzertu eskaintzen ditu, eta Espainiako orkestra onenen artean dago. Ostegunero eta ostiralero nahi duen orkestra nafarra entzuteko aukera du Gayarre antzokian. Era berean, zortzi eta hamabost urteko haurrei zuzenduriko emanaldiak eskaintzen ditu, txikienei Ravel lapurtarraren, Beethoven nahiz Stravinskyren lanak hurbiltzeko asmoz.

JOXE LACALLE

■ Pablo Sarasate Orkestra.

BAIONAKO ORKESTRA: MUSIKA GOSEA ASETZEN

Lapurdikoa kostaldean musika klasikoarekiko zaletasuna handia dela soma daiteke, agian Maurice Ravelek eta Igor F. Stravinsky konposaturiko lanei esker. Aditu askoren ustez, Ravel ziburutarra izan da Euskal Herriak inoiz eman duen musikaririk finena. Stravinskyri, Miarritze hiri polita iruditu eta bertan idatzi zituen hainbat musika lan.

Zaletasun honetaz oharturik-edo, Baiona, Angelu, Miarritze, Donibane Lohizune eta Hendaiako musikazale zenbaitek orkestra eratu zuten 1975ean. Xabier Delettek hartu zuen musikariak zuzentzeko ardura orain bost urte, eta Mozart orkestra bat eratu zuen, hau da, 35 lagunez osatutako taldea. Hala, jo behar duten tokien ezaugarri fisiko-etara egokitu daitezke. Gainera, talde txikiak aproposagoak dira barroko garaiko obrak eskaintzeko. Hala ere, obra erromantikoak eskaintzen dituztenean, musikarien kopurua bikoizten da, eta abesbatzaren bat lagun izaten dute. Izan ere, Baionako Orkestrak eskaintzen duen egitaraua oso anitza da, operak eta lan garaikideak ere prestatzen baititu, Philippe Chamouard nahiz Peio Cabalette musikagileek batuta eragin bitartean.

Baiona eta Bilboko orkestrek aspalditik harreman estuak dituzte, eta baita estutu ere BOSn hiru urtez aritu Gorka Roblesek Baionakoaren lehendakari kargua hartu zuenetik.

■ Baionako Kostaldeko Orkestra.

EUSKAL HERRIKO GAZTE ORKESTRA

Euskal musikari gazte askok 1997an sortu Euskal Herriko Gazte Orkestran jotzea amesten dute. Bertan 16 eta 27 urte bitarteko musikariek soilik parte har dezakete, eta urteroko berriketen ondoren, 95 musikari geratzen dira. Izan ere, frogar batzuen ondorioz, orkestrara kide berriak sartzen dira. Beste batzuek, ordea, utzi behar izaten dute.

Gabonetan eta udan, hiru aste igarotzen dituzte elkarrekin. Nazioartetik etorritako irakasleen aholkuak entzun eta, azken astean, Hego Euskal Herriko lau hiriburutan eta herri batzuetan kontzertuak eskaintzen dituzte. Espainia aldera ere osteraren bat eginga dute, Ciudad Realera, hain zuzen. Guridi, Garbiza eta Wagnerren zenbait obra taularatu dute dagoneko. Gazteok Donostian orain 34 urte jaiotako Juan José Ocón dute zuzendari.

EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ Gazte Orkestra, sortu berrian.

nabari dela dio. Iñigo Zubizarreta, BOSe-ko prentsa arduradunaren iritziz ere, "gauzak aldatzen doaz; egunetik egunera gure ikasleen mailak gora egin du eta, batez beste, orkestran lanean hasten diren gazte berrien artean erdia baino gehiago izango dira etxekoak".

Etxekoen artean, Alberto Urretxo 29 urteko arrasatearra dago BOSen. 1998an lortu zuen postua, eta tronboi bakarlarria da gaur egun. Donostiako eta Baionako kontserbatorioetan egin zituen ikasketak

eta Estatu Batuetan ere ibili zen. Bere ustez, European, oro har, hobeto prestatzen dituzte musikariak. "Nahiz eta hemengo musikariek geroz eta maila hobea eman, atzerritarrek hobeto prestatuta daudela uste dut", adierazi digu.

Dena dela, Miren Elosegiren ustez, guztia ez da maila kontua, izan ere, orkestra gehienak bertako eta atzerriko musikariek osatzen dituzte. "Musikaria mundu zabalekoa da eta hasieratik daki batetik besterako bizimodura egokitu

beharko duela, horrekin bizi da, eta badaki ez dakiela non amaituko duen".

Hilabete honetan bertan hutsik geratu diren hainbat postu betetzeko lehiaketa egin dute EOSen, eta hainbat atzerritarren artean Sao Pauloko neska batek hartu du parte. Normalean, postua lortzen duenari urtebeteko jarraipena egiten diote plaza behin betirako eman aurretik. Hala ere, sartzeko frogak nahiko gogorak direla esan digu Karl Pipkinek: "Nik zortea izan nuen, baina jende asko dago

■ Irudi polit baten atzean

Musikarako eta musikagatik bizi diren musikarien irudia polita da zinez. Baina horren atzean makina bat arazo dago, tarteka agerian gelditzen dena.

Hori da orain hilabete batzuk Euskadiko Orkestra Sinfonikoan gertatu zena. Orduan Orkestrako Batzordeak komunikabideen aurrean salatu zuen "jazarpen psikologiko" bat jasaten ari zirela bai zuzendaritza instituzionaletik (German Ormazabal) bai zuzendaritza artistikotik (Gilbert Varga).

Adibide ugari aipatu digu Jose Miguel Martinez batzordeko presidente ohiak. Esaterako, dentistan zita izateagatik entsegu batera joan ez zen musikariak zuzendariaren karta bat jaso zueneko. *"Presioaren bidez maila artistikoa igotzen saiatu dira. Baina ezin duzu talde bat osasuntsu mantendu, torturatzen baduzu"*, adierazi digu Martinezek. Presio mediaticoaren eta kultur sailburuarekin izandako harremanen bitartez, egoera lasaitzea lortu dute. Batzordeak Gilbert Vargari kontratua ez berritzea eskatzen zuen, baina beste hiru urterako luzatu diote. Gertatutakoarengatik barkamena eskatu zien zuzendariak musikariei, eta arazo psikologikoak zituela onartu zuen. Horren guztiaren atzean, zera omen dago: *"Postu*

artistikoak ezaugarri politikoko pertsonekin bete direla. Arazoa ez da gure zuzendariak txarrak direla, baizik eta lan horretarako gai ez direla".

Ezkutuan mantentzen den beste hainbat arazo bada ordea. Esaterako, EOSek urtean 300-400 obra kontratu egiten ditu, hauetako gehienak astebete eta bi aste bitarteko eperako. Martinezek dioenez, Euskadiko Orkestra erdi mailako orkestra bat da, baina orkestra handiago baten egitaraua egiten du. Horretarako horrelako kontratuak egiten dituzte, sarri, euskal musikari gazteei. Iturri batzuen arabera gainera, kontratu horiek Aldi Baterako Lan Enpresen bitartez egiten dira.

Hainbat gazte saiatzen da plazak ateratzen lehiaketa publikoetan. Jakin dugunez ordea, lehiaketetan puntuazio bera lortuta ere, Euskal Herrikan kanpoko musikariei eskaintzen zaie postua, hemengoei eskaini beharrean. Iturri berdinen arabera, hori epaimahaietan Orkestrako kideak daudelako gertatzen da, eta horietako asko ez da euskal herritarra. Arrazoi batengatik edo bestearengatik, ondorioa bera da: gazte askok Espainiako orkestretara jotzen dutela, izan ere, Martinezek dioenez, *"inon ez dituzte musikariak hemen bezain gaitzki zaintzen"* ●

bere titulua besapean duela lan bila. Musika tresnarekin gogor entseatzear gain, psikologikoki ondo prestatuta etorri beharra dago, bestela..."

Alberto Urretxok Euskadiko Orkestra Sinfonikoan estra gisa jardun zuen hainbat urtean, eta duela lau urte atera zuen plaza BOSen. Zorte ona izan duela dio, eta berarekin bat dator Ortzi Oihartzabal ere. 26 urteko baionarra Euskadiko Orkestra Sinfonikoko musikari gazteenetarikoa da. Iazko abuztuan sartu zen, baina aurretik Londresen jardun zuen ikasten, eta etxera itzuli aurretik, Madrilén, Espainiako Orkestra Nazionelean, egin zuen lan. Atzerrian gustura ibili dela dio, baina etxean behin betirako lanpostua izateak lasaitasuna ematen dio.

Lasaitasun hori ordea, euskal musikari gazte gutxi lortzen du egun. Hainbat iturrik aitortu digunez, lehiaketetan kanpotarra izatea hobesten da sarri. Eta horrelako kasuak ezagunak omen dira. Jose Miguel Martinezek esan digunez, *"orain aste batzuk lehiaketa publikoan Irungo musikari batek eta frantses batek puntuazio bera lortu zuten. Baina frantsesa aukeratu zuten. Eta hori askotan gertatu da"*. Kataluniako Orkestrarekin alderatuz adibidez, aldeak nabarmenak dira. Hangoak, lehiaketetan bertakoa izatea hobesten du. Arrazoiengatik galdetuta, Martinezek zera aitortu digu: *"Kanpo-*

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ EOSen entseguaren une batzuk.

tar askok ez dute orkestra euren bezala sentitzen. Hemengoek berriz lan hobekuntzak eskatzen dituzte, orkestraren maila igo nahi dute, eta abar".

Arazo bat gehitzen zaio gainera, plaza lortzeko berezko zailtasun horri. Orkestran dabilzan gazteetako asko ordezkapenak egiten dabilta, eta sarri, Aldi Baterako Lan Enpresek kontratatuta. Beraz, askok, etsita, Espainia mailan beste orkestretara jotzen dute azkenean.

ENTSEGUAK. Eguneroko lanak diziplina handia eskatzen die musikariei. Egunean lau edo sei bat orduz entseaten dute orkestrarekin, eta gero, bakoitzak bere kasa landu behar izaten du etxean. *"Ez da musika tresna jotzea bakarrik, irakurtzea eta musika entzutea lagungarria da, eta horrez gain, eskalak eta eguneroko entseguetan lantzen ez ditugun beste hainbat gauza ere landu behar dugu"*, adierazi digu Urretxok.

EOSen kasuan, astebete ematen dute egunero entseatzeko eta hurrengo aste osoa Gasteizen, Bilbon, Iruñean eta Donostian ematen dituzten kontzertuei eskaintzen diete. Oihartzabalen iritziz, errutina batean sartzen dira eta musika lanbide gisa hartzen dute. Karl Pipkientzat ordea, lan hori plazerra da: *"Aste Santuan hamabost egun libre izan ditugu, eta izugarrizko gogoia nuen*

berriz ekiteko; oso gustura sentitzen naiz entseguetan; obratik obrarako tarreetan xuxurlaka eta txisteak kontatzen ibili ohi gara, giro ona dago gure artean".

Haizezko sekziokoen eta harizkoen arteko harremana ona omen da, baina beren artean trufan ere ibiltzen dira eta horien jomuga biolak direla diote Ortzik eta Karlek. *"Biola oso tresna berezia da; inoiz ez doa melodiarekin batera eta nahi-ko ezatsegina da bakarrik entzuteko. Baina zein abantaila du biolak bibolinaren aldean? Sutan gehiago irauten duela".*

MUSIKAK BATZEN DITU. Eguneroko lanak eta orkestra hauetan sortzen diren arazoak gorabehera, musikak batzen ditu guztiak. Alberto Urretxoren zat musika bizitza da. *"Adierazpide bat*

musika irteten da, hitzen bidez komunkatu ezin den zerbait da". Karl Pipkientzat, berriz, erronka bat da, batzuetan obra zailak jo behar izaten dituzte eta ondo egiteak izugarri asetzen duela dio.

□ "Musikaria mundu zabalekoa da eta hasieratik daki batetik besterako bizimodura egokitu beharko duela"

MIREN ELOSEGI

Musika klasikoa da orkestra sinfonikoetan gehien lantzen dutena. Malher, Bach, Mozart, Strauss, Brahms, Stra-

Musikari hauek etxean dituzten disko sorten artean ordea denetarikoko musika aurki dezakegu. Alberto Urretxok, esaterako, jazz, brassa, eta euskal musika asko entzuten du. Musikoek irekiak izan behar dutela uste du, *"musikaz gozatzen dugu eta badugu sentsibiltate bat, agian, musikari ez denak garatu ez duena".*

Musikarekiko lotura horrek orkestratik kanpo beste zerbait egitera bultzatu ditu musikari asko. Ortzi Oihartzabal, adibidez, Lapurdiko Zapozaín taldean ibilia da. Eta Karl Pipkinek salsa talde batean teklatura jotzen du.

Orkestren barruan ere hainbat talde txiki sortu direla diote bi orkestretako prentsa buruek. Askotan kamera taldeak sortzen dira, eta orkestratik bertatik bultzatzen dira ekintza horiek. Garrantzitsua

ALBERTO ELOSEGI

■ Egunean lau edo sei orduko entseguak dituzte orkestratako musikariak. Goian, BOSen entsegu bat.

da; uneoro garatu nahi dudan zerbait. Barruan daramagu, eta kanporatzeko beharra sentitzen dugu. Antzerkian edo beste edozein arte adierazpenetan bezala, norbaitek zerbait esateko gogo duenean bide bat aurkitzen du horretarako, gurea musika da". Ara bat dator berarekin: *"Hitzak nahikoa indar ez duenean,*

vinsky, Schumman, Bernstein... Eta unearen eta gorputzaldiaren arabera bat edo bestea interpretatu nahi izaten dutela dio Karlek. Berak oso gustuko du Leonard Bernstainen "West side story", eta hori jotzeak izugarri alaitzen eta lasaitzen duela dio. Ortzi Oihartzabalek Colin Davis miresten du izugarri.

deritzote hirukoteak, boskoteak eta abar antolatzeari; lan sinfonikoetatik at, beste musika mota batean sakontzeko aukera ematen baitu horrek.

Elosegi eta Zubizarretaren iritziz, urte hauetan bi orkestren inguruan oinarri sendoa osatu da eta musikariak ekarpen izugarria egin dute ●

LEIOA eta URRETXU

● **Leioan:** Maiatzaren 9tik 12ra, Boulevardean

● **Urretxun:** Maiatzaren 10etik 19ra, Areitzaga kalebarrenean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Liburu bat ezean, bi ditugu hizpide oraingoan. "Agur, Darwin, eta beste arkeologia batzuk" saioa eta "Euskal Karma" eleberria, Jon Alonso idazlearenak. Saioa 2001eko "Juan Zelaia Saria"ren irabazlea izan zen, Pamielak argitaratua. Eleberria, berriz, Susak kaleratua da.

"LITERATURA ARKEOLOGIA IZATEKO BIDEAN EGON DAITEKE"

■ "Eztabaidaren aitzindaria 'Obabakoak' obraren inguruan sortutakoa izan zen, plagioari buruzkoa. Harrezkero, ordea, orijinaltasunaren kontzeptu hori nahiko erlatiboa bilakatu da, ez da uste genuen bezain erabatekoa".

Berandu plazaratutako idazle ote den bota diogu supituki Jon Alonso iruindarrari: "Hogeita hamazazpi urte nituen lehendabiziko liburua argitaratu nuenean, ez dakit berandu ote den. Niri beste idazle batzuek goizegi argitaratu dutela iruditzen zait. Badago jende oso gazteari liburuak eta liburuak eskatzeko joera. Ez dago gaizki ere, baldin gazte horrek liburua zinez idatzi nahi badu. Baina, bestela, nire adina ez dut txarra zenik uste ere".

Saiakerak eta eleberriak tartekatzen dira Jon Alonsoren literatur ibilbidean. "Idiaren eraman handia" saioa eta "Katebegi galdua" nobela, baita genero hibrido gisara paratua ere, "Camembert helburu" saio nobelatua, kasu. Iazko amaieran,

garai berean, "Agur, Darwin, eta beste arkeologia batzuk" saioa, eta, "Euskal Karma" eleberriak plazaratu zituen.

□ **"Literatur hizkuntza normalduta ez egotearen horren zantzuak askotxo izan daitezke, baina nik bat aipatzen dut: hiztegi baten falta. Egun dugun gaitzik larriena"**

■ **Genero bakoitzak liburu bat, baina liburu biak osagarriak.**

Elkarren osagarriak direla esaten dut nik ere bai. Azken urte hauetan eduki ditudan kezka eta egindako gogoetak paratu ditut. Nahiz tratamendu diferentea izan duten, bi liburuak gai komuna-edo agertzen dute.

■ **Saiakera generoak aurreiritziak jaso ohi ditu: genero aspergarria dela, "roiloa" dela-edo.**

Alde batetik, egia da, ongi irabazitako fama hori du saiakerak. Izan ere, idazle batzuek nolabait, espezialisten arteko dialogo gisa erabiltzen dute saiakera, edo munduari erakusteko zein jakintsuak diren. Beraz, alde horretatik merezi du fama txar hori. Horregatik, nire gusturako, saiakera izanda ere, ahaleginak egin behar ditugu atsegina izan dadin.

■ “Irakurketa egitean osatzen da literatur ekimena, bestela ez dago literaturarik”

Nafarroako administrazioan ari zara itzultzaile lane-tan. Idazle gisa, berriz, zure tokia egiten ari zara euskal literaturan. Idazle gisara aritzeak zertan laguntzen dizu?

Bizitzen laguntzen didala esan ohi dut. Ez dut uste idatzi gabe burutik larri ibiliko nintzenik -edo batek daki zer den gaizki egotea- baina horixe laguntzen didala bizitzen, nire burua argitzen, nik neuk ikasten... Itzultzaile gisa lan sistemati-ko baten barruan ari naiz, eta idaztean, berriz, buruan izaten ditudan kezka lasaitzen ditut nire baitan.

■ Eleberria rapsodia gisara idaztean zer bilatu duzu?

Gerrikoa askatuta idatzi nahi nuen alde batetik, eta aldi berean, posible den neurrian, irri egitea, irakurlearen konplizitatearekin, jakina. Ni irakurlea naiz, eta literatur jarduna irakurleak irakurtzen duenean osatzen da. Irakurketa egitean osatzen da literatur ekimena, bestela ez dago literaturarik.

■ “Pergutada” edota “afrusa” hitzak, kasu, erabili dituzu.

Asisko Urmenetaren liburuxketan agertzen dira -Asisko

laguna dut eta lagundu diot liburua egiten- eta lotsagabe tarte-katu ditut eleberrian. Belaunaldi berria hitz horiek askatasu-nez erabil ditzaten gonbidatu nahi dugu, hizkuntza honetan irri egin dezaten, ahal bada metaforak sortuz. Lokuzioak asmatzen eta memento jakin batean erabiltzen badira, arrakastatsuak izan daitezke. Euskarak aurrera egiteko metaforak eta testuinguruak behar ditu, bestela galduz joango da.

■ Koldo Mitxoleta, Guebokinder Artximandrita edota Bribon Parasola pertsonaien izenak direla-eta, haserretu al zaizu inor?

Ez dut uste inor haserretu denik. Broma inozoak dira, ez da inoren kontra joatea, ez amorruez ez minik egin nahian, Badago ironia puntu bat, eztenkada moduan, eztenkadak onartzen ikasi behar dugu.

■ Polemika pixka bat behar ote du euskal literaturak?

Polemika behar da, baina ez gaiztoa, herra edo odol gaiztoa sortu dezakeen polemika. Hitz egitea eta eztabaidatzea ona da, tonu polemikoan ere bai, baina garraztasunik gabe, askotan sortzen den garraztasunik gabe ●

■ Bi liburuetan, bi eratara, literatura duzu gaia eta abiapuntu. Zein xedetan?

Euskal literaturari buruzko gogoeta bat egitea izan dut helburu. Azkeneko urteotan literaturari buruzko hainbat iritzi zabaldu da gure eremuan, eta orduan, nik, neure apalean, nirea egin dut. Euskal literaturari buruzkoa bada ere, ez da bakarrik euskal literaturari buruzkoa, literaturari berari buruzkoa baizik. Hori azpimarratu nahi dut. Beste batzuek gogoeta hori egin izan dutenean euskal literaturari bakarrik begiratu baitiote. Eta ez da hori bakarrik begiratu behar nire ustez, baizik literatura orokorrean.

■ Arkeologia al da literatura?

Liburuan dagoen gakoetako bat hori da.

Literatura gaur egun arkeologia dela esatea oso gogorra egiten zait, baina horren gogor esan gabe, badugu nahiko datu arkeologia bihurtzen ari ote den susmatzen hasteko, edo laster bihurtuko ez ote den, bederen. Hori da nire gogoeta. Hain zuzen ere, euskal literatura ona edo txarra den eztabaida izan denez, nik hortik abiatu nahi izan dut gogoeta. Horretarako jakin behar dugu zein diren literatura onaren ezaugarriak. Kanon esaten zaion horren barruko liburua izateko, bi ezaugarri aurkitzen ditugu batez ere: batetik, orijinala izatea, eta unibertsala

bestetik. Orijinaltasunaz nahiko eztabaidatu da joan deneko urteetan. Eztabaidaren aitzindaria Atxagaren “Obabakoak” obraren inguruan sortutakoa izan zen, plagioari buruzkoa. Harrezkero, ordea, orijinaltasunaren kontzeptu hori nahiko erlatiboa bilakatu da, ez da uste genuen bezain erabatekoa, nolabait esanda, kili-kolo gelditu ote den irudipena daukat.

■ Bigarren ezaugarria, unibertsaltasunari buruzkoa, kolokan jartzeko moduko balore bat dela diozu?

Unibertsaltasuna esaten denean, ideo-

□ “Literatura onaren ezaugarri nagusiak orijinaltasuna eta unibertsaltasuna izanik, biak kolokan izanda, kolokan dena literatura bera da”

logiaz aritzen da gehienbat, eta batez ere, alderdi humanoaz aritzen da, baina genetikaren aldetik datozen aldakuntzak direla-eta, poliki-poliki ikusten ari gara, humano izate hori posible dela beste modu batekoa izatea, garai hori uste baino lehenago irits litekeela, alegia.

Horren ondoren, literatura onaren ezaugarri nagusiak orijinaltasuna eta unibertsaltasuna izanik, biak kolokan izanda ere, benetan kolokan dagoena literatura bera da, eta ez soilik euskal literatura, baizik literatura bera.

Literatura betidanik izan dituen funtzio batzuk galtzen ari dela esan genezake, eta galtzen ari da, literaturak lehia handia duelako beste komunikabideekin edo beste eragileekin. Orduan, poliki-poliki, geratzen ari zaion funtzioa lekukotasuna ematearena da, alde horretatik diot, arkeologia izateko bidean egon daitekeela. Alegia, liburu bat idazten ari zara eta harrizko aizkora bat lurperatzen ari ote zaren inpresioa izan dezakezu, edo nik halakoa izaten dut behintzat.

■ Euskal hitzen formez baino euskal hitzen esanahi zehatzez arduratuta zaude, bestalde.

Bai, horixe da kontua. Literatura arkeologia denaren ondoriora iritsi bagara, ‘eszenatoki’ (modaz dagoen hitz hori erabiliz) hori onartuz gero, hauxe da galdera: “*Euskal literatura zein kondiziotan iristen da ‘eszenatoki’ horretara?*”. Erantzuna da euskal literatura literatur hizkuntza normaldu gabe iristen dela literatura izatera, dagoeneko, arkeologia den ‘eszenatoki’ horretara.

Literatur hizkuntza normalduta ez egotearen horren zantzuak askotxo izan daitezke, baina nik bat aipatzen dut: hiztegi baten falta. Gaur egun dugun gaitzik larriena. Niri hitzen esanahia ezagutzea intere-

MIKEL SAIZ

■ “Patologia hitza fuertegia da. Euskararen alor guztietan hori bizi dugula esatea gehiegixto da, baina literaturaren eremuan badago patologia moduko bat, arazo bat”.

satzen zait, eta ez hainbeste “tz”z, “h”z edo “j”z idatzi behar ote den. Ni hitzen esanahi zehatza jakin beharrean bainago. Horrek eragiten dio irakurketa prozesuari nire uestez. Jendeak ez duela euskaraz irakurtzen kexatzen gara, baina, batzutan, baldin eta ez bada-kizu benetan hitz batek zer esan nahi duen, oso zaila da irakurtzea.

■ Hitzen ondoeza bizi dugu.

Hori da. Hiztegi arau emailerik ez dugu, eta oraindik ere funtzionatzen ari gara duela 50 urte eta 100 urteko hiztegiekin, Plazido Mujika eta Azkueren hiztegiarekin, kasu. Nahiz aspaldikoak izan, operatiboak dira, erabiltzen ditugu, hori da gure arazo handienetako bat.

■ Bestalde, “Euskal Karma” nobelari “Rapsodia” ipini diozu azpian. Zergatik?

Titulutik beretik asmo ironiko bat agertu nahi izan dut. Literaturan beti ibiltzen gara generoen arteko bereizketa egiten eta eztabaibatzen, hau da, liburu bakoitza zein generotakoa den, bere definizioa eman nahian, bere ezaugarriak zein diren bilatu nahian... Bada-go, joera kritiko eta teoriko bat, biak bereiztu aldera, eta bestalde, badago generoa bereiztea zentzurik ez duela dioen beste joera bat. Nik broma bat egin dut horrekin. Rapsodia-hiztegiak dioenez-beste idatziekin egiten den *pastichea* da. Liburu honi azpigitulu hori egokitu zaio, halako ukitu bat duelakoan.

■ “Agur Darwin” saiakeraren gaia nobelatua al da, ausaz?

“Agur Darwin”en dauden arazoak edo gogoetak egiten nituelarik, serio itxuran-edo, bere lehorrean, aldi berean horri guztiari

bazegoela beste forma bat ematea pentsatu nuen, arrazoitu gabe, elementu narratiboak sortuz eta sartuz, liburu esperpentikoa edo parodia bat sor nezakeela bururatu zitzaidan.

■ “Kanona behar ote den baino, nik orijinaltasunari buruzko eztabaida neukan buruan”

■ Berean ere kanonaren gaia erabiltzen duzu.

Kanona, narrazioa edo akzioa abiarazteko aitzakia besterik ez da. Kanona behar ote den baino, nik orijinaltasunari buruzko eztabaida neukan buruan. Euskal literaturaren barruan eztabaida horretan parte hartu badugu ere -arestian esan bezala-, anartean, AEBetan ere sortu zen eztabaida hori. Euskaraz ez dut azterna-

rik aurkitu eztabaida berari buruz, ordea. Eztabaida hori gaztelaniaz ezagutu dut. Hori aitzakiatzat hartuta abiatu nuen eleberria, baina kanonaren -behar den edo ez- gaian sartu gabe.

■ “Euskal Karma” irakurri ondoren, euskaldunok euskararekin patologia moduko bat bizi ote dugun nago.

Patologia hitza sobera fuertea da. Euskararen alor guztietan hori bizi dugula esatea gehiegixto da, baina literaturaren eremuan badago patologia moduko bat, arazo bat. Adibidez, hizkuntza literarioa ez dela erabat normalizatua diogu, eta hori fenomeno honen adierazgarria da. Esate baterako, liburu baten elkarrizketak hartzen ditugunean, hizkuntza sendoe dialogoen akotazioetan aditz jakin batzuk erabiltzen dituzte, modu jakin batean erabiltzen diren aditz lokuzio batzuk, kasu, badute dialogoak akotatzeko sistema oso bat. Hizkuntza jakin horietako irakurleak batere zalantzan jarri gabe irakurtzen ditu elkarrizketa horiek, dialogoak akotatzeko modu horiek, ohituraren poderioz funtzio bat dutelako, nahiz eta irakurleak, behar bada, horretaz ez diren horren kontziente.

■ Adibidez?

Gaztelaniazko irakurleak *musitó, mascullo, prorrumpió, inquirió*, hitzak ez ditu erabiltzen eguneroko jardun normal batean, sekula ez edo oso gutxitan erabiltzeko ditu, baina liburu baten dialogo batean normal irakurtzen ditu. Bestalde, adibidez, *fruncir el ceño* edo *encogerse de hombros* bezalako lokuzioak barra-barra erabiltzen ditu idazleak inolako arazorik gabe. Euskarara pasatzen zara, eta holakoak erabiltzen badituzu dena problemak dira. Adibidez, otutzen zaizu “ihardetsi” erabiltzea

“erantzun” hitzaren partez, eta bat hasiko da bere baitan: “Hau ez dut ezagutzen”. Beste bat, berriz: “Hitz hori nola da, ‘ih’z edo ‘j’z? Zergatik ‘ih’z eta ez ‘j’z? Ihardun hitzetik

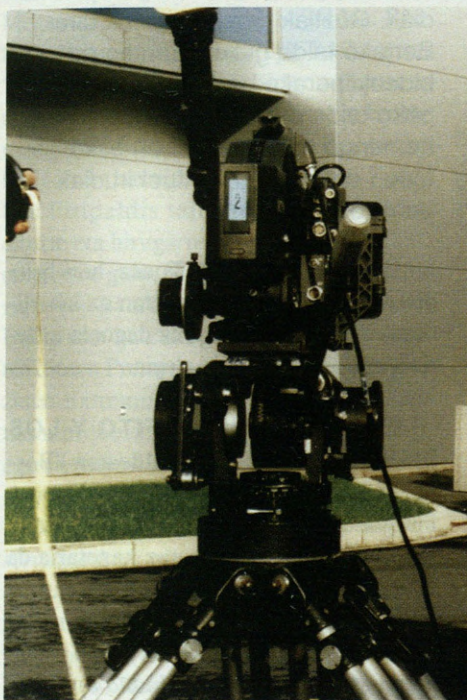
badator, zergatik ez ‘h’z”. Beste batek esango dizu: “Nola arrai idatz dezakegu ‘ihardetsi’ Gipuzkoako Goierri gertatzen den nobela batean? Goierri ez da sekula horrela esan”. Beste hizkuntza batean ez da hori gertatzen, euskaraz baina, gertatzen da. Patologia den edo ez den, ez dakit, baina hori traba bat da liburu egiteko eta irakurtzeko

◆ MIKEL ASURMENDI

MUSIKA

Musika taldeak eta beraien lan berriak promozionatzeko egin ohi dira bideoklipak. Nazioarte mailan 80ko hamarkadan eman zen doinua eta irudia uztartzeko bide honen lorapena. Gaur egun euskal talde gutxi ausartzen da bideoklip bat egitera.

BIDEOKLIPAK EGITEA LUXUA DENEAN

LEO URIARTE

MANOLO GIL

MANOLO GIL

MANOLO GIL

Betidanik single-a izan da, normalean abesti batez osatutako diskoa, diskoetxeek musika banden lan berriak promozionatzeko bide nagusia. Kanta berdina irrati guztietara bidaltzen dute eta modu horretan denek abesti berdinarekin lan egiten dute. Hortaz, jendeak lehen notak entzun orduko badaki zein talde eta zein abesti entzuten ari den. Taldeak ezagutarazteko bide moduan, batez ere, 80ko hamarkadan hasi ziren bideoklipak egiten. Gaur egun, Euskal Herrian diskoetxe eta banda gutxi ausartzen dira promozio bide hori jorratzen. Sortzaileak ere, bideoklip egileak, urriak dira eta normalean ez dira lan horretara zehazki dedikatzen. Horixe da, hain zuzen ere, Iñaki Beraetxe eta Iñigo Kintana edota Asier Altuna eta Telmo Esnalen kasua. Beraetxek eta Kintanak hobby bezala dute bideoklipak egiteare-

na. Orain arte zenbait labur egin dute, eta sariak jaso dituzte gainera. Dokumental txiki bat ere egin dute. Bestalde, oraingoz bideoklip bakarra egin dute, berriki gainera. Sen taldearen "Metropolitan" abestiarena. Asier Altuna eta Telmo Esnalen kasua ere antzerakoa da. Asier Altuna ETBko "Sorginen Laratza" programako errealizadorea da eta azkeneko Korrikarako abestiaren bideoklipa egin zuen Telmo Esnalekin batera. Kantak "Big Beñat" zuen izena eta Fermin Muguruzak abestu zuen. Hasiera bateko asmoa telebistarako Korrikaren bideo promozional bat egitea

zen. Azkenean bideoklipa ere argitaratu zen.

BIDEOKLIP GUTXI EUSKARAZ.

Zarama taldearen garaitik egin izan dira bideoklipak Euskal Herrian. Oso gutxi, ordea. Euskaraz abesten dutenen artean Uga, Hemendik At, eta orain Sen edo Baneteuanba dira azken urteotan zerbait argitaratzen ausartu direnak. Bestalde, Asier Altuna bergararrak dioen bezala, talde guztiek dute bideoklip domestiko bat. Izan ere, beti dago mundu hori gustuko duen ezagun edo lagunen bat. Dena dela, euskarazko diskoak argitaratzen dituzten diskoetxeek normalean ez dute taldea promozionatzeko urrats hori ematen. Joseina Etxeberriak, Euskadi Gazteako esatariak eta ETBko Eklipsea programako aurkezleak dioen bezala, "kasik ez baitago horretarako merkaturik". Eklipsean diskoetxe-

MANOLO GIL

MANOLO GIL

MANOLO GIL

MANOLO GIL

MANOLO GIL

atik heltzen zaizkien euskal bideoklip guztiak jartzen dituzte. “*Herri mailako telebistek ere emititzen dituzte, baina hortik aurrera ez dago beste irtenbiderik*”, dio Etxeberriak. Hortaz, euskal diskoetxeei ez zaie interesatzen ia diskoak bezain beste kostatzea. Izaie interesatzen ia diskoak bezain beste kostatzea. Izaie interesatzen ia diskoak bezain beste kostatzea. Izaie interesatzen ia diskoak bezain beste kostatzea.

MANOLO GIL ETA ENRIQUE URDANOZ. Manolo Gil eta Enrique Urdanoz nafarrek aski ongi ezagutzen dute mundu hau. Urdanoz telebista mundutik dator, Manolo Gilek, aldiz, errealizadore lanak bere kasa ikasi zituen. Gilek taberna bat zuen Iruñean eta antolatutako kontzertuak kamera txiki batez grabatzen zituen. Gero zuzeneko haiek tabernan bertan emititzen zituen. Garai hartan Gilek Kortatu eta Barricada bezalako taldeen diskoak diseinatzeko zituen. Une hartan ezagutu zuen Urdanoz, berarekin elkartu eta bideoklipak egiten hastea denbora gutxi kontua izan zen. Dagoeneko hamahiru urte daramatzate mundu honetan murgilduta. Urte horietan guztietan ehun eta hogeita bost bideoklip inguru egin dituzte. Euskal Herriko bandei dagokionez, besteak beste, Kortatu, Barricada, Delirium Tremens, Zarama eta Hertzainak taldeekin lan egin dute. Estatu mailan, aldiz, beste batzuen artean Tam Tam Go eta Rosana izan dituzte bidelagun. Bestal-

de, Gil eta Urdanoz ez dira estatu mailako artistekin asetu eta nazioarteko musikariekin grabatzeko jauzia ere eman dute. Izan ere, Andrés Calamaro argentinarrarekin eta Compay Segundo kubatarrarekin ere lan egin baitute. Manolo Gil eta Enrique Urdanozek sari dezente irabazi dituzte egindako lanekin. Gasteizko Bideo Musikalen Jaialdian bost sari ihardetsi dituzte, lau Negu Gorriak taldearen abestiekin eta beste bat Cojón Prieto y Los Huajalotes taldearen kanta batekin. Pasa den urtean Grammy Latinoetarako nominatuak izan ziren La Oreja de Van Gogh taldearen “Paris” bideoagatik. Orain gutxi, aldiz, Seguridad Social talde valentziarraren azken diskoko abesti baten bideoa egin dute. Eta orain gau eta egun buru-belarri

lituzke. Izan ere, Gilek dionez, hori baita diskoetxeek horrelako lanetan ez inbertitzearen arrazoi nagusia, ez dagoela materiala non argitaratzerik, alegia.

EXTREMODOURO, FITO Y LOS FITIPALDIS...

Zarama taldearen “Bostak bat” bezalako abestiak bideoklipeatuz murgildu zen Mikel Clemente bizkaitarra mundu honetan. Ikasketaz kazetaria da Clemente. Unibertsitatean zegoela Euskal Telebistan hasi zen gidoilari lanetan. Eta bertan eman zituen lehen urratsak editatzen. “*Aurrenekoz nuen bideo aparailu bat nire begien aurrean, betacamaren gurpilari eman nion eta aluzinatu egin nuen*”, dio Clementek. Bilbotarraren esanetan, gaur egun bere lana hiru esparru ezberdinetan banatzen da, guztiak ere ikusentzunezkoak: telebistarako produktuak, bideoklipak eta dokumentalak. Azken alor hau da, hain zuzen ere, gehien atsegin duena. Sari dezente jaso ditu, gainera, egindako lanengatik. Euskal Telebistan, adibidez, “Doctor Livingstone, supongo” programan lan egin zuen. Zinean, ordea, *making off* deritzonak egiten ditu. Alegia, filmeen erroldajeak azaltzen dituzten bideoak egiten ditu. Esparru horretan, kasurako, Ibarretxe anaiekin egin du lan. Eta berak egin zuen Alex de la Igleziaren “El día de la bestia” filmaren *making off*. Hala eta guztiz ere, bideoklipak egitea dibertigarria dela uste du. “*Niretzat*

“20.000 ale saltzen dituzten talde gutxi daude eta kasu horietan da errentagarria bideoklipa” MANOLO GIL

sartuta daude Bartzelonan bizi den Lucrecia kubatarraren bideo berria egiten. Manolo Gilen ustez, gaur egun duela urte batzuk baino zailtasun gehiago daude bideoklipak ekoizteko. “*Merkatua oso dibertsifikatuta dago, hoguei mila ale saltzen dituzten musika talde gutxi daude eta kasu horietan izaten da errentagarria bideoklipa*”, diosku Gilek. Nafarraren esanetan, Euskal Telebistak horrelako lanak ikusteko programa gehiago sortu beharko

□ “Bideoklipak egiten hasi nintzenean boom bat egon zen. Baina serioago hasi eta merkatuak beherantz jo zuen”

MIKEL CLEMENTE

bideoklipa bizitzeko dirua irabaztearen eta sormenaren artean dago”, diosku errealizadore bizkaitarrak. Azken bost hilabeteetan, gainera, gelditu gabe dabil Megavideo, Clementeren lan taldea. Bizkaitar hauek izan dira Kepa Junkeraren “Bok-Spok” kantaren bideoa muntatu dutenak. Orduz geroztik, ekainetik, Extremoduro taldearekin bi lan egin dituzte eta hirugarren bat egitekotan dabiltza; Fito y Los Fitipaldis taldearekin ere bi egin dituzte eta hirugarrena egitera doaz orain; eta horrez gain, Siniestro Total talde galiziarren kanta batekin ere badihardute. Duela urte batzuk, gainera, SGAEk ematen dituen Premios de la Música saria jaso zuten Extremoduroren “So payaso” kantaren bideoklipagatik. “Ni bideoklipak egiten hasi nintzenean boom bat egon zen, telebista pribatuak sortu ziren eta lan asko argitaratzen zituzten. Baina serioago hasi ginenean merkatuak beherantz jo zuen”, esaten du Clementek. Bizkaitarraren esanetan, memento hartan Los Cuarenta Principales-en monopolioa heldu zen. Hortaz, zerrendetan agertzen ziren taldeen lanak soilik argitaratzen

ziren. Lan oso gutxi egin zuten garaia izan zen hura. “*Eta lan egiten zenuenean, agian, okerrago zen, gero egindako produktua ez baitzen inon ikusten eta diskoe-txeek ilusioa galtzen zuten*”, dio bilbotarrak. Mikel Clementeren ustez, gaur egun egoera aldatzen ari da. DVDa sortu da eta banda asko eta askok bideoak musikarekin batera CDan sartzen ditu. Clementeren iritziz, “*modu horretan ziur zaleek bideoa ikusteko parada izango dutela. Lehen, ordea, bideoklipak ikusi gura zituzten eta ezin zuten*”. Satellite bidezko telebistak ere lagundu dio ikusentzute esparru honi, egun osoan bideoklipak emititzen dituzten kateak baitaude eta herri mailako telebistek ere bultzada eman diote.

KAMERA ETA EDITATZEKO MAHAIA. Bideo kamera eta irudiak muntatzeko mahaia dira bideoklip bat egiteko oinarritzko tresnak. Hortik aurrera diruaren arabera baliabide gehiago erabiltzeko aukera izango du bideo egileak. Manolo Gil eta Enrique Urdanozek bi muturrak ezagutu dituzte: batzuetan baliabide minimoekin egin dute lan; beste batzuetan, aldiz, garabiak eta helikopteroak ere erabili dituzte. Manolo Gil errealizadore nafarraren arabera, hilabete bat da bideoklip bat egiteko eperik egokiena. Eta ekoizpena film txiki baten edo labur baten antzekoa da. Normalean diskoetxearen deia da guztiaren abiapuntua. Musikariek errealizadoreei abestia aurkezten diete eta guztia martxan jartzen

■ “Big Beñat” Korrikarako azken kantaren bideokliparen errodaia.

da. Manolo Gilen esanetan, musika taldeen %5ak proposatzen du ideien bat. Beste guztiak denbora epe batera esku artean proiektu bat edukitzea nahi izaten dute: gidoi bat, story board bat... Klipean zer eta nola kontatuko den adostu eta gero, diskoetxearekin aurrekontuak erabakitzen dira. Errodaje datak zehazten dira, lokalizazioak hautatzen dira, grabatzeko baimenak eskatzen dira, klipean parte hartuko duten aktore edo figuranteekin harremanetan jartzen dira... Gilen arabera, denboraz ibiliz gero, bi edo hiru egun erabiliko lirakeke errodaia egiteko eta beste hamabost bat post-produkziarako. Bestalde, nafarrak onartzen du kasu askotan aste batean egin behar izaten dela lan guztia. Prozesu hori guztia aurrera eramateko kamerak eta edizio gelak behar dituztenez, errealizadoreak ikusentzuteko enpresekin edo partikularrekin jartzen dira harremanetan. Enrique Urdanoz eta Manolo Gilen kasuan, Urdanozen enpresa, ITP, arduratzen da baliabide tekniko guztietaz.

Iñaki Beraetxe eta Iñigo Kintanak bezalaxe, Manolo Gilek eta Enrique Urdanozek story board bat egiten dute hasieran. Mikel Clementek, ordea, urrats hori alde batera utzi du eta zuzenean akziora pasatzen da. Clementeren hitzetan, story board-ak, besteak beste, diskoetxea eta taldea zure proiektua ona dela konbentzitzeko balio du. “*Story board-a erabilgarria da. Gure kasuan zuzendari laguntzaileak egingo luke lan hori, baina oso ongi konektatzen dugunez albo batera uzten dugu*”, dio bilbotarrak. Clemente hasieratik taldearekin jartzen da harremanetan, hitz egin, nahi dutena buruan behar bezala irudikatu eta aurrera jotzen du ●

■ Megavideo, Mikel Clementeren taldea.

◆ JON GURRUTXAGA

Maiatza erdialdeko aleak, hirugarren adineko pertsonen inguruko editoriala zuen. Bertan zaharrak zaintzeko beharra azpimarratzen zuen egileak.

Zaharrekin zer egin?

■ Editorialgileak honela zioen: “Gu, geu, gazteok ari gera geurontzat illobia egiten. Gu bait gera biharko zaharrak”.

Apika titulu hori ez da gaur egun politikoki oso zuzentzat hartua izango, baina horixe baino ez zen 1972ko maitzaren erdian ZERUKO ARGIAk kaleratutako editorial haren izenburua eta, azken batean, hirugarren adineko, laugarreneko edota adinean sartua izateak gauza bera esan nahi du: jaiotzen den orok duen zoria, baldin eta nahikoa bizitzen bada (bestelakoa okerragoa da, nahiz honi buruz ere egon badauden iritzi kontrajarriak). Dena den, garrantzitsua ez da adin handia izatea lortu duenari deitzen diogun era, nire ustez behintzat, pertsona hori behin zahartzarora iritsiz gero, aurkitzen den egoera baizik. Eta hain zuzen hortaz mintzo zen Z. ARGIAko editorialgilea.

[illegible]

BIHARKOAK GOGOAN

"Afrikako Paul Zoungana kardenal beltzaren ateraldiak ematen dit izpide" azaltzen zuen ezer baino lehen. Eta zer gauza bitxi esan ote zuen, bada, arazoz gainezka zegoen/dagoen lurralde afrikarreko kardenal beltz horrek? Dirudienez, honako hauxe: "Afrikan ez dago ez eskalerik eta ez etxerik gabeko umezurtzik... Beren etxekoekin bizitzen dira eroak eta lepradunak. Taldeak babesten ditu.

■ Zenbat gara 72

Amatiño, 1972-V-7

Bizkaitar askok daki oraingoz, "La Gaceta del Norte" egunkarian Athletic Bilbao delakoaren araudiak direla eta, sortu den eztabaida lotsagarria. Lotsagarria diogu, ze, gezurra dirudi hain azalezko arazo batez, jendea berotzea eta zenbait egunetan egunkari batetako orri osoak horretaz betetzea. Itxura denez, Miren Edurne Salsamendi andereñoak, emakumeek ez dutela hitzik ez botorik elkarteko biltzarretan salatu du eta, horra hor eztabaida sortu. Batzuk erabateko berdintasuna behar dela gizakume eta emakumeen artean. Bestek ordea, emakumeek hobe dutela gizakumeen "arazotan" ez sartzea. Era guztitako iritzi atzerakoiak irakur ahal izan ditugu, baina, behar bada, bati deritzagu baka-
nen eta lotsagarrien, hots, ez du ba esan Etxebarria Larreta izeneko batek, emaku-
meek "agindu" nahi dutela, gauzak dagoeneko nahi ez dituen joan dadila pikuta-
ra, eta tradizioa dela herri batetako gauzarik baliotsuena! Bapo, mutil. Halakoek
ez dute, ez, zensura jasan beharrik gure egunkari xelebreetan ●

Ontan ez dugu europarrok duzuen buruausterik".

Adierazpen horrek ukitu zuen nonbait editorialgilearen bihotza. Arrazoiak, jarraian ematen zituen: "Aurrerapenaren alde egon behar dugu ezpairik gabe. Baiña ez da berriketakoa erri aurreratuetan sortu dan zenbait katramilla. Zaharrei eta elbarriei buruz, esate baterako. Izotza bera baino otzagoa dan mundu bat egiten ari gera zaharrentzat. Zuhaitzaren gerrian sortu ohi dan ardagaiaren antzera, otz eta bakar arkitzen direla esan dezakegu zaharrak gaurko gizartean".

Eta irakurleren baten baitan "niri bost!" erantzueraz sumatu balu bezala, honako hausnarketa gehitzen zion aurretik esandako horri: "Baiña ez dezagun uste izan, mundu au, gaurko zaharrentzat egiten ari geranik. Biharko zaharrentzat ari gera egiten batipat. Gu, geu, gazteok ari gera geurontzat illobia egiten. Gu bait gera biharko zaharrak".

Beraz, hasi kontuak ateratzen! Zer zor ote zion gizarteak adinduari, editorialgilearen ustez? Ez batzu-batzuek uste zutena, honako argibidea ematen zuen-eta. "Au ez dut, zaharrei aginpidea kentzen ari geralako, esaten. Ez dut uste zaharren esku egon behar dutenik erantzunkizun aundiko gorabeherak; ez etxean, ez lantokian, ez errian, ez elizan, eta ez inon. Zaharrek ez dute lanik egin behar, atsedena artu baizik. Zenbait erantzunkizuneko leku ez da gaztetan egindako lanen sari eta ordain. Eta ontan ez da eredurik onena Eliza".

On Jose Maria Aznarrek irakurri izan balio!

ADINDUAK MAITATZEKO ERA

Editorialgileak argi zeukan adinduta-

■ Gizonaz burua

Alkorta, 1972-V-07

Gizonaren gailurrean burua dago, edo gizonaren gailurra da burua. Gizona buruak zuzentzen duela esan daiteke: belarriak, sudurra, begiak berak ditu. Baiña ahalmen hoién jabe izanik, beste garrantzi haundiagokoen nagusi da: adimenak, oroimenak eta nahimenak buruan egiten dute beren lana, han barruan erretzen dituzte pentsamentu berriak, ger-

taera zaharrak gogoratzen eta erabakiak hartzen. Horregatik esan dezakegu buruak bideratzen duela gizona. (...) Burua astuna da. Ez adimenak lortzen dituen pentsamentuak astunak diralako edo asko diralako. Ez. Gauza segurua da, ikusia dago teiltatu batetik erortzen diran ia gehienak buruz behe-
ra jaisten direla: baita kaxkariñak ere (...) ●

■ Idiazabalgo gaztari monumentua

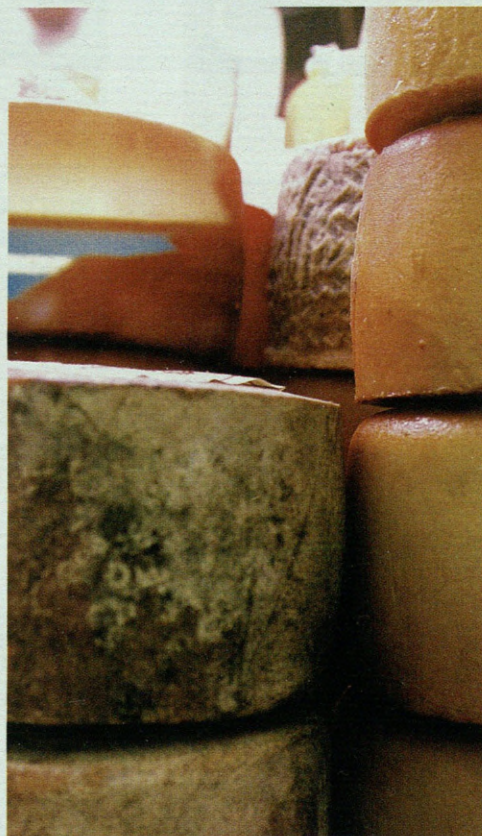
Jose Alkiza, 1972-V-07

Idiatzabalgo gaztak, artzaiak aberastuko ez baditu ere, erriari sona emango dio behintzat. Aza-ostean bilduta usai eta zaporerik ederrenez irauten omen du; ta Frantzian, hainbeste gazta-klase egiten dan tokian, ez omen da oberik. Orain Etxegarate gainean monumentu bat altxa behar omen diote. Ondo etorriko da, andik datozen kotxedunak, presak alde batera utzirik, gazta-zati bat jaten geldiditezen, ta gero, goserik ez daukaten ezkerok, Gipuzkoan zehar astiro ibil ditezten, besteari pasa nahian aritzeko bide estuegiak dauzkate-ta ●

ko pertsonen eginbeharra. "Zaharrek bizitzaren eskarmentua eman behar digute. Lanerako adorea eta poza, ez zailtasuna eta etsipena. Aintzakotzat eta gogoan artzekoak dira zaharren esanak eta iritziak. Enbor oien adar eta frutu gera. Baiña, ez etxearen, ez lantokiaren, ez erriaren, ez gizartearen, ez elizaren eta ez munduaren etorkizunak ez du egon behar zaharren esku".

Beharbada norbaitek gaizki hartuko zuela hori, eta badaezpada gauzak bere lekuan jartzen saiatzen zen jarraian: "Ori, ez da besterik gabe zaharrak zokoratzea, zamak eta txalmak kentzea baizik. Ori zaharrak maitatzea da".

Behin aurrekoa argiturik, bestelako azalpenak: "Zaharrentzat mundu tristea egiten ari gerala esandakoan ez gara zahar-saririk gabe edo sari lotsagarritz baliatzen direnez mintzaten. Orrenbeste arrantzale, nekazari, langille beren premiak estaltzeko aña diru gabe, zahartzarokorik gabe. Ez dago eskubiderik. Orrenbeste zahar gure errietan non bildu eta ibilli ez dakitela. Orrenbeste zahartegi arlo-

DANI BLANCO

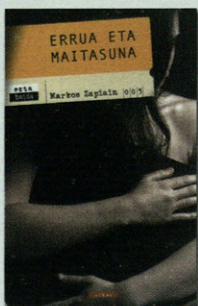
te... Ez dago eskubiderik. Baiña ez gara ortaz mintzatzen. Ori guztia zuzendurik dagoen gizartean pentsatzen dugu".

Balizko egoera horretan, zer ordea? Horixe galdetzen zuen editorialgileak: "Zer egin behar dugu zaharrez? Zahartegietan pillatu behar al ditugu? Ez dago gure gaurko etxeetan zaharrentzat lekurik. Zaharrak berriz, bere txokoan, bere errian, bere etxean bizi nahi du. Zeinen tristea dan zahartegian edo etxean bakarrik bizi dan zahararren bizitza! Bere semerik edo alabarik gabe, bere ilobatxorik gabe...".

Eta amaiera gisa: "Zer gizarte eratzen ari gera geurontzat?" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

MARKOS ZAPIAIN KRITIKARIAREN LANAK

**ERRUA ETA
MAITASUNA**
Markos Zapiain
ELKAR
182 orrialde
14,5 euro

Markos Zapiain literaturako kritikariak Elkar argitaletxearen eskutik plazaratu duen "Errua eta maitasuna" liburuak, egile honek egindako hogeita hemezortzi idazlanen inguruko iruzkinak jasotzen ditu. Liburuez aritzeko orduan, haiek epaitzea baino haietatik zer edo zer ateratzea lehenesten duen Markos Zapiainek, batik bat Lorea Agirre, Joxe Azurmendi, Joxe Iriarte "Bikila", Itxaro Borda, Koldo Izagirre, Ramon Saizarbitoria, Edorta Jimenez, Xabier Mendi-guren Elizegi, Xabier Montoia, Jabier Muguruza, Jose Luis Otamendi, Ibon Uribarri, Txiliku,

Txillardegi, J. E. Urrutia Capeau eta Juan Luis Zabalaen hainbat idazlanek berari zer esan dioten adierazten du iruzkin hauetako batzuetan, nahiz alditan Bernardo Atxaga eta Joseba Sarrionandiaren beste lan batzuk iradokia ere agertu. Eta horiez gain, Seneka, Platon, Nietzsche, Balzac, Freud, Erich Fromm, Patricia Highsmith, Joyce, Chordelos de Laclos, Leibniz, Ford Madox Ford, Raimond Quenau, Xavier Rubert de Ventós, Rousseau, Saramago, Spinoza, Ludwig Wittgenstein, Virginia Woolf eta Stefan Zweig bezalako lan euskaratuak aditzera eman diotena azaltzen du.

▼ Egileari Galdezka

"Epaiketa ala arrantza, hori da auziaren iltzea"

Markos Zapiain

■ **Zer esan dezakezu "Errua eta maitasuna"-z?**
Funtsean, iruzkin bilduma bat dela.

■ **Nola osatu behar da iruzkin bat, zure ustez?**

Liburuez aritzeko orduan, batzuek epaitzea lehenesten dute; beste batzuek, ostera, ateratzea, atzematea. Epaiketa ala arrantza, hori da auziaren iltzea. Iruzkin konkretuetan nahasita datoz biak, jakina. Baina desberdina da liburuaren aurreko jarrera, oinarritzko bultzatzaile gisa bata ala bestea sentitu. Horrez gain, iruzkinak egiteko orduan ere bada beste arriskurik. Gerta daiteke liburuak iruzkingilea itotzea, eta orduan iruzkingileak ezin dio liburuari protesirik asmatu, eta mugatzen da liburuaren pasarteak edo solapa hitzez hitz kopiatzera. Eta beste arriskua da, iruzkingilearen nortasunak liburu bera zapaltzea, eta orduan gertatzen da liburuaren arrastorik ere ez dagoela bere iruzkinean, edo bestela edozein libururi egokitzeko moduko iruzkina dela han agertzen dena.

■ **Iruzkina egiteko beste biderik ez ote dago?**

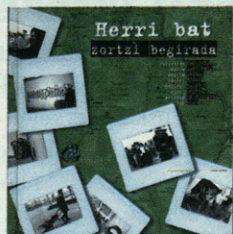
Jakina baietz. Bi gehiegikeria horien artean daude iruzkin izena merezi duten eskribuak. Eta niretzat iruzkin ideala da, liburuari ondo datorkion protesia asmatu eta liburu bera biziberritu, mugiarazi eta hegaldarazten duena.

■ **Nola hautatzen dituzu iruzkina egiteko liburuak?**

Ez ditut hautatzen. Batzuei egiten diet, horrela ateratzen zaidalako, eta beste batzuei ez, zergatik ez dakidala. Liburu batzuk asko gustatzen zaizkit, baina ez dakit zer esan haiei buruz. Egia esan, ipuin liburuak-eta, zailagoak zaizkit askotan iruzkintzeko. Saiakera denean, berriz, ideiak laburbiltzearekin nahikoa izaten da askotan, baina ipuin liburu bati haria topatzea nahiko zaila izaten da.

LIBURUAK

**HERRI BAT,
ZORTZI
BEGIRADA**
Batzuen artean
GATUZAIN
250 orrialde
23 euro

ZORTZI ARGAZKILARIEN IRUDI ADIERAZLEAK

Gatuzain argialetxeak plazaratu duen "Herri bat, zortzi begirada" liburu Gederrean, zortzi argazkilariren begi eta kameren bitartez Euskal Herriaren historia garaikidea ikusteko moldea azaltzen da. Christian Borderie, Jagoba Manterola, Angela Mejias, Daniel Velez, Marisol Ramirez, Mixel Dhers, Antonio Di Bellonio eta Bob Edme ditugu aipatu argazkilaririk horiek, eta azken 30-40 urteotan gure herriak bizi ahal izan dituen une zoriontsu eta itxaropenatsuak, zein aldi berean jaso behar izan dituen gertaera tamalgarrien islak eskaintzen dituzte. Betirako joan zaizkigun oroimena, presoan aldeko mobilizazioak, arrantzale, laborari eta bestelako langileen protestaldiak, Herri Urrats, Korrika, maskarak, gas lakrimogenoaren dantza eta abar luze bat.

**MIRADAS DE
MUJER.
EMAKUME
BEGIRADAK**
Batzuen artean
ALTAFFAYLLA
140 orrialde
10 euro

MARIA DE MAEZTU SARIKETAKO IRABAZLEAK

Altaffaylla kultur taldeak, Lizarrako Udaleko Emakumearen Batzordearen laguntzaz kaleratu du "Miradas de mujer. Emakume begiradak", 1996 urtetik 2001 bitartean Maria de Maeztu narratiba lehiaketako ipuin saridunak jasotzen dituen liburua. Maite Undianoren "Marilyn eta Lorea", Amaia Elsegiren "Zain", Lierni Azkargortaren "Argi-itzalak", Myrian Munarrizen "Alas en el corazón", Cristina Bordonabaren "Cartas a la esperanza", Sagrario Resanoren "Nunca hay mal que por bien no venga", María Sagrario Muguetaoren "Ama", Ibis Sepúlvedaren "Una lluvia de estrellas", María José Alvarezen "La sospecha" eta Mª Cristina Fructuosoren "Retrato de María de Maeztu".

**Y MARIA, TRES
VECES
AMAPOLA,
MARIA.../
BILBAO.
LAUAXETA,
TIROS Y BESOS**
Maite Agirre
ARTEZBLAI
80 orrialde
9 euro

MAITE AGIRREREN BI ANTZERKI LAN

Elorrio Artez Blai kultur elkarteak, bere bigarren argitalpen honetan, Maite Agirrereren bi antzerki lan eskaintzen ditu. Jadanik antzeztua izan da lehen, "Y María, tres veces amapola, María... (Pasión y exilio de María de la O Lejárraga)" deritzana, non 1874an Errioxan jaioetako emakume horren bizitzako alderik txundigarriena jasotzen den. Izan ere, María de la O Lejárraga, pedagogo eta Espainiako II. Errepublikako diputatu izateaz gain, ospetsu egin ziren antzerki lan ugariaren egilea izan zen, baina ia inork ez zuen ezagutu horregatik, bere lan guztiak senarraren izen eta abizenaz plazaratzen zirelako. "Bilbao: Lauaxeta, tiros y besos" lanak, berriz, 1936ko gerra garaian kokaturiko amodio istorio bat kontatzen du, eta lehen aldiz irakurri ahal izango da.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

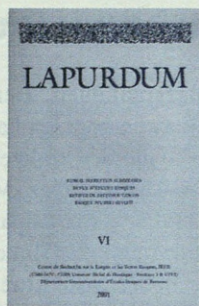
Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko gurek zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

LAPURDUM VI

Batzuen artean
CENTRE DE
RECHERCHES
IKER
461 orrialde
23 euro

LAPURDUM, EUSKAL IKERKETEN ALDIZKARIA

Baiona hiriaren izen zaharra izenburutzat daukan urtekari hau, euskara zein euskarazko testuak aztergai dituen Iker zentruak kaleratzen du, Baionako Unibertsitatearteko Euskal Ikerketen Saila lagun. Euskal eremuaz ardura diren unibertsitateko ikerleen lanak biltzen ditu aldizkariak, eta hama-sei dira "Lapurdum"en azken zenbaki potolo honek jasotzen dituenak (horietarik zazpi euskaraz). Bertan aurkituko dituzue, besteak beste, zenbait autore klasikori buruzko azterketak, Bernardo Atxaga eta Joseba Sarrionaindiaren inguruko lanak, Euskararen estatusa eta bilakaera XVII. eta XVIII. mendeetan, Katolikotasuna eta euskal nortasunaren eratzea ikergai duen lana, "Hatsarreak eta parametroak lantzen" lanaren oinarriak, eta abar.

LA ABADESA. MARIA, LA EXCELENTA

Toti Martínez de Lezea
MAEVA
223 orrialde
17,15 euro

ERREGE KATOLIKOAREN SASIKO ALABA

Historian oinarritutako eleberriak idazteagatik hain ospetsu egin den Toti Martínez de Lezea idazlearen "La abadesa. María, la Excelente" nobelak XV.-XVI. mendeetara eramaten gaitu. 1476ko udan, Gaztelako Isabel erreginaren senarra zen Aragoiko Fernando Bizkaira etorri zen Foruen zina egitera. Gertaera horrek ondorio tamalgarriak erakarriko zituen bertako askorentzat, haien artean haurdun utzi zuen hamabost urteko neska euskaldun batentzat, Larreako Todaren familiak, bere komenentziko arrazoiengatik, errege "Katoliko" horren ohea berotzera bidali baitzuen gaztea. Handik hilabete batzuetara, neskato bat izan zuen, hain zuzen ere urte batzuk geroago moja komentu bateko abadesa izango zen Maria Esperanza.

ZAPE, KATU JAUNA

Xabier Diaz Esarte
EREIN
60 orrialde
6,55 euro

HAURRAK ANTZEZTEKO LAN APROPOSA

Xabier Diaz Esartek zortzi urtetik aurrera neska-mutikoentzat idatzi duen lan honen izen zehatza "Zape, Katu Jauna. Katu Jaun Txit Gorenaren zorionak eta zoritxarrak" da. Euskal haur-literaturan antzerkigintzarik ez dela lantzen ohartuta idatzi du Xabier Diaz de Esartek animalia-istorio hau, non katu eta saguen pasadizoak agertzen dituen, "Estaba el señor Don Gato/ en silla de oro sentado..." haur-kanta abiapuntu harturik. Dena den, beste motako erreferentziak ere erabili ditu egileak gidoi hau egiteko orduan, hala nola Tom & Jerri eta Perez saguaren irudia. Testuaren zati asko bertsotan idatzita daude. Kantariek behin eta berriz errepikatzen dute melodia berbera eta antzerkiaren erritmoa kantarien eta narratzailearen menpe dago.

DISKOAK

KUTXA BELTZA

-Gailu
METAK
5 kanta + 5 bideo
9,5 euro

PIL-PIL SESSIONS SAILEKO LEHENA

Metak diskoetxeak, pop, down-tempo, rock, hip hop, jazz eta dub soinu hauekin ematen dio hasera artista ezberdinen arteko elkarkidetzat eta bitxikeriak azalduko dituen Pil-Pil Sessions sail berriari, Mikel Abrego eta Luis Andrèren artean landutako "Kutxa beltza" aurkeztuz. 1997an, Bilbo hiriko trafikoaren kudeaketarako jarritako kamera sareaz baliatu zen Luis Andrè /bideo-

lan bat osatzeko, eta Mikel Abregok musika jarri zien irudi haiei. Orain, soinu banda hura birmoldatu egin dute, Anari, Zalao Urain, Eneko Abrego, Drake, Jomes, Pavi P3Z, Makala, DZ eta beste askoren laguntzaz, eta honoko bost kantu eta bakoitzaren bideo klipa eskaintzen dituzte: "Arimak lapurtuz bezala", "Hotzak esnatu naiz", "Ezin", "Kontrolari kontrola" eta "Gauetz ihesi".

Odola berritzeko sasoia dela entzun ohi dugu. Osina oso egokia da honetarako, gozoa da gainera, baina horretaz gain osasuntsua, gernu eragile aparta eta diabeteari aurre egiteko ona.

ODOL BERRITZEKO SASOIA

Odola berritzeko sasoia dela esan ohi da urte-garai honetan. Beste udaberriren batean aitatu izan dugun zaingorriaren ura (*Geranium robertianum*) aurten osinarekin (*Urtica dioica*) osatzen saiatuko naiz.

Osina edo asuna oraintxe da puripurian. Puja berri berde-beltz lerdenak ikusi eta koskaizoa emateko irrika sortzen du. Eta zergatik ez bada eman? Bildu puntta berrienak, uretan ondo-ondo garbitu, zorten zekendua kendu eta hostoaei egosaldi pasadizo bat eman eta entsaladari, arrautzopilari, arrozari, bexamelari... nahi denari erantsi eta aho-sabaia gozatu.

Gozoaz gain osasuntsua da osina.

"PLANTAS COMESTIBLES"

Osin-ura gernu eragile aparta da, diabeteari aurre egiteko ona, azukrea jaisten baitu, egosia edo entsaladan anemia gairiditzeko laguna, A eta C bitamina ugari izateaz gain, burdina eta fosforoa baititu, hostoekin batera sustraiak ilea indartu eta berritzeko eta zahia edo zoldari aurre egiteko egokiak dira, erreuma, lumbagoa eta ziatika arintzeko zarbekin soina igurzten da.

Nekazaritzan landareen defentsak suspertu, hazkuntza sustatu eta arerioen eraso atzeratzeko osin-ura erabiltzen da. Osinak egun pare batez uretan eduki eta gero landareak busti ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Mamografia da oraindik ere bularreko minbizia detektatzeko metodorik fidagarriena. Minbizia ahal den bizkorren detektatu behar da tratamendu egokia diseinatu ahal izateko.

BULARREKO MINBIZIA DETEKTATU

Bularreko irudi bidezko diagnostikoan adituak ziren 200 espezialista baino gehiago bildu ziren Cordoban, Bularreko Irudi Bidezko Diagnostikoaren VI. Ikastaroan, alor horretako teknikarik eta aurrerapausorik berrienak aztertu eta eztabaidatzeko: mamografia, erresonantzia magnetiko nuklearra (EMN) ekografia edo hiru dimentsiotako (3D) ekografia, betiere bularreko minbiziaren diagnostiko goiztiarraren bidetik.

Bularreko minbizia ahalik eta bizkorren detektatzea ezinbestekoa da, ahal bada ukitzeko moduan egon baino lehenago. Gauzak ongi egiten direnean, diagnostiko edo detekzio goiztiar horrek mastektomia (edo bularraren erauzketa)

ebitatzen baitu kasuen % 60an. Eta bide horretan, mamografia da bularreko minbiziari aurre egiteko arma nagusia. Oso gutxi dira, zorionez, mamografia bidez ikusten ez diren bularreko minbiziak, eta kasu hauetan, beste teknika batzuk erabili beharko dira, EMN esate baterako.

Behin mamografiak bularrean kozkor bat dagoela baieztatu duenean, badira gaur egun kirurgiarik gabe bularreko kozkor hori gaiztoa (kartzinoma bat, normalean) edota onairea ote den esaten diguten teknika ez hain agresiboak: bularreko ziztada edo puntzioak, adibidez, eta ondorengo biopsiak diagnostikoa ziurtatuko digu, eta ondoren, biopsiaren emaitza bat edo bestea izan, medikuak hurrengo probak programatzeko ditu (diagnostikoa gain, tratamendua zehaztuko izan behar duen erabakitzeko), gaixoarentzat onurarik gehien bilatu nahian. Azken finean, diagnostikoa eta tratamendua kasu bakoitzean modurik hoberenean diseinatzeko ●

◆ JABIER AGIRRE

Araba eta Gipuzkoako bide zaharretan: Artiako San Juan Benta

Goiz haizetsu honetan, Araotz aldera jo dugu. Garai batean han benta bat omen zela entzun dugu, eta haren bila joan gara basoz, haizuloz eta zoko gordez betetako ingurune hartara. Oñatitik auzo ezkutu honetara hartu dugu errepide estu eta zaila, eta bertako Madina baserri multzotik abiatu gara mikelteen, merkatari eta kontrabandisten garaietako bideetan barneratzeko. Mendi hauek Araba eta Gipuzkoaren arteko komunikabide zireneko garai hartako arrasto batzuk Artiako San Juan benta eta San Juan mendateko mikelteen etxea ditugu.

■ Araotzeko bailaran zegoen San Juan bentaren aurriak.

■ Madina baserri multzotik gora, garai batean mikelte, merkatari eta kontrabandistak ibili ohi ziren.

ASIER AGIRRESAROB

ASIER AGIRRESAROB

■ *San Juango portutik behera aurki daitekeen bordetako bat.*

Oñatitik lau pabost kilometrotara dago Araotz auzoa, Arantzazuko santutegirako bideko desbideraketa batean, hasieran oso estua den eta aurrerago zabaltzen den bailaratxo batean. Erliebe konplexuko ingurune hau eskalatzaileen eta espeleologoek paradisu txikia da. Nonahi kare-haitzezko pareta koskorak ikusten dira. Panel txukun batek adierazten dio iritsi berriari eskalada-eskola ezagunaren sektore eta bide ezberdinak non lekutzen diren eta paretotan bizi diren hegaztien inguruko zenbait argibide eta informazio. Eta lur hauen guztien azpian, lehenengo begiradatik ezkutuan, leize eta haitzulo andana.

Gesaltza eta Arrikruzeko haitzuloak mendi hauen errailetan gordeta daude. Gipuzkoako lurpeko galeria multzo handiena (13 kilometro baino gehiago) osatzen dute haitzulo hauek. Gesaltza eta Arrikruzeko ahoz gain, badira beste bi, Jaturabe eta Hartzen Koba deituak. "Thesi-ren jarraitzaile fidelek agian gogoa izango dute, orain dela denbora puska bat ARGIAren sail honetatik haitzulo hauetako batzuei egin genien bisita.

Eskalada-eskola eta pixka bat aurrerago jarraituta, errepidearen gainaldean dagoen harkaizpe baten hutsunean, San-

daili edo San Elias ermita dago. Itzuleran egingo diogu bisita.

Araotzera bertara iritsi gabe, lehenengo etxeetan autoa utzi (400 metro) eta bailararen hegi batean kokatuta dagoen Madinara igo gara oinez (525 metro). Hemen Jaturabe urtegitik datozen pintura zuri-horizko seinaleak (gaurko ibilbidearen zati handienez lagunduko gaituzte) topatu ditugu eta harrizko pista bihurtu da errepide txikia. Hor topatu dugu Madinako baserrietako bateko aitona paseatzen, zakurra lagun duela. Berari galdetu diogu bilatzen ari garen bentari buruz, eta kontatu digu duela 45 bat urtetik hona hutsa egon dela, eta berak, 80 urterekin, ez duela inoiz hor taberna edo ostaturik ezagutu ezta bere aitonari horrelakorik entzun ere; beraz, gutxienez, orain dela 200 urteko kontuez ari garela... Gizonaren argibideei jarraituz, aurrera segitu dugu.

Ote, laritz, pinu eta belardi txikien artean, Madinamendiren bizkarretik gora, berehala heldu gara tontor leun eta errazera (733 metro), Goikogañeta borda dotoretik pasaz. Berehala, malda eztieta-tik, Estepasakon deitu lepora heldu gara (719 metro). Izen bitxiak eztabaida eta txantxarako bidea eman digu: aitzina,

baten batek lepoa pasa behar-ko zuela eta, norbaitek "ez dek pasako" esan ote zion... Beno, ez dakigu, baina halako hitz jokoetan ari ginela, mahai eta aulkiz hornitutako bertako atsedenekuan egin dugu geldiunea. Bidegurutzean, seinale zuri-horiek ezkerreko pista hartzen dute, Gesaltza eta Arrikruz alderantz. Itzulera hortik egingo dugu. Guk gorantz doan pista hartu dugu, eta bihurgune batzuk eginez, San Juango bentaraino bertaraino eramaten duena. Basotik, lasterbideetatik, joan daiteke arinago, seinale hori batzuei segituz. Garai bateko benta zaharraz gelditzen dena zutik dauden pareta batzuk besterik ez dira (790 metro). Behintzat pinudiaren belarrezko soilgune batean dago, sasiak jan gabe. Hemendik Arantzazu begizta daiteke. Arabako lurretatik Oñati alde-
ra edo Arantzazura bertara

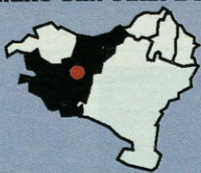
zihoan bidaztiak leku honetan aurkituko zuen atsedena eta babesa beste garai batzuetan. Horma zahar hauek hitz egingo balute, hamaika istorio eta pasadizo kontatuko lukete...

Pistari heldu diogu berriz. Beti nora bidez aldatu gabe, bihurgune itxi batean (zuhaitz batean pintura horiz adierazia dago) San Juan leporako bide zaharra hartu dugu. Pinudiak pagadi ederrari lekua eman dio, eta zatika, galtzada zahararren arrastoak ikus daitezke. Bideak zuzen-zuzenean San Juan lepoaren ondoko mikeleteen etxeraino eramane gaitu, azken zatian basoa amaituta, goi-larreetan barna. Muga zaintzeko egindako erakuntza honetaz ere, pareta zahar batzuk besterik ez dira geratzen. Iturri bat, Kati-luiturri deitua, dago etxearen paretetako baten ondoan.

San Juan lepoa (1.034 metro) mikeleteen etxea baino metro gutxi batzuk goraxeago dago, mugarri batek hornitua. Belaze zabalez inguratutako mendate hau bi probintzien arteko komunikabide garrantzitsua zen behinola, eta alde batera zein bestera galtzada zaharretik zehar ibiltzen ziren jendeentzat Artiako San Juan bentak bere egitekoa izango zuen. Mendi lerro honen beste aldean Arabako

FITXA TEKNIKO A

Artiako San Juan Benta

DENBORA

4,30 ordu

LUZERA

14 km

DESNIBELA

634 m

GARAI EGOKIA

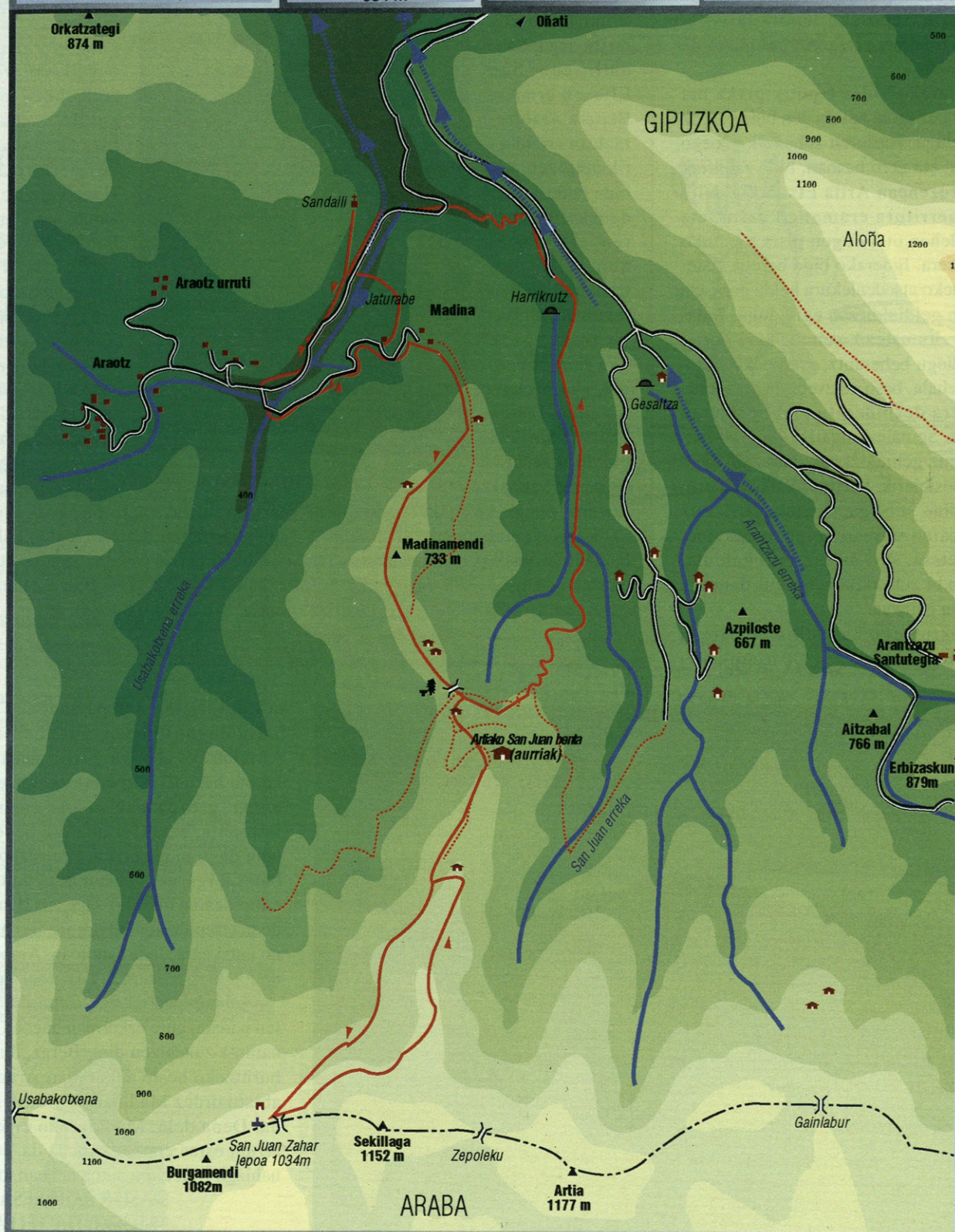
Udazkena, negua,
udaberria

ZAILTASUNA

KARTOGRAFIA

"Mapa Topográfico Nacional
de España": 113-I "Ozaeta".
Eskala: 1:25.000,
"Aizkorri". Imanol Goikoetxea.
Eskala: 1:25.000

lautadako lurralde leunak aurkitzen dira, Barrundiako eskualdea hain zuzen ere, Gipuzkoako aldearen erliebe gorabeheratsuarekin kontrastea eginez. Oraindik gogoz ibiliz gero, gure ezkerrean dagoen Sekillaga (1.152 metro) mendiaren gailurreraino igo daiteke hemendik. Bertan, lurrean etzanda, iruinari handi bat dago. Hemendik Zepoleku lepora jaitsita, Artiako tontorra ere gertu gelditzen da (1.177 metro).

Itzulerako bidea lepotik pixka bat ezkerreantz igota hasten den bide batetik egingo dugu. Hasieran zuhaitzik gabeko inguruan eta gero basoan, bide zaharrak zuzen-zuzenean Artia Etxabolia deitu borda berritura eramango gaitu, eta hemen lehen utzi dugun pista topatuko dugu atzera. Igoerako bide beretik Estepasakoneko atsedenekura heldu gara, eta bigarren geldialditxo egin dugu. Indarrak berritu ostean, seinale zuri-horiei segitu diegu beherantz, eskuineko pista-tik. Berehala, baso ederretik behera, bide zaharrera desbideratu gara, pinturak jarraituz. Seinaleak ugariak dira, norbaiten aburuz gehiegizkoak, beraz ez dago galera posiblerik. Berrito pinudian barna, errekaraino jaitsi gara honela, Arrikruz haitzuloaren sarreraren inguruetaraino. Ezkerretara, sasi artean erdi galduta, harrizko bi zubi txiki eder ikus daitezke errekaaren gainean.

Arrikruzteko haitzuloaren parean dagoen baserrira iritsita (490 metro), ber-

■ Sandaili ermita

Araotzetik gertu haitzulo baten barruan eraikitako ermita bitxia dago: Sandaili edo San Eliasen ermita. Bertara Araotzera doan errepide-tik abiatzen den bide batetik iritsi daiteke. Ermitaren eraikuntza xumea da, eta tradizio handiko lekua da. Bertako festa eguna San Juan egunaren ondorengo igandea izaten da, ekainaren bukaera aldera. Gainera, Sandai-

lira erromes joan izan dira haurra izan nahi zuten emakumeak, dirudienez, haitzulo honetako urak emankortasuna emateko gaitasuna baitzuen.

Asko dira Sandailiren inguruko

■ Sandailiko ermita.

kondairak. Manuel Lekuonak jasotako batek zera dio, San Elias Narbaxan jaioa zela, eta handik bertako herritarrek bota egin zutela, haien bizioak zirela eta kexatzen zelako. Harrikatu egin zuten, eta honela, haitzulo honetan gorde zen, ermitau moduan bizi-tzeko. Iñaki Zumalderen "Historia de Oñate"-n jasotako beste istorio batek dio San Eliasen irudia araoztarrek Nar-

baxako elizatik lapurtu zutela, botere magikoak zituela uste baitzuten. Urte luzeetan zehar, Arabako herrietatik jende asko etorri izan da lehorte garaietan Sandailiri euria egin dezan eskatzera ●

ASIER AGIRRESAROB

taraino iristen den porlanezko bidea hartu dugu. Behean, gure ezkerrean, Arrikruzteko aho ilun beltza suma daiteke eta bertatik lurpean ezkututzen den erreka, gero Jaturabera urak eramateko. Berehala, ezkerreantz eta beherantz egin dugu bidea utzita, egurrezko ateka batetik igaroz, behean ikus daitekeen errepidearen bila sigi-saga, eta Araotzera doan errepidearen bihurgune itxi bateraino jaitsi gara. Jada asfaltoan, Araotzeraino itzultzea besterik ez da geratzen.

Seinale zuri-horiak, Jaturabe presaren parean, gure ezkerrean dagoen Madinarantz zuzentzen dira. Beraz, ibilbidea burutzeko beste aukera bat Araotzetik abiatu ordez Madinatik bertatik hastea da. Dena dela, Madinarako errepidea arrunt estua eta malkartsua da, eta guk nahiago izan dugu autoa behean utzi ●

◆ ASIER AGIRRESAROB

◆ MUSKILDA TELLABIDE

Denbora-pasak

SAREAN BILDU BERRIAK

- Errekinak egin
Depilatu (Antton)
- Entsaladie egin
Porroa prestatu (June)
- Txifarra bota
Eiakulazioa (Iñaki)
- Mousea klikatu
Nesken masturbazioa (Igor)
- (Norbait) pikatu
Garbitu, hil (Joseba)
- Atelamato
Ezjakina (Ondarru)
- Gangarra
Bastoa (Ondarru)

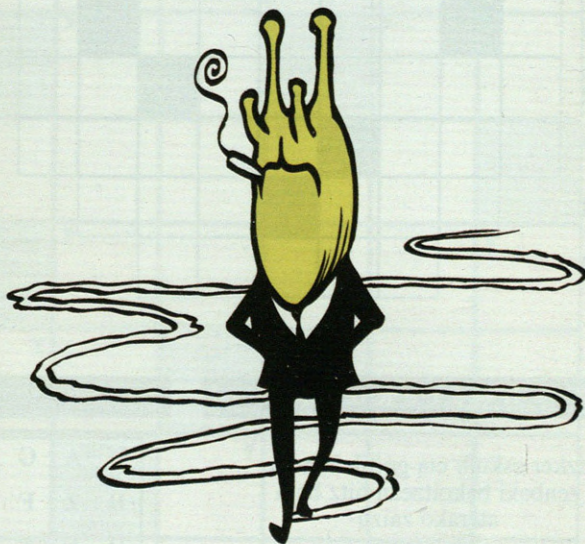
Bidali proposamen berriak "Mantxut"
foro libreria: www.argia.com/mantxut.
Agian promozionatu egingo ditugu!

MANTXUT MANTXUT MANTXUT

GAZPIAK BATMAN

Asteko Lokuzioa

PINTTERDIKO JENDEA IZAN

Jende eskasa izan, askotarako ez dena

**PINTTERDIKO JOKALARIAK DITUNK:
HOGEITAMAIIKA ESKUTIK IZANIK ERE EZ
ZIOTENK INORI IRABAZTEN**

GENTE QUE NO VALE PARA NADA / UN NUL, UN NAZE /
A WASTE OF SPACE

Kike Amonarrizen
Umorea

SENARRAREN ABILIDADEA

Bi lagun auzoko tabernan:

- Aizu, eta zure mutilak zer moduz egi-
ten du larrutan?
- Bada oraintxe ez nuke jakingo zer
esan! Batzuek oso ondo jotzen duela
esaten didate, beste batzuek berriz, arras
gaizki...

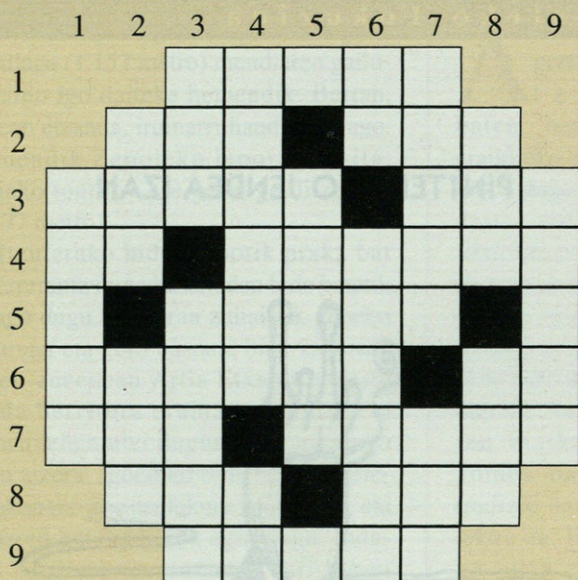
OILARRA ETA MERKATUA

Oilarra ostruka arrautza batekin sartu da
oilategira. Oilo guztiak bildu, eta serio
demonio hasi zaie hizketan, ostruka arrau-
tza erakusten diela:

- Ez nuke larritasun egoerarik sortu nahi
baina... ikusten al duzue zer ari den ekoiz-
ten konpetentzia?

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Emakume izena. 2.- Alderdi karlista. Bibliako pertsonaia.
3.- Nafarroako basoa. Norat atzizkia. 4.- Har ezak!
Barazki mota. 5.- Kontsonantea. Norbaiti. Kontsonantea.
6.- Arrainen arrautza multzoa. O bikoitza.
7.- Infin., lortu. Trebea, iaioa. 8.- Naizen honek.
Gabarra. 9.- Aurreko alde.

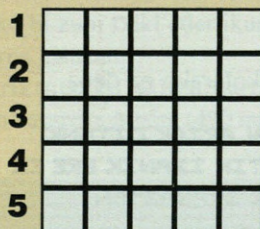
GOITIK BEHERA

- 1.- Ospe, sona. 2.- Zoro. Edari alkoholdun.
3.- Bizkaiko ibaia. Barre xumea. 4.- Hizkuntza zaharra.
Errepikatuz, txori mota. 5.- Bokala. Anaiaren semea.
Röntgen. 6.- Euskal fonema. Arabako biztanle.
7.- Tapiz. Bilo. 8.- Jatorri atzizkia. Burdinola.
9.- Arto irinez eginiko opila.

Ekar bosteko hori!

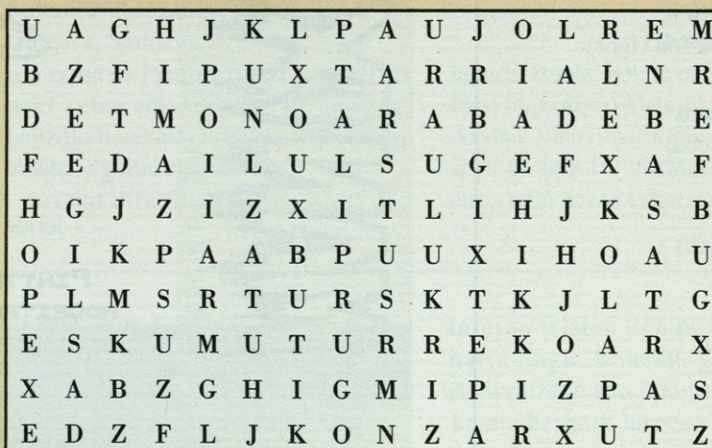
Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

1. Hegazti mota. 2. Zenbaki bikoiti. 3. Donostiako auzoa.
4. Karta igarleak. 5. Antolatu.

Letra Zopa

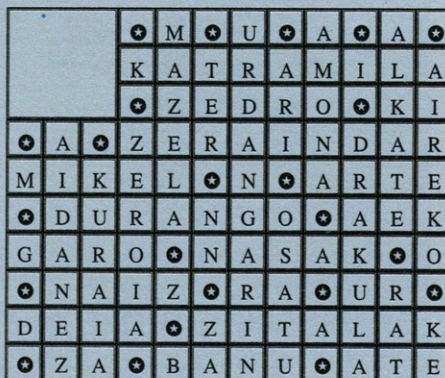
Aurki itzazu
8 gauza
biribilen
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

BAXUKADERANRSBUX
DEFGIHJKLMOPTIZA
ABURDUNTZALIAATEB
LEDGASTUXRAMISFJ
MFJIBLKKZBEPOGADL
EOHRSMUAZAKNADIK
RPLLOTXZTUBIHTEGM
INADAULIAGNIRIRIB
ZEBFEEJLMLJNAABI
ADHGI AKZBAKEZHFE

8ko txikian

1. Likatsua. 2. Amodioak. 3. Zerraldo. 4. Ilunabar.
5. Abilezia. 6. Ziztrina. 7. Animalia. 8. Fraideak.
9. Bekainak. 10. Bazkaria. 11. Atrakatu. 12. Ssuspertu.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Ander. 2. Ale. LAB. 3. Ataka. Din. 4. Re. Aimag. 5. R. Atzar. R. 6. Estuak. Zo. 7. Nau. Kalea. 8. Ink. Lan. 9. Azkar.

Goitik behera: 1. Arren! 2. Ate. Sai. 3. Ala. Atuna. 4. Nekatu. Kz. 5. D. Aizak! K. 6. eL. Makala. 7. Radar. Lar. 8. Bir. Zen. 9. Naroa.

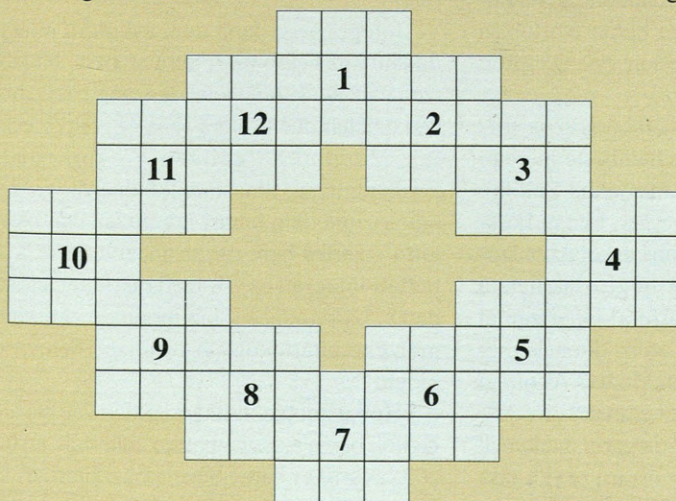
Hitz Gezidunak

	Samin	▼	Umorezko kolpe	▼	Hitz itsasua	▼	Gazte sasoia	▼	Portu
	Pl., infusio mota		Gure planeta		Lotsagabe		Lutezioa		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Deitura	▶							
	Hegazti mota								
Entzuteko organo	▼	Ohorezko hitz	▶	▼	Errep., gorotza	▶	Titanioa	▶	
Ohore hari		Izena			Bokala		Iskanbila		
▶		▼			▼		▼		Itsasadar
Latz bihurtu	▶				Afrikako ibaia	▶			▼
Ergela, kaikua					Nafarroako herria				
▶				Zaren hori	▶	▼	Gor	▶	
				Junta-gailua			Baita		
Nori atzizkia	▶		Dozena erdi	▶	▼	Infin., ekarri	▶	▼	
Fraidea			Musika nota			Erdiaren erdian			
▶			▼			▼			Iodoa
									Bokala
▶								▼	
Labore hautsa	▶				Bizkaiko herria	▶			

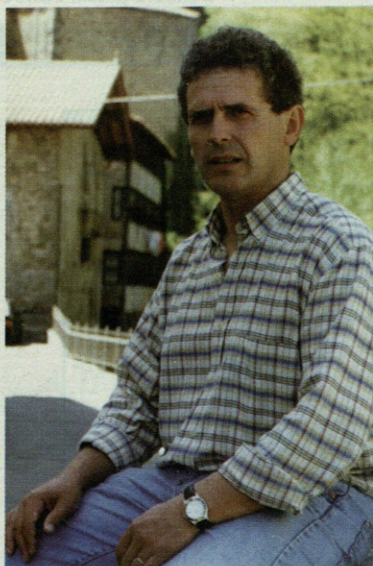
Pertsonaia: Abeslari ezaguna

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Leka duena
- 2.- Zabarrak
- 3.- Pl., janzki mota
- 4.- Entzuteko organoa
- 5.- Ezko
- 6.- Mozkina
- 7.- Intsektu mota
- 8.- Astindu
- 9.- Lagun
- 10.- Xaloea
- 11.- Ezaugarrien txarteltxoak
- 12.- Txingurritu

ALBERTO ELOSEGI

IÑAKI MURUA

PENEA GARAILE FRANTZIN!

Hala gertatu da Frantzia eta orain larri dabilta ia denak. Ez da bakarria European, ordea, hor dira Austria, Danimarka, Espainia... Demofasizismoa eta Totaldemokrazia

nagusi dira horietan ere. Lasai beraz frantziarrok, ez zarete bakarrik moda berri hau pairatzen edo gozatzen!

Baina, gogoratuko al dugu zertan oinarritu duen bere jarduna Le Pen jaunak? Familia eta Patria sendotzea izan dira bere bi mezu nagusiak. Betikoa egin du baina, zera azpimarratuz: morenoak eta beltzak Mediterraneora! Eta amua irentsi egin du hamaikak, zergatik ote? Ez ote daukagu arrisku bera gure inguruan ere? Arrazistatik zerbait ez ote dugu gehiegik?

GIPUZKOAKO Goierrin, gu bizi garen paraje ederrean, gero eta etorkin gehiago ikusten dugu. Garai batean ere hala izan zen, trenbidea pasatzen den inguruko herriak etorkinez bete ziren: Beasain, Ordizia, Zumarraga... Bi kulturak eta bi edo herri gehiagok talka egin zuten. Orduan, baina, agintean zegoena zegoen eta guk isilik egon behar gehienetan!

Egun, bestelakoa da egoera. Sekulako inmigrazioa bizi dugu Goierrin eta, eguneha behintzat, oso ongi-etorri abegikorra egin zaie esku lan merkea direlako, egoera ekonomiko ezinhobean gabiltzalako eta lanik deserosoenak egiteko ere prest daudelako, bizilagun berriok. Guk nahi eta behar ez dugun lana isil-isilik (askotan esker onez) egiten duten artean, denok gustura!

Uste dut, hala ere, benetako arazoa sortzen hasi zaigula, zer diote hainbeste moreno eta beltz hartzen ari diren herrietan: Zaldibi, Lazkao...? Ghetizazioa begien bistan ikustean zer sentitzen dute? Herri askotako auzorik pobreenek, jada, zirrikitu guztiak beteta aurkitu dituzte gauek goizera! Onartzen al dugu lana eginez bizitzera etorri direnak ghetizazio egoera horretan edukitzea? Axola al digu euren bizitzak eta bizi ezinak? Arrazistak ote gara? Eta, hala ez dela garbi daukanak ere, zer esango ote du denbora pixka edo puska bat etorkinez inguratuta daramanean,

bere hizkuntza erabili ezinik, lehen zeukan lasaitasunik gabe, haien aldean aberats garenon erosotasunak kolore nahasia hartzean, bizi ezinak eragindako "daukanari kentzeko edo harrapatzeko" joeren aurrean, belaunaldi gazteenek inguru hauetan ezagutu ez dituzten eskaleen aurrean... zer?

EUSKALDUNOK ere etorkin izan gara zenbait lekutan eta ulertu behar dugu esatea, ez da irtenbidea. Badakigu horrela izan dela baina, hori bizitzea tokatu zaionari galdetu behar, zertzuk pasa zituen. Eta hobe galdetzea: zer behar eta ez zuen izan egoera hartan.

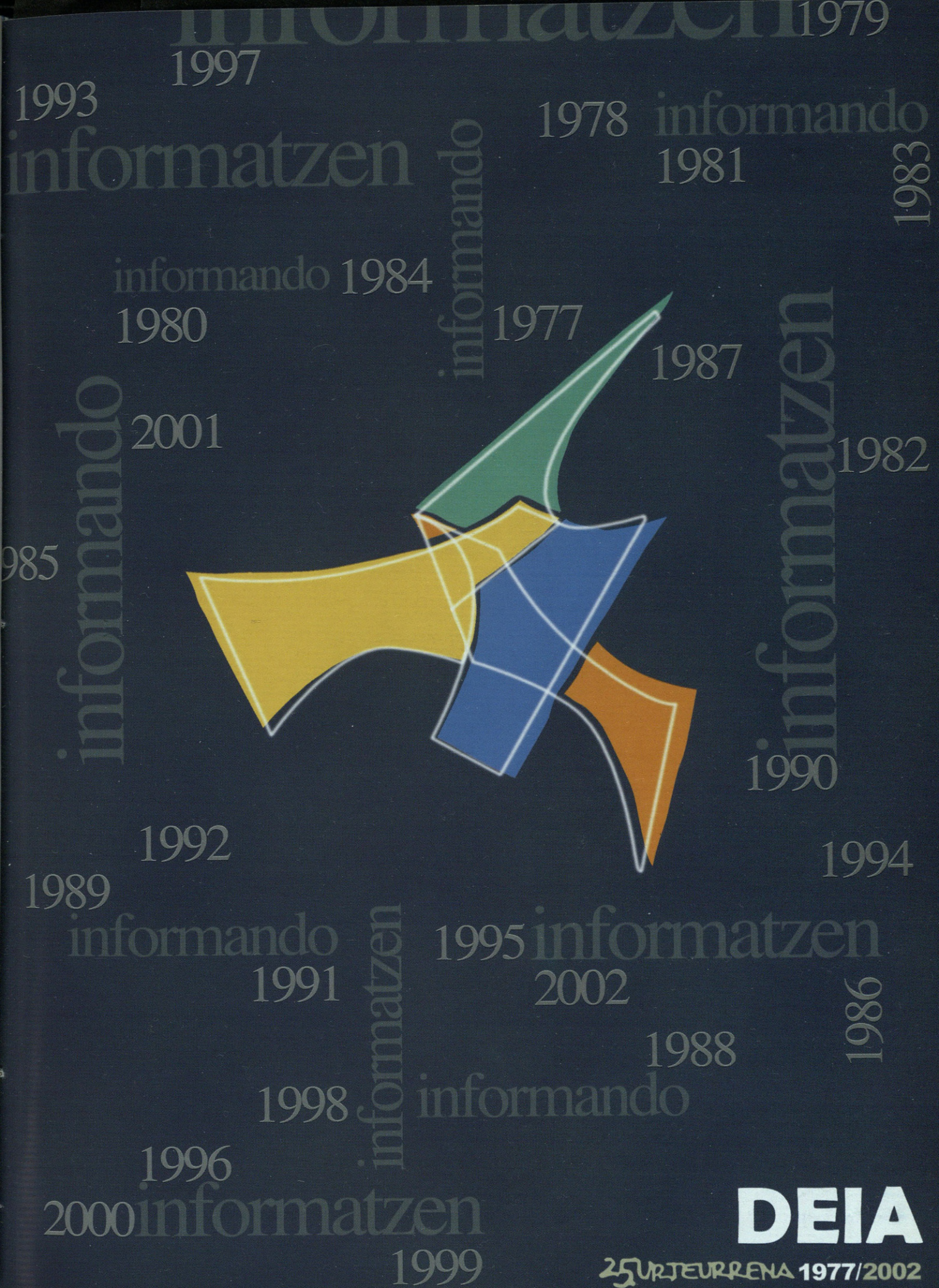
Nik, hari horri tiraka, konponbide bakarria daukagula uste dut: integrazioa berehala. Bitartekoak jarri behar dizkiogu bizimodu bila borondate onez datorrenari ezagut gaitzan eta ikas dezan guretik guk beretik ikasten dugun heinean. Bai, denon dirutik asko daukagu jarri beharra horretarako. Eta zer? Ez al gara ari azken 30 urtean gauza bera egiten? Beharrago genuen, hasiera-hasieran integratzearako urratsak nork emana izan bagenu, bitartekoak nork jarria, beste kuku batek joko liguke orain!

Batetik, gero dionak bego diola erakutsi digu atsotitzak eta bestetik, heldu zaizkigun helduenak ez baditugu eskolaratzen, beste belaunaldi bat ari gara atzeratzen gure hizkuntzaren berreskuratzean. Hobe dugu, beraz, haur eta gaztetxoekin soilik ez hastea presupostu eta adin aitakiak medio. Gainera, azpira hastea hobe: helduak aurrena, hauek etortzen baitira lehenik eta haiek ondo-oren.

Integrazioa, dena den, eskolara mugatu dudarik ez bekio inori burutik pasa. Ni jabetzen naiz lanik zailenetakoa izango dela, bizitzeko behar duena atera ezinik dabilena eskolan "denbora galtzen" egon dadin konbentzitzea. Sinestarazi behar diogu gure eginkizuna dela berari laguntzea eta, berea, gure gizartea bere osotasunean onartzea eta bertan integratzea. Horretarako lanean, sol-datan, harremanean, bizimoduan... ere, integratzeko bitartekoak eskura jarri behar dizkiogu.

Hoixe kontue, esangoo goierritar bapaino gehiok baina eztaukeu beste aukerarik, eo hori eo txakurre ta katue bezela hasi berrize! Eta baator hori, hobetogo esanda, hemen dau! ●

"Bitartekoak jarri behar dizkiogu bizimodu bila borondate onez datorrenari (...). Bai, denon dirutik asko daukagu jarri beharra horretarako. Eta zer? Ez al gara ari azken 30 urtean gauza bera egiten? Beharrago genuen, hasiera-hasieran integratzearako urratsak nork emana izan bagenu, bitartekoak nork jarria, beste kuku batek joko liguke orain!"

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Ori